

SCIENCE FICTION

BROJ 29 • 550 DINARA

X-100

Arkadije i Boris Strugacki

GRABLJIVE STVARI STOLEĆA

NAUČNA FANTASTIKA

29

1987

A. i B. Strugacki

GRABLJIVE STVARI STOLEĆA

Prevod: Milan Čolić

X-100

Odgovorni urednik
Milorad Predojević

Urednik izdanja
Vladimir Stevanov

Recenzenti
Dr Stevan Micić
Vladimir Stevanov

Izdaje i štampa: NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Izdavačka delatnost, Bulevar 23. oktobra 31, Novi Sad, telefon (021) 621-555 ● žiro-račun 65700-603-6350 ● Direktor NIŠRO »Dnevnik«, **Jovan Smederevac** ● Rukovodilac OOUR Izdavačka delatnost: **Ilija Vojnović** ● Glavni i odgovorni urednik: **Todor Đurčić** ● Tehnički urednik: **Juliš Arvanitidis** ● Sekretar Redakcije: **Zdenka Karabasil** ● Korektor: **Vera Manojlović**

Tiraž: 20.000 primeraka

Postoji samo jedan problem — jedan jedini na svetu — vratiti ljudima duhovnu sadržinu, duhovne brige...

A. de Sent-Egziperi

Poglavlje prvo

Lice carinika je bilo glatko i okruglo, kao da je izražavalo samo najbolja osećanja. Bio je sav poštovanje, gostoprimstvo i blagonaklonost.

— Dobro došli — rekao je tihim glasom. — Kako vam se dopada naše sunce? — Pogledao je pasoš u mojoj ruci. — Divno jutro, zar ne?

Pružio sam mu pasoš i spustio kofer na beli sto. Carinik je brzo prelistao stranice pasoša dugačkim, opreznim prstima. Na sebi je imao belu uniformu sa srebrnom dugmadi i srebrnim gajtanima na ramenima. Ostavio je pasoš po strani i vrhom prsta dotakao kofer.

— Interesantno — rekao je. — Futrola se još nije osušila. — Teško je i zamisliti da negde može da bude nepogode.

— Da, kod nas je već jesen — rekao sam sa uzdahom, otvarajući kofer.

Carinik se osmehnuo sa izrazom razumevanja na licu i rasejano pogledao u kofer.

— Pod našim je suncem nemoguće zamisliti jesen — rekao je. — Zahvaljujem vam, dovoljno je... Kiša, mokri krovovi, vetar...

— A ako sam nešto sakrio ispod veša? — upitao sam. — Ne volim priče o vremenu.

Nasmejao se od sveg srca.

— Obična formalnost — rekao je. — Tradicija. Ako hoćete uslovni refleks svih carinika. — Pružio mi je list čvrstog papira. — Evo još jednog uslovnog refleksa. Pročitajte, ovo je odista neobično. I potpišite, ako vam to nije isuviše teško.

Pročitao sam. To je bio zakon o imigraciji, odštampano kurzivom na četiri jezika. Imigracija je kategorično zabranjivana. Carinik me je pogledao.

— Interesantno, zar ne? — rekao je.

— U svakom slučaju barem zainteresuje — odgovorio sam izvlačeći pero. — Gde treba da se potpišem?

— Gde i kako hoćete — rekao je carinik. — Ako hoćete — možete i popreko.

— Potpisao sam se ispod ruskog teksta preko retka: »Sa zakonom o imigraciji sam upoznat-(a)«.

— Zahvaljujem vam — rekao je carinik, stavljajući papir u sto. — Sada praktično poznajete sve naše

zakone. I tokom sveg vremena... koliko ćete ostati kod nas?

Slegao sam ramenima:

— Teško je reći unapred. Sve zavisi od poslova.

Mesec dana, recimo?

— Da, neka bude. Neka bude mesec dana.

— I tokom tih mesec dana... — povio se, upisujući nešto u moj pasoš. — I tokom tih mesec dana nisu vam više potrebni nikakvi drugi zakoni. — Pružio mi je pasoš. — Ja i ne govorim o tome da možete da produžite vaš boravak kod nas za bilo koji razuman rok. A za sada neka bude trideset dana. Ako zaželite da produžite boravak, šesnaestog maja navratite u policiju, uplatite jedan dolar... Jer, vi sigurno imate dolare?

— Svakako.

— No, divno. Pri čemu to ne mora da bude obavezno dolar. Kod nas se prima svaki novac. Rublje, funte, kruzeirosi...

— Kruzeirose nemam — uzvratio sam. — Imam samo dolare, rublje i nekoliko engleskih funti. Da li vam to odgovara?

— Svakako. Da, uzgred budi rečeno, da ne zaboravim. Uplatite, molim vas, devedeset dolara i sedamdeset i dva centa.

— Sa zadovoljstvom — rekao sam. — A zašto to?

— Tako je uvedeno. Za minimum potreba. Kod nas još nikada i niko nije dolazio, a da nije imao nikakve potrebe.

Odbrojao sam devedeset i jedan dolar i on mi je, ne sedajući, počeo da piše priznanicu. Vrat mu je porcveneo od neudobne poze. Pogledao sam oko sebe. Bela oграда se pružala duž celog paviljona. Sa jedne strane ograde su se smeškali, smejali, nešto objašnjavajući beli

carinici. Sa druge strane ograde su, nestrpljivo se premeštajući sa noge na nogu, škljocajući bravicama svojih torbi i kofera, stajali i osvrtni se oko sebe šareni putnici. Sve vreme puta su grozničavo prelistavali reklamne prospekte, gradili razne planove tajno i javno uživajući u slatkim danima, a sada su želeli da što pre pređu preko bele ograde — umorni i turobni londonski činovnici, njihove verenice sportskog izgleda, nezainteresovani oklahomski farmeri sa košuljama živih boja, širokim pantalonama do kolena i sandalama na bosu nogu, torinski radnici sa svojim rumenim ženama i mnogobrojnom decom, sićušni katolički činovnici iz Španije, finske drvoseče sa ugašenim lulama u zubima, italijanski košarkaši, iranski studenti, sindikalni rukovodioci iz Zambije...

Carinik mi je uručio priznanicu i odbrojao dvadeset i osam centi kusura.

— No, to su, eto, bile sve formalnosti. Nadam se da vas nisam previše zadržao. Želim vam da prijatno provedete odmor.

— Hvala — rekao sam i uzeo kofer.

Carinik me je pogledao jedva malo nakrivivši lice koje se smeškalo.

— Kroz ovaj prolaz, izvolite. Do viđenja. Dopustite mi da vam još jednom poželim sve najbolje.

Izašao sam na trg iza italijanskog bračnog para sa četvoro dece i dva mehanička nosača.

Sunce se nalazilo visoko nad plavičastim planinama. Na trgu je sve bilo beštavo, jarko i šareno. Možda čak i malo previše jarko i šareno, kako se to obično i dešava u gradovima koji žive od turista. Blistavi crveni i narandžasti autobusi, oko kojih su se okupljali turisti. Blistavo

zelenilo skverova sa belim, plavim, žutim, zlatastim kioscima, perdeima i paviljonima. Uglaçane površine, vertikalne, horizontalne i iskošene, koje su se presijavale zaslepljujućim svetlostima. Glatki šestougaonici koji se nisu presijavali pod nogama i točkovima — crveni, crni, sivi, koji su jedva primetno drhtali, koji su upijali zvuke koraka. . . Spustio sam kofer kraj sebe i stavio tamne naočari.

Od svih sunčanih gradova koje sam imao priliku da posetim, ovaj je očigledno bio najsunčaniji. A nepotrebno. Jer, bilo bi mnogo lakše da je on bio oblačan, ako bi po ulicama bilo razbacano đubre i ako bi bila bljuzgavica, ako bi ovaj paviljon ovde bio siv sa betonskim zidovima i ako bi na mokrom betonu bilo ispisano nešto odvratno, dosadno i besmisleno — od dosade. Tada bi, najverovatnije, odmah zaželeo da radim. Obavezno bih zaželeo, jer takve stvari razdražuju i zahtevaju od čoveka da bude aktivan. . . Ipak je teško navići se na to da siromaštvo može biti bogato. . . I upravo zato nema uobičajenog hazarda niti želje da se odmah prihvatim posla, već postoji želja da sednem u jedan od ovih autobusa, evo u ovaj crveni sa plavim prugama i krenem na plažu, plivam malo sa akvalangom, sunčam se, igram malo odbojku sa momcima ili pronađem Peka, legnem sa njim u rashlađenoj odaji na pod, počnem da se prisećam svega lepoga a da me on ispituje o Bikovu, o Transplutonu, novim brodovima u koje se ja ne razumem najbolje, ali ipak bolje od njega, i da se on priseća meteža i da se hvališe ožiljcima i svojim visokim položajem. . . Ti bi bilo odista izuzetno, ako bi Pek zauzimao visok položaj. Bilo bi jako

dobro kada bi on bio, recimo, gradonačelnik. . .

Lagano mi se približavao, brišući usne maramicom, preplanuo čovek u belom, sa okruglim kačketićem iskošenim na glavi. Kačketić je imao zeleni, prozračni širit i zelenu traku, na kojoj je stajalo: »Dobro došli!«. Na resici desnog uha presijavala mu se minduša-prijemnik.

— Dobro došli — rekao je čovek.

— Bolje vas našao — uzvratio sam.

— Dobro došli — ponovio je. — Ja sam Amad.

— A ja — Ivan — rekao sa. — Drago mi je.

Klimnuli smo jedan drugom glavama i počeli da posmatramo kako turisti ulaze u autobuse. Veselo su galamili i topli povetarac je nosio od njih po celom trgu opuške i izgužvane papiriće od bombona. Na Amadovo lice je padala zelenkasta senka od štita.

— Došli su na letovanje — rekao je. — Bezbrizni i bučni. Sada će ih razvesti po hotelima i oni će odmah pojuriti na plažu.

— Ja bih se sa zadovoljstvom malo skijao po vodi — rekao sam.

— Odista? Nikada ne bih ni pomislio. Najmanje od svega ličite na nekoga ko je došao da se odmara.

— Tako i treba — odgovorio sam — došao sam da radim.

— Da radite? No pa šta, kod nas ponekad dolaze i radi toga. Pre dve godine je kod nas dolazio Džonatan Krajs, slikao je ovde sliku. — Nasmejao se. — Posle ga je u Rimu pretukao nekakav papski nuncije, ne sećam mu se prezimena.

— Zbog te slike?

— Ne, najverovatnije ne. Ništa on ovde nije ni naslikao. Ovde je danočno bio u kazinu. . . Hajdemo nešto da popijemo.

— Hajdemo — rekao sam. — Moći ćete i nešto da me posavetujete.

— Deljenje saveta je moja prijatna obaveza — rekao je Amad.

Istovremeno smo se sagli i prihvatili ručke kofera.

— Ali molim vas, ja ću . . .

— Ne — pobunio se Amad. — Vi ste ovde gost, a ja domaćin. Hajdemo u onaj bar tamo. Sada tamo nema nikoga.

Zakoračili smo ispod plavog perdea. Amad me je smestio za stočić, kofer digao na praznu stolicu i otišao do šanka. Ovde je bilo sveže, rashladni uređaji su zujali. Amad se vratio sa poslužavnikom. Na njemu su se nalazile dve visoke čaše i tanjirići sa ljuspicama zlatastim od maslaca.

— Nije prejako — rekao je Amad.

— Zato je hladno.

— Ja takođe izjutra ne volim jaka pića.

Uzeo sam čašu i otpio gutljaj. Bilo je ukusno.

— Gutljaj i — ljuspicu — posavetovao je Amad. — Gutljaj pa — ljuspicu. Evo, ovako.

Ljuspice su krckale i topile se na jeziku. Po mome, one su bile suviše. Jedno smo vreme ćutali, razgledajući trg ispred perdea. Autobusi su, meko brundajući nestajali jedan za drugim u baštenskim alejama. Izgledali su nezgrapno, ali je u toj njihovoj nezgrapnosti bilo nekakve raskoši.

— A ipak je tamo i suviše bučno — rekao je Amad. — Odlične vile, mnoštvo žena — za svaki ukus; more je tu, pod rukom, ali zato nema nikakve individualnosti. Čini mi se da vam to ne bi odgovaralo.

— Da — složio sam se. — Buka bi mi smetala. I ja nikako ne volim juče na godišnjem odmoru, Amade.

Ne podnosim nikako kada se ljudi savesno vesele.

Amad je klimnuo glavom i oprezno stavio u usta još jednu ljuspicu. Posmatrao sam ga kako žvaće. Bilo je nečeg profesionalnog u usredsređenom kretanju njegove donje vilice. Progutavši zalogaj, rekao je:

— Ne, sintetika nikada ne može da se uporedi sa prirodnim proizvodom. Ukus ne može da bude isti. — Počeo je da pomera usnama, tiho je cokuo i nastavio: — Postoje dva odlična hotela u centru grada, ali, po mome . . .

— Da, to mi takođe ne odgovara — rekao sam. — Hotel ipak postavlja određene obaveze. I nisam još do sada čuo, da je iko napisao išta vredno u hotelu.

— Ne, to nije baš sasvim tako — pobunio se Amad, kritički razgledajući poslednju ljuspicu na tacni. — Čitao sam jednu knjižicu, i tamo je stajalo da je ona napisana upravo u hotelu. U hotelu »Florida«.

— Aha — rekao sam. — U pravu ste. Ali — vaš se grad ne nalazi pod artiljerijskom paljbom.

— Artiljerijskom? Razume se da se ne nalazi. U svakom slučaju, ne sada.

— Tako sam i mislio. A zapaženo je, uzgred budi rečeno, da se dobra stvar može napisati samo u hotelu koji se nalazi pod artiljerijskom paljbom.

Amad je ipak uzeo poslednju ljuspicu.

— To je teško srediti — rekao je. — U naše je doba veoma teško doći do topa. Osim toga, to je i previše skupo: hotel može da izgubi svoju klijentelu.

— Hotel »Florida« je takođe svojevremeno izgubio svoju klijentelu. Jer, Hemingvej je u njemu živeo potpuno sam.

— Ko to?

— Hemingvej.

— Aha . . . Ali, to je bilo tako davno, još za vreme fašista. Vremena su se ipak promenila, Ivane.

— Da — rekao sam. — I u naše doba uopšte više nema smisla išta pisati po hotelima.

— Đavo neka nosi, hotele — rekao je Amad. — Znam šta vam je potrebno. Vama je potreban dobar pansion. — Izvukao je iz džepa beležnicu. — Dajte uslove koje zahtevate, pokušaćemo da pronađemo nešto što bi vam odgovaralo.

— Pansion — rekao sam. — Ne znam. Ne bih rekao, Amade. Shvatite, ne želim da se upoznajem sa ljudima sa kojima ne želim da se upoznajem. To je prvo. Drugo — ko živi u privatnim pansionima? Ti isti ljudi koji su došli na letovanje, a koji nisu imali dovoljno novca za odvojenu vilu. Oni se takođe jako savesno ve-sele. Oni priređuju piknike, međusobno se tuku i napijaju. Noću sviraju bendžo. Pored svega, toga, oni grabe sve, do kojih mogu da stignu i primoravaju ih da učestvuju u takmičenju za najduži poljubac. I, što je najvažnije — svi su oni došljaci. A mene interesuje vaša zemlja, Amade. Vaš grad. Vaši ljudi. Moram vam reći šta mi je potrebno. Meni je potrebna prijatna kućica sa vrtom, koja neće biti previše udaljena od centra. Mirna, tiha porodica, poštovanja dostojna domaćica. Poželjno je da ima i mladu kćer. Možete li to da zamislite, Amade?

Amad je uzeo prazne čaše, otišao do šanka i vratio se sa punim. Sada se u čašama nalazila bezbojna tečnost, a na tanjirićima — mikroskopski višespratni sendviči.

— Znam za jednu takvu udobnu kućicu — izjavio je Amad. — Udovica ima četrdeset i pet, kći dvadeset,

sin jedanaest godina. Da pojedemo ovo i krenemo. Mislim da će vam se dopasti. Cena je uobičajena, iako je, samo se po sebi razume, skuplje nego u pansionu. Jeste li doputovali na duže?

— Na mesec dana.

— Gospode! Zar samo toliko?

— Ne znam, zavisi. Možda ću ostati i duže.

— Svakako ćete ostati — rekao je Amad. — Vidim da vam uopšte nije jasno gde ste stigli. Vi jednostavno čak i ne znate kako je kod nas veselo i kako čovek ne želi da misli ni na šta.

Popili smo, ustali i krenuli pod zracima vrelog sunca preko trga ka parkingu. Amad je koračao brzo, malo se njišući, navukavši zeleni štit na oči i nemarno našući kofetom. Iz carinske zgrade je potekla nova tura turista.

— Hoćete li — pošteno? — najednom je rekao Amad.

— Svakako — rekao sam. A šta sam pa drugo i mogao da kažem? Četrdeset sam godina živeo na ovom svetu, ali nisam naučio da izbegavam neprijatna pitanja.

— Ništa vi ovde nećete napisati — rekao je Amad. — Teško je kod nas napisati nešto.

— Pisati je uvek teško — rekao sam. Dobro je što ipak nisam pisac.

— Drage vam volje verujem. Ali u svakom slučaju, kod nas je tako nešto odista nemoguće. Za došljake, barem.

— Plašite me.

— A vi se ne bojite. Vama se ovde, jednostavno, neće raditi. Nećete moći da sedite za pisaćom mašinom. Biće vam, jednostavno krivo ako budete sedeli za njom. Znate li šta je to radost života?

— Kako da vam kažem . . .

— Ništa vi ne znate, Ivane. Za sa-

da vi još uvek ništa ne znate. Predstoji vam da upoznate dvanaest krugova raja. Smešno je, razume se, ali vam zavidim . . .

Zaustavili smo se pored izduženog kabrioleta. Amad je bacio kofer na zadnje sedište i otvorio vrata preda mnom.

— Izvolite — rekao je.

— A vi ste, znači, već prošli kroz njih? — upitao sam ga, smeštajući se na sedištu.

Seo je za volan i pokrenuo motor.

— Šta to?

— Dvanaest krugova raja.

— Ja sam, Ivane, već odavno odabrao za sebe svoj omiljeni krug — rekao je Amad. Kola su počela nečujno da se kreću po trgu. — A ostale stvari za mene već odavno ne postoje. Na žalost. To je nešto kao starost. Sa svim njenim privilegijama i nedostacima . . .

Kola su pojurila kroz park i poletela po pravoj, zasenčenoj ulici. Sa interesovanjem sam razgledao sve oko sebe, ali ništa, ništa nisam prepoznavao. Iskrcavali su nas noću, lila je kiša, sedam hiljada izmučenih godišnjedmoraca se nalazilo na uzletištim posmatrajući brod koji je plamteo. Grad nismo videli, umesto grada je postojala mokra praznina, koja je treperila crvenim svetlostima. Tamo je nešto treštalo, bubnjalo, užasavajuće škriputalo. »Pobiće nas sve kao zečeve po pomrčini« — rekao je Robert i Pek ga je odmah oterao nazad na brod da istovara borna kola. Trap se polomio i borna kola su pala u vodu, i kada je Pek izvukao Roberta, ovaj mu je, pomodreo od hladnoće, prišao i progovorio, cvokoćući zubima: »Jesam li vam govorio da je pomrčina . . .«

Amad je najednom rekao:

— Kada sam bio dete, živio sam

pored same luke, i dolazili smo ovamo, da tučemo fabričke momke. Mnogi su od njih imali boksera i polomili su mi nos. Pola života sam proveo sa iskrivljenim nosom, sve dok ga nisam prošle godine operisao . . . Voleo sam u mladosti da se potučem . . . Imao sam komad olovne cevi, i jednom sam čak zbog nje odsedeo u zatvoru šest meseci, ali to nije mnogo pomoglo.

Ućutao je, osmehujući se. Sačekao sam malo pa rekao:

— Dobru olovnu cev je sada nemoguće nabaviti. Sada su u modi gumene palice — kupuju ih od policajaca.

— Tačno — rekao je Amad — ili kupuju tegove, odseku jednu kuglu i to koriste. Ali, momci više nisu oni od pre. Sada za tako nešto proteruju odavde . . .

— Da — rekao sam. — A čime ste se još bavili u mladosti?

— A vi?

— Spremao sam se da postanem međuplanetarac i trenirao sam preopterećenja. I još smo igrali »ko će dublje zaroniti«.

— I mi takođe — rekao je Amad. — Na deset metara po automate i viski. Tamo, iza dokova, pod vodom su se nalazili puni sanduci. Iz nosa mi je tekla krv . . . A kada je počela gužva, tamo smo nalazili pokojnike sa komadima šina oko vrata, tako da smo se okanili tog posla.

— Izuzetno neprijatan prizor — pokojnik pod vodom — rekao sam. — Posebno kad postoji podvodna struja.

Amad se osmehnuo.

— Vidao sam i gore prizore. Radio sam u policiji.

— Posle gužve?

— Mnogo kasnije. Kada je izglasan zakon o gangsterima.

— Kod vas su ih isto tako zvali — gangsteri?

— A kako će ih nazvati? Neće valjda razbojnici. . . »Banda razbojnika, naoružana bacačima plamena i plinskim bombama, opsela je gradsku većnicu« — izdeklamovao je izražajno. — Ne zvuči, zar se ne oseća? Razbojnik — to je sekira, bokser, brkovi do ušiju, bajonet. . .

— Olovna cev — dodao sam.

Amad se nasmejao.

— Šta radite večeras? — upitao me je.

— Lunjam.

— Imate poznanike ovde?

— Imam. A zašto?

— U tom slučaju — ništa.

— Zašto?

— Hteo sam da vam nešto ponudim, ali kada imate poznanike. . .

— Uzgred budi rečeno — rekao sam — ko je gradonačelnik?

— Gradonačelnik? Đavo će ga znati. Izabrali su nekoga. . .

— Da nije kojim slučajem Pek Zenaj?

— Ne znam — rekao je Amad sa žaljivo. — Ne želim da lažem.

— A poznajete li takvog po imenu?

— Zenaj. . . Pek Zenaj. . . Ne, ne poznajem. Nikada nisam čuo za takvog. Je li to vaš prijatelj?

— Da, stari prijatelj. Imam i druge prijatelje ovde, ali su svi oni došli.

— Jednom rečju, ovako — rekao je Amad. — Ako vam bude dosadno i u glavu počnu da vam se zavlače razne misli, navratite kod mene. Svake božije večeri od sedam sati sedim u »Lakomki«. . . Volite li ukusno da pojedete?

— Nego kako — rekao sam.

— Stomak vam je u redu?

— Kao u noja.

— U tom slučaju — dodite. Biće

veselo, i nećete morati da mislite ni na šta.

Amad je prikočio i oprezno skrenuo kola ka rešetkastim vratima koja su se nečujno pred nama otvorila. Kola su uplovila u dvorište.

— Stigli smo — izjavio je Amad. — Ovo je vaš dom.

Zgrada je bila jednospratna, beloplava. Prozori su iznutra bili zatvoreni roletnama. Čisto dvorište, popločano raznobojnim pločama, bilo je potpuno pusto, u dubini se nalazio voćnjak, grane jabuka su greble zidove.

— A gde je udovica? — upitao sam.

— Da uđemo — rekao je Amad.

Popeo se na trem prelistavajući beležnicu. Ja sam, osvrćući se, išao za njim. Vrt mi se dopao. Amad je našao potrebnu stranicu, pritisnuo šifru kraj zvona i vrata su se otvorila. Iz kuće nas je zapahnuo prohladan, svež vazduh. Tamo je bilo mračno, ali samo što smo ušli u hol, upalilo se svetlo. Amad je rekao, stavljajući beležnicu u džep:

— Desno je — stan vlasnika, levo — vaš. Izvolite. . . Ovo je salon. Ovo je bar, odmah ćemo nešto popiti. Izvolite dalje. . . Ovo je vaš kabinet. Imate li fonor?

— Nemam.

— Nije vam ni potreban. Ovde imate sve. . . Hajdemo ovamo. Ovo je spavaća soba. Evo i pulta akustičke zaštite. Umete li da je koristite?

— Snaći ću se već.

— Odlično! Zaštita je troslojna, možete ovde da priređujete igranku, da kopate grob ili otvorite bordel, šta god vam se dopadne. . . Ovde je upravljanje er-kondišnom. Uzgred budi rečeno, nije najbolje projektovan: komande su mu u spavaćoj sobi. . .

— Snaći ću se već nekako — rekao sam.

— Molim? Aha, da... A tamo su kupatilo i toalet.

— Interesuje me udovica — rekao sam. — I kći.

— Imaćete vremena. Da dignemo šalone?

— Zašto?

— Tačno — nema svrhe... Hajde nešto da popijemo...

Vratili smo se u salon i Amad se do pojasa uvukao u bar.

— Hoćete li nešto jače? — upitao je.

— Suprotno.

— Kajganu? Sendviče?

— Čini mi se — ništa.

— Ne — rekao je Amad. — Kajganu. Sa paradajzom. — Kopao je po baru. — Ne znam u čemu je stvar, ali ovaj automat pravi odista fenomenalnu kajganu sa paradajzom... Uzgred budi rečeno, i ja ću takođe nešto pojesti.

Izvukao je iz bara poslužavnik i stavio ga na stočić pred ovalnom sofom. Seli smo.

— A kako stvari stoje sa udovicom? — podsetio sam ga. — Želeo bih da se upoznam sa njom...

— Dopadaju li vam se sobe?

— Mogu da prođu.

— No, i udovica takođe. I kći, uzgred budi rečeno. — Izvukao je iz bočnog džepa kožnu futrolu. U futrolu su bile, kao meci u šaržeru, porađane raznobojne ampule. Amad je počeo da ih pipa prstom, usredsređeno je pomirisao kajganu, odabrao ampulu sa nečim zelenim i oprezno je prelomivši, počeo da kaplje tečnost na paradajz. Salonom je počeo da se širi miris. Miris nije bio neprijatan, ali po mom ukusu nije imao nikakve veze sa hranom. — One još spavaju — nastavio je Amad. — Spavaju i sanjaju...

Pogledao sam na sat:

— Oho-ho!

Amad je jeo.

— Pola je jedanaest — rekao sam.

Amad je jeo. Kačketic je zabacio na potiljak i zeleni širt je štrčao vertikalno kao peraje naljućenog mikrodona. Oči su mu bile poluzatvorene. Posmatrao sam ga.

Pošto je pojeo poslednji komadić paradajza, odlomio je parče korice belog hleba i pažljivo obrisao tiganj. Pogled mu je postao bistriji.

— Šta ste to govorili? — upitao je.

— Pola jedanaest? Sutra ćete ustati upravo u pola jedanaest. A možda i u podne. Ja ću, na primer, ustati u dvanaest.

Ustao je i sa zadovoljstvom se protegao, pri čemu su mu svi zglobovi zapucketali.

— Fui — rekao je. — Konačno mogu da idem kući. Evo vam moje vizitkarte, Ivane. Stavite je na pisaći sto i ne bacajte je sve dok ne podete odavde... — Prišao je pljosnatom sandučiću kraj bara i strpao u prorez još jednu karticu. Začulo se zvonno. — A ovo — rekao je, razgledajući vizit-kartu prema svetlosti — predajte, molim vas, udovici sa mojim najboljim željama...

— I šta će se desiti? — upitao sam.

— Desiće se novac. Nadam se da ne volite da se cenKate? Udovica će vam navesti cifru, i ne bi trebalo da se cenKate. To ovde nije prihvaćeno.

— Potrudiću se da se ne cenKam — rekao sam. — Iako bi bilo interesantno pokušati.

Amad je digao veđe:

— No, ako to želite, zašto ne biste to i pokušali? Uvek radite samo ono što vam se radi, i varenje će vam biti odlično. Doneću vam kofer.

— Potrebni su mi prospekti — rekao sam. — Putovođe. Ja sam, Amade, pisac. Potrebne su mi brošure o

ekonomskom položaju masa, statistički priručnici. Gde to da nađem? I kada?

— Putovođu ću vam ja doneti — rekao je Amad. — U njemu se nalaze statistički podaci, adrese i telefoni. A što se tiče masa — kod nas se takve gluposti, ako se ne varam, ne objavljuju. Sami ćete sve videti... Pričekajte, sada ću vam doneti kofer i putovođu.

Izašao je i brzo se vratio sa kofe-rom u jednoj ruci i debelim putovođom u drugoj. Ustao sam.

— Sudeći po izrazu vašeg lica — rekao je, smeškajući se — vi sada razmišljate da li je na svom mestu da mi date bakšiš.

— Moram priznati da ste u pravu.

— No — i šta ste odlučili?

— Moram da priznam — ne želim.

— Priroda vam je zdrava, čvrsta — odobravajuće je rekao Amad. — Ne dajte. Nikome ne dajte bakšiš. Jer, možete da dobijete i po njušci, posebno od devojaka. Ali — zato se nikada ne cenkajte. Isto tako možete da dobijete po njušci. Uostalom, sve su to obične gluposti. Možda volite da dobijete po njušci — ko to zna? Budite mi zdravi, Ivane. Zabavite se i dođite u »Lakomku«. Svake večeri posle sedam. I, što je najvažnije — ne mislite ni na šta.

Mahnuo je rukom i izašao. Seo sam, uzeo oznojenu čašu sa ledom tečnošću i otvorio putovođu.

Poglavlje drugo

Putovođa je bio štampan na divnom kreda-papiru sa zlatnom ivicom. Između raskošnih fotografija nalazili su se zanimljivi podaci. U gradu je živelo pedeset hiljada ljudi, hiljadu i po mačaka, dvadeset hiljada golubova i dve hiljade pasa (iz-

među ostalog, sedam stotina nosilaca raznih medalja). U gradu je bilo petnaest hiljada limuzina, pet stotina helikoptera, hiljadu taksija (sa šoferima i bez njih), devet stotina automatskih čistača ulica, četiri stotine stalnih barova, kafea i bifea, jedanaest restorana, četiri hotela međunarodne klase i letovalište u kome je godišnje letovalo do sto hiljada ljudi. U gradu je bilo šezdeset hiljada televizora, pedeset bioskopa, osam parkova zabave, dva Salona dobrog raspoloženja, šesnaest salona lepote, četrdeset biblioteka i sto osamdeset frizera-automata. Osamdeset procenata stanovništva je bilo zaposleno u uslužnim delatnostima, a ostali su radili u dve privatne fabrike čokolada i bombona i u jednom državnom brodogradilištu. U gradu se nalazilo šest škola i jedan univerzitet, koji je bio smešten u starom zamku krstaša Ulriha de Kaze. U gradu je bilo osam građanskih udruženja, među kojima su se nalazili Udruženje usrednih degustatora, Društvo znalaca i poštovalaca. Pored toga, hiljadu i po ljudi je bilo uključeno u rad sedam stotina i jednog kružoka, gde su glumili, pevali, učili da raspoređuju nameštaj, hrane decu i leče mačke. Po upotrebi alkoholnih pića, prirodnog mesa i tečnog kiseonika, grad je u Evropi zauzimao šesto, dvanaesto, odnosno trinaesto mesto. Gradonačelnik je bio izvesni Flim Gao. Pek se nije nalazio ni među članovima gradskog veća...

Ostavio sam na stranu putovođu i pristupio detaljnom pregledu svoga poseda. Salon mi se dopadao. Bio je sav u plavom, a ja tu boju volim. Bar je bio pun raznih boca i hrane, tako da sam u svakom času mogao da primim, ako bih to želeo, i tuce pregladnelih gostiju.

Otišao sam u kabinet. U njemu se pred prozorom nalazio pisači sto sa udobnom foteljom. Duž zida su se pružale police, ispunjene raznim sabranim delima. Na gornjoj polici se nalazio pedesetotomni enciklopedijski rečnik UNESCO-a, na donjoj krimići u mekom povezu.

Na stolu sam pre svega ugledao telefon. Digao sam slušalicu i zavalivši se u fotelju okrenuo Rimajerov broj. U slušalici su se začuli otegnuti signali. Čekao, sam, vrteći u prstima mali diktafon, koji je neko ostavio na stolu. Rimajer nije odgovarao. Spustio sam slušalicu i pogledao diktafon. Traka je bila napola iskorišćena, i ja sam, premotavši je, počeo da je preslušavam.

— Pozdrav, pozdrav i još jednom pozdrav! — začuo sam veseli muški glas. — Čvrsto ti stežem ruku ili ljubim obraz u zavisnosti od pola i godina. Živeo sam ovde puna dva meseca i svedočim da mi je bilo dobro. Dopusti da ti dam nekoliko saveta. Najbolja institucija u gradu je — »Hojti-tojti« u Parku snova.

Najbolja devojka u gradu je — Basja iz Doma modela. Najbolji dečak u gradu sam bio ja, ali već sam oputovao. Na TV gledaj deveti program, ostalo je sve đubre. Ne vezuj se sa intelima i drži se što dalje od »Nosoroga«. Ništa ne uzimaj na zajam — imaćeš samo kubure. Udovica je — divna žena, ali voli mnogo da priča. . . Vuzi nisam zatekao, otišla je kod babe u inostranstvo. . . Čao!»

Začula se muzika. Počeo sam malo da je slušam, a onda sam isključio diktafon. Nijednu knjigu iz biblioteke nisam uspeo da izvučem, jer su bile ili jako nabijene, a možda i zalepljene, a pošto u kabinetu nije bilo više ničeg interesantnog, otišao sam u spavaću sobu.

U spavaćoj sobi je bilo posebno udobno i sveže. Uvek sam želeo da imam upravo takvu spavaću sobu, ali nikada nisam imao vremena da se pozabavim time da je opremim tako za sebe. Krevet je bio ogroman i nizak. Na noćnom stočiću se nalazio raskošni fonor i predivan daljinski upravljač za televizor. Televizijski ekran je visio na nogama kreveta.

Uključio sam televizor i sručio se na postelju. Bila je meka, a istovremeno i nekako elastična. Televizor je počeo da urla. Na ekranu se pojavio pijani muškarac koji se odnekud sručio u ogromno bure koje se dimilo. Začuo se zvuk padanja u vodu, iz fonora se osetio miris. Muškarac je nestao u tečnosti, a onda je izronio držeći u zubima nešto nalik na pocpanu cipelu. . . Nevidljiva publika je počela da se kikoće. . . Mrak. Tiha lirska muzika. Iz zelene šume je izašla devojka u kupaćem kostimu. Isključio sam televizor i pogledao po spavaćoj sobi.

U kupatilu se osećao miris četina-
ra i tamo su treperile baktericidne
lampe. Svukao sam se, bacio veš u
utilizator i uvukao se pod tuš. Posle
sam se lagano obukao pred ogleda-
lom, očešljao i počeo da se brijem.
Na toaletnoj polici su se nalazile
mnogobrojne bočice, kutije sa higi-
jenskim sterilizatorima, tube sa raz-
nim pastama i pomadama. A na ivi-
ci police bila je gomilica pljosnatih
kutijica na kojima je pisalo »De-
von«. Uključio sam brijač i uzeo jed-
nu kutijicu. U ogledalu je treperila
baktericidna cev, i isto je tako ona
treperila onda, i ja sam isto ovako
stajao pred ogledalom i pažljivo
razgledao istu takvu kutijicu, jer ni-
sam hteo da ulazim u spavaću sobu,
gde se Rafka Rejzman glasno sva-
đao oko nečeg sa lekarom, a u kadi

se još uvek njihala zelena voda, a nad njom se dizala para i urlao je prijemnik koji je visio na porculanskoj kuki za peškire, urlao je, zavijao i treštao, sve dok ga Rafka nije besno isključio. . . To je bilo u Beču, i tamo je, kao i ovde, bilo izuzetno čudno videti u kupatilu »Devon« — popularni repelent, koji fenomenalno tera komarce, moskite, mušice i ostale krvožedne životinje, koje su već odavno zaboravljene u Beču, i ovde, u primorskom letovalištu. . . Samo što je u Beču to bilo još i strašno.

Kutijica koju sam držao u ruci bila je tako reći prazna: u njoj je ostala jedna jedina tableta. Ostale kutije nisu bile ni otvorene. Završio sam sa brijanjem i vratio se u spavaću sobu. Zaželeo sam da ponovo telefoniram Rimajeru, ali je u tom času kuća oživela. Sa lakim zviždukom su počele da se dižu šaloni, prozorska stakla su se uvukla u svoja ležišta, i u spavaću sobu je uleteo topao vazduh iz vrta koji je mirisao na jabuke. Negde je neko pričao, nad glavom su se začuli laki koraci i strogi ženski glas je rekao: »Vuzi! Pojedi barem još jedan kolačić, čuješ li me? . . « Brzo sam odeći dao izgled nemara, doterao zulufe i izašao u hol, ponevši sa sobom Amadovu vizitkartu.

Udovica je bila mladolika punačka ženica svežeg lica.

— Kako je to divno! — rekla je, ugledavši me. — Vi ste već ustali? Dobar dan. Zovem se Vajna Tur, ali me možete oslovljavati jednostavno sa Vajna.

— Drago mi je — rekao sam, svet-ski se poklonivši. — Ja sam Ivan.

— Kako mi je drago! — rekla je tetka Vajna. — Kakvo divno ime! Jeste li doručkovali, Ivane?

— Sa vašom dozvolom, imao sam nameru da doručkujem u gradu — rekao sam i pružio joj kartu.

— Ah — rekla je Vajna razgledajući je prema svetlosti. — Taj divni Amad . . . Kada biste samo znali kako je on divan i mio. No, vidim da niste doručkovali . . . Ručaćete u gradu, a sada ću vas ja ugostiti svojim doručkom. General-pukovnik Tur je govorio da nigde na svetu ne mogu da se dobiju uštipci kakvi su moji.

— Sa zadovoljstvom — rekao sam, zadrhtavši drugi put.

Vrata iza leđa tetka Vajne su se otvorila, i u hol je uletela, lupkajući potpeticama, jako zgodna devojka u kratkoj plavoj suknji i sa belom bluzom. U ruci je držala komad kolača, žvakala je i pevušila kroz nos pomodnu melodiju. Kada me je ugledala, zaustavila se, vešto prebacila preko ramena torbu na dugačkom kaišu i, sagavši glavu, progutala zalogaj.

— Vuzi — rekla je tetka Vajna, stežući zube — Vuzi, ovo je Ivan . . .

— Nije loše! — povikala je Vuzi. — Pozdrav!

— Vuzi!! — prekorno je rekla tetka Vajna.

— Doputovali ste sa ženom? — upitala je Vuzi, pružajući mu ruku.

— Ne — rekao sam. Prsti su joj bili hladni i meki. — Sam sam.

— U tom ću vam slučaju sve pokazati — rekla je. — Do večeras! Sada moram da jurim. A uveče ćemo otići nekuda.

— Vuzi! — prekorno je rekla tetka Vajna.

— Svakako — rekao sam.

Vuzi je strpala u usta ostatak kolača, poljubila majku i odjurila. Imala je glatke, preplanule noge,

dugačke i lepo građene, i ošišani potiljak.

— Ah, Ivane — rekla je teta Vajna gledajući za njom — u naše doba tako teško izaći na kraj sa ovim mladim devojkama. Tako se rano razvijaju, tako nas brzo napuštaju . . . Od kako je stupila u taj salon . . .

— Ona je krojačica? — upitao sam je.

— O, ne! Ona radi u Salonu dobrog raspoloženja, u hotelu za prestatere žene. I, znate li, tamo je cene. Ali, prošle je godine jednom zakasnila i sada mora da bude izuzetno oprezna. Vidite i sami da čak nije mogla kako treba ni da popriča sa vama, jer je moguće da je već čekala klijent . . . Možete da mi ne verujete, ali ona već ima svoju stalnu klijentelu . . . Uostalom zašto stojimo ovde? Uštipci će se ohladiti . . .

Otišli smo u njen deo kuće. Trudio sam se da se ponašam onako kako mi to priliči, iako sam to mogao da zamislim dosta nejasno. Tetka Vajna me je posadila za sto, izvinila se i izašla. Osvrnuo sam se oko sebe. To je bila precizna kopija mog salona, samo su zidovi bili roza boje, a iza verande nije bilo more, već niska ograda koja je odvajala dvorište od ulice. Tetka Vajna se vratila sa poslužavnikom i stavila pred mene šolju sa pavlakom i činjicu sa uštipcima.

— Znae i, ja ću da doručujem — rekla je. — Moj mi lekar ne preporučuje da doručujem, posebno nije za pavlaku ali mi smo se navikli . . . To je bio omiljeni doručak general-pukovnika. I znate li, ja se trudim da primam samo muškarce, to naš dragi Amad odlično shvata. On shvata koliko mi je važno da barem ponekad posedim ovako, kao sada sa vama . . .

— Pavlaka je odista izuzetna — rekao sam iskreno.

— Ah, Ivane — tetka Vajna je ostavila svoju šolju i lupila dlanom o dlan. — Rekli ste to gotovo isto kao general-pukovnik . . . I odista, čudnovato ličite na njega. Samo mu je lice bilo nešto uže i doručkovao je uvek u uniformi.

— Da — rekao sam sa žaljenjem.

— Uniformu odista nemam.

— Ali ste je nekad nosili! — rekla je ona, lukavo mi preteći prstom. — Vidim ja sve. Ah, kako je sve to besmisleno. Ljudi se sada stide svoje vojne prošlosti. Kako je to sve glupo, zar ne?

Načino sam neodređeni gest rukom i, rekavši »m-da«, prihvatio se uštipaka. Tetka Vajna je istrčala u susednu sobu i vratila se sa teškim, staromodnim foto-albumom. Pogledao sam na sat, ali tetka Vajna na to uopšte nije obratila pažnju i, pošto je sela pored mene, otvorila je album na prvoj stranici.

— Evo, ovo je general-pukovnik.

General-pukovnik je odista bio prava junačina. Imao je uzano koščato lice i svetle oči. Njegovo izduženo telo su prekrivala odlikovanja. Najveće odlikovanje, u obliku višekrake zvezde sa lovorovim vencem, svetlucalo se u rejonu slepog creva. U levoj je ruci general stezac rukavice, a desna mu je počivala na oficirskom bodežu. Visoki okovratnik sa zlatnim vezom je podupirao donju vilicu.

— A ovo je general-pukovnik na manevrima.

General-pukovnik je i ovde bio junačina . . .

— A ovo je general-pukovnik na svom pedesetom rođendanu . . .

— A ovo je general-pukovnik pri likom odmora . . .

— A ovo je . . . — počela je tetka Vajna, okrećući stranicu, ali je u tom času u salon bez prethodnog kucanja ušao omanji, punački čovek čiji su mi se lice i odeća učinili poznatim.

— Dobro jutro — rekao je, nakrivivši malo svoje glatko lice.

Bio je to moj današnji carinik u istoj beloј uniformi sa srebrnim dugmadima.

— Ah, Peti! — rekla je tetka Vajna. — Već si stigao? Upoznajte se, ovo je Ivan . . . Ivane, ovo je Peti, prijatelj ove kuće . . .

Carinik se okrenuo prema meni, ne prepoznavši me. Naklonio se i lupio lako potpeticama. Tetka Vajna mi je stavila album sa fotografijama u krilo i ustala.

— Sedi, Peti — rekla je. — Sada ću ti doneti pavlaku . . .

Brzo se vratila sa novim uštipcima i pavlakom. Još sa praga je rekla:

— Kako je prijatno videti čoveka u uniformi, zar ne, Ivane? — Spustila je poslužavnik na sto. — Peti, danas si rano stigao. Da se nije nešto desilo? Danas je vreme odista predivno, kakvo je samo sunce . . .

Pavlaka za Petija je bila nalivena u posebnu čašu sa slovom »T«, koje su uokviravale četiri zvezdice.

— Noćas je padala kiša, budila sam se, po nebu su plovili oblaci — nastavila je tetka Vajna. — A sada, pogledajte samo, ni oblačka . . . Još jednu čašu, Ivane?

Ustao sam.

— Zahvaljujem se, sit sam. Dopustite mi da se oprostim. U pitanju je poslovni sastanak.

Oprezno zatvarajući vrata za sobom, čuo sam kako je udovica rekla: »Zar ne nalaziš da zapanjujuće liči na štab-majora Pola? . . .«

U spavaćoj sobi sam raspakovao kofer, prebacio odeću u plakar i ponovo telefonirao Rimajeru. Slušalicu i dalje niko nije dizao. Tada sam seo za sto u kabinetu i počeo da pregledam fijke. U jednoj fijoci sam pronašao portabl pisaću mašinu, u drugoj — pribor za pisanje i praznu bočicu od ulja za podmazivanje aritmičnih motora. Ostale su fijke bile prazne, ako ne računamo pregršt izgužvanih priznanica, pokvareno penkalo i nemarno savijen list papira iscrtan njuškicama. Raširio sam list papira. To je očigledno bio koncept za telegram: »Grin je umro kod ribara, telo primaj u nedelju, saučesće Huger, Marta, deca«. Dva puta sam pročitao napisano, okrenuo list sa druge strane i ponovo, treći put, pročitao tekst telegrama. Hugeru i Marti očigledno nije bilo jasno da normalni ljudi, izveštavaju o smrti, govore pre svega od čega je ili kako umro čovek, a ne kod koga je umro. Ja bih, na primer, napisao: »Grin se utopio za vreme ribolova.« U pijanom stanju, razume se. Uzgred budi rečeno, koja je moja adresa sada?

Otišao sam ponovo u hol. Kraj vrata koja su vodila u gazdaričin deo čučao je mršavi dečaćić u kratkim pantalonama, stežući pod rukom dugačku srebrnastu trubu. Sopćući i dahćući, razmotavao je klupko konopca. Prišao sam mu i rekao;

— Pozdrav.

Ne reagujući kao pre, ali sam ipak uspeo da se izmaknem. Dugačka crna zmija je proletela nad mojim uvom i pljusnula u zid. Zapanjeno sam pogledao dečaka, a on je posmatrao opet mene, ležeći postrance i isturivši ispod sebe trubu. Lice mu je bilo mokro, usta otvorena i iskošena. Bacio sam pogled na zid.

Niz zid se slivala tamna tečnost. Ponovo sam pogledao dečka. Lagano je ustajao ne ispuštajući iz ruke trubu.

— Nešto si mi, brate, nervozan — rekao sam.

— Stojte tamo gde stojite — promuklo je progovorio dečaćić. — Ja vaše ime nisam izgovorio.

— Ma kakvi — rekao sam. — Ti ni svoje nisi naveo, a već pucaš u mene kao u nekakvog lutana . . .

— Ostanite tamo gde ste — ponovio je dečak. — I ne mičite se sa mesta. — Povukao se i najednom počeo brzo da mrmlja: — Napusti kosu moju, napusti kosti moje, napusti meso moje . . .

— Ne mogu — rekao sam. Pokušavao sam da shvatim da li se to on igra, ili me se odista boji.

— Zašto? — rasejano je rekao dečak. — Govorim kako treba.

— Ne mogu da odem ne krećući se — objasnio sam. — I stojeći na mestu na kome stojim.

— Hugeru — progovorio je nesigurnim glasom. — Hugeru, govorim ti: nestani!

— Zašto to — Huger? — začudio sam se. — Ja sam Ivan.

Tu je dečak zatvorio oči i krenuo na mene pognute glave.

— Predajem se — upozorio sam ga. — Pazi da ne opali . . . ono čudo što držiš u ruci. Kako se zoveš?

— Zigfrid — rekao je dečak.

— A ako malo bolje razmisliš?

Pogledao me je:

— Lucifer.

— Kako?

— Lucifer.

— Aha — rekao sam. — Lucifer. Velial. Astartet. Balzebub i Azrail. A nemaš ništa kraće. Jako je nezgodno zvati u pomoć čoveka koji se zove Lucifer . . . U kom si razredu?

— Trećem.

— I ja sam takođe svojevremeno pohadao treći razred. — Ustao sam. — A posle sam prešao u četvrti. — No, dobro. Da razgovaraš sa mnom — nećeš, da me ispratiš kako treba — takođe nećeš, pantalone su ti mokre — idem u svoju sobu. No, šta zuriš u mene? Nećeš da mi kažeš čak ni kako se zoveš . . .

Ćutke me je posmatrao dišući na usta. Otišao sam u svoj salon. Iz salona u kabinet. Iz stola sam izvukao čist list papira i napisao telegram Mariji: »Srećno stigao, Druga periferijska, sedamdeset osam, ljubim, Ivan.« U putovodi sam pronašao telefonski broj Biroa usluga, izdikтираo telegram i ponovo telefonirao Rimajeru. Rimajer opet nije dizao slušalicu. Tada sam navukao sako, pogledao u ogledalo, prebrojao nova i već se spremao da izađem, kada sam primetio da su vrata koja vode u hol odškrinuta i da me kroz pukotinu posmatra jedno oko. Razume se da sam se pravio da ništa nisam zapazio. Pažljivo sam razgledao svoje odelo u kupatilu. Kada sam se vratio u kabinet, klempava glava, koja je virila kroz poluotvorena vrata, momentalno je nestala. Smestio sam se u fotelju iza pisaćeg stola i počeo da otvaram sve fijeke pisaćeg stola. Tek posle toga sam ponovo pogledao na vrata. Dečak je stajao u njima.

— Zovem se Len — rekao mi je.

— Zdravo da si mi, Lene — rekao sam rasejano. — A ja sam Ivan. Uđi! Istina, ja sam se već spremao da ručam. Ti danas još nisi ručao?

— Nisam.

— Odlično. Otiđi do mame, zamoli je da te pusti sa mnom i idemo.

Len je počutao, zagledavši se u pod.

— Još je rano — rekao je.
— Šta je to rano? Da ručamo?
— Ne, da idem . . . tamo. Škola se završava tek kroz dvadeset minuta. — Zaćutao je. — A uz sve to, tamo se nalazi onaj gad u gajtanima.

— Gad-čovjek? — upitao sam.
— Da — rekao je Len. — Vi odista odlazite?

— Da, odlazim — rekao sam.
— Ako odista odlazite — rekao je — mogu li da posedim malo kod vas?

— Zašto da ne.
— A ovde nema nikoga više?
— Nikoga.

Nije mi prišao, ali je dopustio da mu pridem i da ga pomilujem po glavi. Gurnuo sam ga prema stolu:

— Sedi koliko hoćeš. Neću se brzo vratiti.

— Odspavaću ovde malo — rekao je Len.

Poglavlje treće

Hotel »Olimpik« je imao petnaest spratova i bio je crven sa crnim prugama. Pola trga pred njim je bilo prekriveno automobilima, a na centru trga se nalazio spomenik koji je prikazivao čoveka ponosito dignute glave. Obilazeći spomenik, najednom sam konstatovao da mi je taj čovek odnekud poznat. Kada sam se malo bolje zagledao, konstatovao sam da se na trgu pred hotelom nalazi Vladimir Sergejevič Jurkovski. Na postolju je bilo uklesano: »Vladimir Jurkovski, 5. decembra godina Vage«.

Nisam poverovao sopstvenim očima, jer je to bilo apsolutno nemoguće. Takvim ljudima kao što je Jurkovski spomenici se ne dižu. Dok su živi, oni se postavljaju na manje ili više odgovorne položaje, njih po-

zdravljaju na raznim jubilejima, oni se biraju za članove akademija. Oni se odlikuju i nagrađuju međunarodnim nagradama. A kada umiru ili ginu — o njima se pišu knjige, oni se citiraju, mnogi se pozivaju na njihove radove, ali sve rede i rede da bi na kraju bili sasvim zaboravljeni. Oni jednostavno napuštaju naše pamćenje i ostaju samo u knjigama. A ove njihove godine Vage, Jurkovski nije bio čak ni general. Marta meseca su Dauge i on završili istraživanja Amorfne mrlje na Uranu i jedna bombosonda nam je eksplodirala u radnom delu broda; kada smo se septembra meseca vratili na Planetu, Jurkovski je bio prekriven ljubičastim lišajem, bio besan i govorio da će prvo da se odmori, potom kako treba na suncu, a onda će sesti i početi da projektuje novu bombosonu, jer ona stara ne vredi apsolutno ništa... Bacio sam pogled na hotel. Preostajalo mi je samo da zaključim da je život grada bio u tajanstvenoj i izuzetnoj zavisnosti od Amorfne mrlje na Uranu. Ili je bio... Jurkovski se široko osmehivao. Skulptura je sve u svemu bila dobra, ali ja nikako nisam mogao da shvatim na šta se to Jurkovski oslanjao. Aparat na koji se oslanjao nije mi mnogo ličio na bombosonu...

Nešto mi je zapištalo nad samim uvetom. Okrenuo sam glavu i nehotice odskočio u stranu. Pored mene je, tupo se zagledavši u postolje spomenika, stajao mršavi čovek u nekakvoj sivoj pelerini, sa ogromnim kubističkim šlemom na glavi. Lice čoveka je prekrivala staklena ploča sa rupicama. Iz njih su izletale pruge dima. Izmučeno lice iza staklene ploče je bilo prekriveno znojem. Prvo sam pomislio da je to došljak, a posle sam pomislio da je to sigurno

no neki od ljudi koji ovde letuju, a tek nešto kasnije sam shvatio da je artik.

— Izvinite — rekao sam. — Da li biste mi rekli kakav je ovo spomenik?

Oznojeno lice se iskezilo.

— Molim? — začuo sam muklo ispod šlema.

Sagao sam se:

— Pitam: kakav je ovo spomenik?

Čovek je ponovo počeo da pilji u postolje. Dim koji je izbijao iz rupica postao je gušći.

— Vladimir Jurkovski — pročitao je... Peti decembar, godina Vage... Aha... decembar... No, to je sigurno nekakav tamo Namac...

— A ko je digao spomenik?

— Ne znam — odgovorio je čovek.

— To tu ne stoji. A zašto?

— To je moj poznanik — objasnio sam.

— Zašto onda mene pitate? Upitajte njega.

— Umro je.

— Aha... Možda su ga ovde sahranili?

— Ne — odgovorio sam. — On je sahranjen daleko odavde.

— Gde to?

— Daleko!... A o šta se on to oslanja?

— To? To je erula.

— Molim?

— Erula, kažem! Elektronski rulet.

Izbečio sam oči.

— Kakve veze sa svim ovim ima rulet?

— Gde?

— Ovde, na spomeniku.

— Ne znam — odgovorio mi je čovek razmislivši malo. — Možda ga je pronašao vaš prijatelj?

— Teško — rekao sam — Radio je u drugoj oblasti.

— U kojoj to?

— Bio je planetolog i planetonaut.

— Aha... No, da je izmislio — odista bi mu trebalo dići spomenik. Korisna stvar. Treba zapamtiti: Jurkovski, Vladimir. Namac...

— Teško da je on pronašao elektronski rulet — rekao sam. — Rekao sam vam da je bio planetonaut.

Čovek me je pogledao:

— A ako ga nije pronašao, zašto stoji sa njim? Lažeš ti sve — rekao je čovek neočekivano. — Rano jutro, a ti se već nasvirao... Alkoholičaru prokleti! — okrenuo se i udaljio.

Slegao sam ramenima, još jednom pogledao Jurkovskog i preko trga, ogromnog kao aerodrom, krenuo ka hotelu.

Lakej ogromnog rasta mi je otvorio vrata i rekao: »Izvolite, molim vas.« Zaustavio sam se:

— Da li biste mi rekli — upitao sam ga — kakav je ovo spomenik?

Lakej je pogledao na trg. Na licu mu se ogledala zbunjenost:

— A zar tamo... nije... sve napisano?

— Napisano jeste — rekao sam.

— Ali — ko je digao spomenik, i zašto?

— Izvinite — sa izrazom krivice počeo je lakej da trupće u mestu — ali ne mogu da odgovorim na vaše pitanje. Spomenik se na ovom mestu nalazi već odavno, a ja radim ovde odnedavno... Možda će portir moći da vam odgovori na pitanje...

— Dobro — uzdahnio sam — ne uznemiravajte se. Gde vam je telefon?

— Desno, izvolite — rekao je lakej obradovano.

Portir je poleteo ka meni, ali sam ja odmahnuo rukom i digao slušalicu. Okrenuo sam Rimajerov broj.

Ovoga puta je broj bio zauzet. Uputio sam se ka liftu i popeo na deveti sprat.

Rimajer me je, onako debeo, otečenog lica dočekaao u kućnom ogrtaču, ispod koga su se videle pantalone i papuče. Soba je bila puna duvanskog dima; pepeljara na stolu bila je puna opušaka. Sve u svemu, u sobi je bio pravi lom. Jedna fotelja je bila prevrnutna, na otomanu je ležala bačena majica, očigledno ženska, pod prozorom su se presijavale mnogobrojne boce.

— Šta mogu da uradim za vas? — neljubazno je upitao Rimajer, gledajući me u bradu.

Čutke sam mu pružio svoju vizit-kartu. Rimajer ju je pažljivo pročitao, strpao u džep ogrtača i rekao: »Sedite«. Seo sam.

— Stvari stoje nezgodno — rekao je. — Vraški sam zauzet i nemam ni trenutka slobodnog vremena.

— Telefonirao sam vam danas nekoliko puta — rekao sam.

— Samo što sam se vratio... Kako se zovete?

— Ivan. Žilin.

— Vidite li, Žiline... Da budem kraći, ja sada moram da se obučem i ponovo odem... — Začutao je trljajući dlanom opuštene obraze. — Mi, u samoj stvari, nemamo ni o čemu da pričamo... Uostalom, ako hoćete, možete da ostanete ovde i sačekate me. Ako se ne vratim kroz jedan sat, možete da odete i dodite sutra u dvanaest. Da, ostavite mi svoju adresu i broj telefona, zapišite na notesu na stolu... — Smakao je ogrtač i, vukući ga po podu, otišao u susednu sobu. — A za sada razgledajte grad. Odvratani su, izgledaju kao da su se vratili. — Muka mi je od njega...

— Vratio se vezujući kravatu. Ruke su mu drhtale. Najednom sam osetio da ne mogu da mu verujem — bilo je neprijatno posmatrati ga.

— Loše izgledate — rekao sam. — Jako ste se promenili.

Rimajer mi je prvi put pogledao pravo u lice:

— A odakle znate kakav sam bio ranije?

— Video sam vas kod Marije... Mnogo pušite, Rimajere...

— Duvan — to su gluposti — rekao je neočekivano besno. — Ovde je sve odvratno... A sve u svemu — očigledno je da ste u pravu, trebalo bi da ga se okanem. — Lagano je navukao sako. — Treba ga ostaviti. A nije trebalo ni počinjati.

— Kako napreduje posao?

— Bilo je i gorih situacija. Začudjuće interesantan posao, odista. — Nasmešio se nekako neprijatno. — No, idem. Čekaju me, a ja već kasnim. Znači — ili kroz jedan sat ili sutra.

Klimnuo je glavom i izašao.

Zapisao sam u telefonskom notesu svoju adresu i broj telefona. Telefonirao sam portiru i zatražio da u sobu pošalje spremačicu. Učtivi glas mi je odgovorio da je gost iz sobe kategorički zabranio da iko ulazi u njegovu sobu kada je on odsutan, i da je tu zabranu upravo maločas, izlazeći iz hotela, ponovio. »Odlično« — rekao sam i spustio slušalicu. Sve to mi se nije mnogo dopađalo. Ja sam takva naređenja nikada ne izdajem i ni od koga ništa nikada ne krijem, čak ni notes. Glupo je ostavljati nepotrebne utiske, bolje je manje piti. Digao sam preturenu fotelju, seo u nju i pripremio se da čekam.

Nisam dugo čekao. Kroz jedno pet minuta vrata su se otvorila, i u sobu je zavirila zgodna ženska njuškica.

— Ehej! — jedva malo promuklo progovorila je ta njuškica. — Je li Rimajer kod kuće?

— Rimajera nema — rekao sam.
— Ali vi ipak udite.

Počela je da se koleba, posmatrajući me. Prema svemu, uopšte se nije spremala da dođe, jednostavno je tek onako uz put, navratila.

— Uдите, uдите — rekao sam. — Dosadno mi je samom.

Ušla je lakim korakom i zaustavila se preda mnom. Imala je mali prćast nos i razbarušenu frizuru. Kosa joj je bila riđa, šorts jarko crven. Upadljiva žena, i prijatna. Imala je oko dvadeset i pet godina.

— Čekate? — rekla je.

Oči su joj se presijavale, mirisala je na vino, duvan i parfem.

— Čekam — uzvratio sam. — Sedite, čekaćemo zajedno.

Sručila se na otoman preko puta i digla noge na telefonski stočić.

— Dobacite cigaretu radnom čoveku — rekla je. — Pet sati nisam pušila.

— Ja sam nepušač... Da telefoniram da donesu?

— Gospode bože, i ovde isto... Okanite se telefona, jer će opet da se pojavi ona ženturača... Potražite u pepeljari neki veći opušak.

Pepeljara je bila puna upravo takvih opušaka.

— Svi su sa ružom — rekao sam.

— To je moj ruž. Kako se zovete?

— Ivan.

— A ja sam Ilina — škljocnula je upaljačem. — I vi ste stranac? Svi ste nekako široki. Šta radite ovde?

— Čekam Rimajera.

— Ne to. Šta vas je donelo kod nas? Spasavate se od žene?

— Nisam oženjen — rekao sam skromno. — Dopotovao sam da bih napisao knjigu.

— Knjigu? No, Rimajer odista ima prijatelje... Dopotovao je, eto, da bi knjigu napisao. Problem pola kod sportista-impotenata. Kako stvari stoje kod vas što se tiče pola?

— To za mene nije nikakav problem — rekao sam skromno. — A za vas?

Spustila je noge sa stočića.

— No-no... Malo lakše. Ovo nije Pariz. Prvo obreži, jer sediš kao perš...

— Kao ko? — bio sam jako strpljiv, trebalo je da čekam još četrdeset i pet minuta.

— Kao perš. Znaš već, hodaju ovuda takvi... — počela je kraj ušiju da pravi neodređene pokrete.

— Ne znam — rekao sam. — Ovde sam tek odnedavno. Još ništa, u stvari, i ne znam. Ispričajte mi, odista je interesantno.

— Ne, ne želim da budem ta, koja će vam to pričati. Kod nas se ne trtlja. Naš je posao sitan — donesi, sredi, pokazuj zube i ćuti. Profesionalna tajna. Jesi li čuo za takvu zver?

— Jesam — rekao sam. — A gde to »kod vas«? Kod lekara?

Zbog nečega joj se to učinilo jako smešnim.

— Kod lekara!... Odista... — kotala se. — A ti si dobar momak,

jezik ti je na svom mestu... Kod nas, u Birou takođe postoji jedan takav. Kada izvali — svi padaju. Kada ribare uslužujemo, njega uvek određuju, ribari vole da se provešale.

— A ko pa ne voli? — rekao sam.

— Nemoj tako. Inteli, na primer ne vole, oterali su ga. »Uklonite — kažu — ovu budalčinu...« Ili onomad, muškarci u drugom stanju...

— Ko to?

— Tužni. Slušaj, a ti, kako vidim, ništa ne shvataš. Odakle si samo stigao takav?

— Iz Beča — rekao sam.

— No, pa šta onda? Zar kod vas, u Beču, ne postoje tužni?

— Ne možete čak ni da zamislite šta sve u Beču postoji.

— Možda tamo nema ni neredovnih skupova?

— Kod nas ih nema — rekao sam.

— Kod nas su svi skupovi redovni. Kao autobuska linija.

Bilo joj je zabavno.

— A možda nema ni kelnerica?

— Kelnerice imamo. Pri čemu imamo i izuzetne primerke. Znači, vi ste kelnerica?

Najednom je skočila.

— Ne, tako to ne može! — najednom je povikala — Dosta mi je tužnih za danas. Sada ćeš popiti bruderšaft sa mnom, dragoviću moj...

— Počela je da otvara boce pod prozorom. — Pazi, sve su ispraznili gadovi jedni... Možda ne piješ? Aha, evo malo vermuta... Hoćeš li vermut? Ili da zatražimo viski?

— Da počnemo od vermuta — rekao sam.

Spustila je bocu na sto, a sa ragastova uzela dve čaše.

— Treba ih oprati, pričekaj malo — otišla je u kupatilo i nastavila da priča odande: — Ne znam odista šta bih uradila sa tobom da se ispostavilo da ne piješ... No, pravi je ršum

u ovom kupatilu. Jesi li i ti ovde odseo?

— Ne — odgovorio sam — u gradu, u Drugoj periferijskoj.

— Sa vodom ili čist? — upitala je vrativši se sa čašama.

— Čist.

— Svi stranci zbog nečega piju čista pića. A kod nas opet, zbog nečega, svi sa vodom. — Sela je na naslon moje fotelje i zagrlila me oko ramena. — No, na »ti«...

Poljubili smo se i popili. Bez ikakvog zadovoljstva. Usne su joj bile jako namackane, a kapci teški od nesаницe i zamora. Spustila je čašu, pronašla u pepeljari još jedan opušak i vratila se na otoman.

— Gde je taj Rimajer? — upitala je. — Koliko čovek da ga čeka? Poznaješ li ga odavno?

— Ne, ne previše dugo.

— Po mome, on je đubre — rekla je neočekivano besno. — Sve je uspeo da sazna, a sada se krije. Ne otvara, gad, ne možeš da ga dobiješ telefonom. Slušaj, da on kojim slučajem nije špijun?

— Kakav sad pa špijun?

— Mnogo ih je, raznih... Iz Udruženja trezvenjaka, prijatelja morala... znalci i poštovaoci su takođe prilična đubrad.

— Ne. Rimajer je sasvim pristojan čovek — rekao sam.

— Pristojan... Svi ste vi pristojni. U prvo vreme. Rimajer je takođe bio pristojan, takav se pravio, dobar, veseo... A sada gleda kao -- krokodil.

— Jadnik — rekao sam. — Sigurno se setio porodice i posramio se.

— Ma nema on nikakvu porodicu. I — davno neka ga nosi. Da ti još sipam?

Popili smo još malo. Legla je i zabacila ruke pod glavu:

— Ne padaj duhom. Pljuni na sve.

Vina imamo dovoljno, možemo malo da igramo. . . Sutra je fudbal, klad ćemo se za »Bikove«. . .

— A ja i ne padam duhom. Možemo i na »Bikove«.

Neko je zakucao na vrata.

— Ulazi! — zauralala je Ili na.

U sobu je ušao i odmah se zaustavio košcati čovek srednjih godina, svetlih brkova i svetlih, iskolačenih očiju.

— Izvinite — rekao je. — Želeo sam da vidim Rimajera.

— Ovde svi žele da vide Rimajera — rekla je Ili na. — Sedite, čekaćemo ga zajedno.

Neznanac je sagao glavu i seo za sto, prebacivši nogu preko noge.

On očigledno ovde nije bio prvi put. Nije se osvrtao oko sebe i gledao je pravo u zid. Uostalom, možda nije bio radoznao. U svakom slučaju ga ni ja, ni Ili na nismo interesovali. To mi se učinilo neprirodnim: po mome, takav par kakvi smo bili Ili na i ja, morao je da zainteresuje svakog normalnog čoveka. Ili na se pridigla na lakat i počela da razgleda neznanca.

— Videla sam ga već negde — izjavila je na kraju.

— Odista? — hladno je rekao neznanac.

— Kako se zovete?

— Oskar. Rimajerov sam prijatelj.

— On je takođe Rimajerov prijatelj — rekla je Ili na, pokazujući na mene prstom. — Poznajete se?

— Ne — rekao je Oskar i dalje gledajući u zid.

— Ja sam Ivan — rekao sam. — A ovo je Rimajerova prijateljica Ili na i samo što smo popili brudersaft.

Oskar je ravnodušno pogledao Ili nu i učtivo klimnuo glavom.

— Ovde je ostalo još malo — rekla je Ili na uzevši bocu u ruke. — Hoćete li da popijete, Oskare?

— Ne, zahvaljujem se — hladno je odgovorio ovaj.

— Za brudersaft! — rekla je Ili na. Nećete? Glupavo.

Nalila je malo vermuta u svoju čašu, a ostatak sasula u svoju i odmah sve iskapila.

— U životu ne bih mogla nikada da pomislim — rekla je — da Rimajer može da ima prijatelje koji ne piju. A ja sam vas ipak negde videla.

Oskar je slegao ramenima.

— Teško — rekao je.

— Gad običan — rekla mi je glasno. — Ehej, Oskare, da niste kojim slučajem intel?

— Nisam.

— Kako to da niste? — rekla je Ili na. — Jasno je da ste intel. Još ste se dokačili u »Lasici« sa ćelavim Lejzom, ogledalo ste razbili, a Modi vam je opalila šamarčinu. . .

Kameno Oskarovo lice je malo živnulo.

— Uveravam vas — rekao je izuzetno učtivo — da nisam intel i da nikada u životu nisam bio u »Lasici«.

— Znači, ja, po vama, lažem? — rekla je Ili na.

Za svaki slučaj sam bocu sa stola stavio pod fotelju.

— Ja nisam odavde — rekao je Oskar. — Turista sam.

— Jeste li odavno stigli? — upitao sam da bih malo smirio atmosferu.

— Ne, nedavno — odgovorio je Oskar. I dalje je gledao u zid. Čovek čeličnih živaca.

— Aha! — najednom je rekla Ili na. — Sećam se. . . To sam ja sve porbkala. — Počela je da se kikoće. — Niste vi nikakav intel, samo se po sebi razume. . . Bili ste prekjuče kod nas, u Birou. Vi ste trgovački putnik, zar ne? Nudili ste upravniku isporuku nekakvog tamo đubreta, »Digon«. . . »Dipon«. . .

— »Devon« — pomogao sam joj.
— Postoji takav repelent. . .

Oskar se prvi put osmehnuo:

— Potpuno tačno — rekao je. — Ali ja nisam trgovački putnik. Jednostavno sam ispunjavao želju mog rođaka.

— To je već nešto sasvim drugo — rekla je Ilina i skćčila sa fotelje. — Tako ste mogli da kažete. Ivane, moramo svi da popijemo za brudersaft. Telefoniraću. . . Ne, biće bolje da sama odem. A vi, za sada, malo popričajte. Odmah se vraćam. . .

Izletela je iz sobe, zalupivši vratima za sobom.

— Vesela žena — rekao sam.

— Da, izuzetno. Vi ste odavde?

— Ne, ja sam takođe stranac. . . Rođak vam je odista došao na čudnu ideju.

— Na šta to mislite?

— Kome je potreban »Devon« u letovalištu?

Oskar je slegao ramenima.

— Nisam hemičar, teško mi je da sudim o tome. Ali, morate priznati da nam je ponekad teško da shvatimo čak i postupke bližnjih, a da ne govorimo o njihovim fantazijama. . . Znači, »Devon« je. . . kako ste ono rekli. . . rece. . .

— Repelent — rekao sam.

— To je, čini mi se, nešto protiv komaraca?

— Da, imao sam prilike da ga koristim.

— Ah, tako znači. . .

Kog vraga? — pomislio sam. Šta želi svime time da kaže? Više nije gledao u zid. Gledao mi je pravo u oči i smeškao se. Ako je želeo nešto da kaže, on je to i rekao. Ustao je.

— Neću ga više čekati — rekao je.

— Koliko ja shvaćam, ovde će me naterati da pijem za brudersaft. A ja sam doputovao ovamo ne da pijem, već da se lečim. Isporučite, mo-

lim vas, Rimajeru da ću mu večeras telefonirati. Nećete zaboraviti?

— Neću — rekao sam. — Ako mu kažem da je navraćao Oskar, shvaćiće o kome je reč?

— Da, razume se. To je moje pravo ime.

Naklonio se i izašao odmerenim korakom, ne osvrnuvši se i sav nekako neprirodan. Spustio sam prste u pepeljaru, pronašao opušak bez ruža i nekoliko puta uvukao dim. Duvan mi se nije dopao. Ni Ilina. Ni Rimajer. Pogledao sam boce, ali su sve bile prazne.

Poglavlje četvrto

Rimajera nisam dočekao. Ilina se isto tako nije vratila. Dojadilo mi je da sedim u napuštenoj sobi, i sišao sam dole, u hol. Imao sam nameru da ručam i stao sam tražeći očima restoran. Kraj mene se istog časa stvorio portir.

— Na usluzi, gospodine — nežno je prošaptao. — Kola? Restoran? Bar? Salon?

— Kakav Salon? — upitao sam.

— Frizerski. — Delikatno je pogledao moju frizuru. — Dana radi majstor Gaoej. Preporučujem vam ga. Najtoplije.

Setio sam se da me je Ilina nazvala »peršom« i rekao sam: »No pa šta, zašto da ne« — »Izvolite za mnom« — rekao mi je portir. Prošli smo kroz hol. Portir je otvorio široka vrata i tiho rekao u dubinu prostori-je:

— Izvolite, majstore, imate klijenta.

— Izvolite, udite — rekao je miran glas.

Ušao sam. U salonu je bilo svetlo i prijatno je mirisalo, presijavali su se nikl, ogledala, starinski parket. Sa tavanice su se na sjajnim šipka-

ma spuštale blistave kugle. U centru sale se nalazila ogromna, bela fotelja. Majstor mi je krenuo u susret. Imao je pažljive, nepokretne oči, kukasti nos. Ličio je na iskusnog hirurga. Stidljivo sam se pozdravio sa njim. Kratko mi je klimnuo glavom i počeo da me obilazi. Osećao sam se nelagodno.

— Sredite me tako da odgovaram pojmovima današnje mode — rekao sam. On me je blago dotakao za rukav i nekoliko je sekundi disao iza mojih leđa, mrmljajući: »Nema sumnje... Van svake sumnje... « Posle sam osetio kako je dodirnuo moje rame.

— Sedite — rekao je neočekivano.

— Gde? — upitao sam.

— U fotelju, u fotelju — rekao je.

Seo sam u fotelju i posmatrao kako mi se ponovo lagano približava. Na njegovom inteligentnom licu se pojavio izraz izuzetnog besa.

— No, kako je to moguće? Pa to je užasno! — rekao je.

Nisam znao šta da mu odgovorim.

— Sirovima... Disharmonija... — mrmljao je. — Ogavno!

— Zar je to tako loše? — upitao sam.

— Ne shvatam zašto ste uopšte došli kod mene — rekao je. — Jer, vi ne pridajete ni najmanje važnosti svome izgledu.

— Od danas počinjem — rekao sam.

Odmahnuo je rukom:

— Okanite se toga!... Radiću na vama, ali... — odmahnuo je glavom, okrenuo se i prišao visokom stolu, koji je bio ispunjen raznim priborom. Naslon fotelje se blago spustio i ja sam se našao u poluležećem položaju. Odozgo mi se približila ogromna polukugla koja je zračila toplotu, a stotine sitnih igli-

ca je počelo da me bocka po potiljku izazivajući čudnovato osećanje bola i zadovoljstva istovremeno.

— Prošlo? — upitao je majstor, ne okrećući se. Osećanje je prošlo.

— Jeste — uzvratio sam.

— Koža vam je dobra — sa zadovoljstvom je rekao majstor.

Okrenuo se prema meni sa čitavom gomilom raznih instrumenata u rukama i počeo da mi pipka obraze.

— A Miroza se ipak udala za njega — progovorio je najednom. — Očekivao sam bilo šta, ali to ne. Posle svega što je Levante uradio za nju... Sećate li se trenutka kada oni plaču nad Pini koja umire? Čovek je mogao da se kladi da će ostati zajedno zauvek. I, zamislite samo, ona se udaje za tog književnika.

Pridržavam se pravila: prihvatati i podržavati bilo kakav razgovor. Kada ne znaš o čemu se govori, to je čak i interesantno.

— To neće dugo potrajati — rekao sam ubeđeno. — Književnici su nestabilni, uveravam vas. I sam sam književnik.

Njegovi su prsti za trenutak zamrli na mojim kapcima.

— To mi nije ni padalo na pamet — priznao je. — Ipak je posredi brak, iako i građanski... Da ne zaboravim da telefoniram o tome ženi. Bila je jako rastrojena zbog toga.

— Shvatam je u potpunosti — rekao sam. — Ipak mi se uvek činilo da je Levant prvobitno bio zaljubljen u onu... Pini.

— Zaljubljen? Razume se da ju je voleo!

— A Pini je opet od samog početka sumnjala da Miroza nije ravnodušna prema Levantu.

— Razume se. One osećaju takve stvari... I, sve u svemu — nastavio je da toroče majstor — duboko sam

uveden da su ptice osećajne koliko i ljudi.

Aha — pomislio sam i rekao:

— Ne znam kako reaguju ptice, ali je Pini bila mnogo osećajnija nego, recimo, vi i ja.

Nešto mi je zazujalo nad uvetom.

— Ponavljajte reči moje žene — primetio je majstor. — Vama bi se sigurno dopadao Den. Bio sam odis-ta dirnut kada je uspeo da načini bunkin onoj japanskoj vojvotkinji. . . Jer niko, apsolutno niko nije vero-vao Denu. Sam japanski kralj. . .

— Izvinite — rekao sam. — Bun-kin?

— Da, vi niste stručnjak. . . No, se-ćate se momenta kada japanska vojvotkinja izlazi iz mučilišta. Njena kosa, visoki talas crne kose, ukraše-ne skupocenim češljevima. . .

— Aha — dosetio sam se. — U pi-tanju je frizura.

— Da, ona je ušla u modu prošle godine. Iako su pravi bunkin kod nas mogli da naprave samo retki majstori. . . I, razume se, niko nije mogao da poveruje da će Den, sa is-pećenim rukama, poluslep. . . Seća-te li se kako je oslepeo?

— To je bilo potresno — rekao sam.

— Da, da. Den je bio pravi maj-stor. Napraviti bunkin bez elektro-obrade, bez biorazrade. . .

Oćutao sam. Majstor mi je ispre-kidano disao nad samim uhom.

— Neka se briju u automatima — rekao je najednom osvetnički. — Neka budu kao očerupane guske. Pustili smo ih jednom da probaju, da vide šta je to, da vidimo sada ka-ko im se to dopalo.

— Bojim se da to neće biti jednos-tavno — rekao sam oprezno, jer ni-šta nisam shvatao.

— A mi, majstori, navikli smo se na složene stvari. Kada kod vas do-

de masno strašilo, oznojeno i lezivo, a vi morate od njega da napravite čoveka. . . mislite da je to jednostav-no? Sećate li se šta je rekao Den? »Žena rađa čoveka jednom u devet meseci, ami, majstori, stvaramo ga svaki dan.« Zar to nisu predivne re-či?

— Den je to govorio o frizerima? — upitao sam za svaki slučaj.

— Nego kako! Rekao je: »Na na-ma počiva lepota sveta.« I: »Da bi od majmuna načinio čoveka, Darwin je morao da bude izuzetan majstor.«

Povukao se nekoliko koračaja unazad i počeo da me obilazi. Oči su mu se presijavale. Čini se da je bio zadovoljan.

— No, mogli bismo na tome da završimo — progovorio je.

Ustao sam iz fotelje. »Nije ni tako loše. . . — mrmljao je majstor. — Čak je dobro.« Prišao sam ogledalu, a on je uključio reflektore, koji su me obasjali sa svih strana. U prvom trenutku nisam na sebi zapazio ni-šta posebno. Tek sam kasnije osetio da ja uopšte više nisam bio ja. To je bilo nešto mnogo bolje od mene. Mnogo bolje od mene. Lepše od me-ne. Dobrije od mene. Mnogo značaj-nije. I počeo sam da se stidim, kao da sam namerno izdavao sebe za drugoga, kome nisam ni za crno is-pod noktiju. . .

— Imate li mnogo klijenata? — upitao sam.

On nije shvatio moje pitanje, a ja nisam hteo da me on shvati.

— Ne uznemiravajte se — odgo-vorio je. — Vas ću uvek primiti sa velikim zadovoljstvom. Vi ste odista izuzetna sirovina.

— Hvala — rekao sam spuštajući oči da ne bih video njegov osmejak.

— Hvala. I do viđenja.

— Ne zaboravite samo da platite

— potetio me je. — Mi, majstori, cenimo svoj rad.

— Svakako — trgao sam se. — Razume se. Koliko sam dužan?

Rekao je koliko sam bio dužan.

— Molim? — upitao sam dolazeći sebi.

Sa zadovoljstvom je ponovio cifru.

— Da čovek poludi — rekao sam pošteno.

— To je cena lepote — objasnio mi je. — Došli ste ovam kao običan turista, a odlazite kao car prirode. Zar ne?

U holu sam jedno vreme stajao, dolazeći sebi, posmatrajući kroz stakleni zid metalnog Vladimira Sergejeviča. Na kraju krajeva, sve ono nije novo. Milioni ljudi uopšte nisu ono za šta se predstavljaju. Ali ovaj prokleti frizer je od mene načinio empiriokritičara. Realnost je bila zamaskirana predivnim hijeroglifima. Više nisam verovao u ono što sam video u tom gradu. Trg u samoj stvari uopšte nije bio lep. A ona, predivna, draga žena u samoj je stvari odvratna, smrdljiva, pohotljiva glupava ženturača. Zatvorio sam oči i odmahnuo glavom. Stari đavo...

Pozvao sam portira i upitao ga gde je restoran.

— Pred vama — rekao je portir i osmehnuo se. — Ovde, kod nas možete dobiti bilo koju kuhinju sveta...

— Na usluzi sam vam — progovorio je dubok, somotasti glas.

— Ručak — rekao sam kratko veličanstvenom čoveku sa obrazima bukvalno na ramenima, koji se pojavio odnekud iz dubine sale.

— Ručak... — ponovio je značajno. — U društvu? Odvojeni sto?

— Odvojeni... Uostalom...

U rukama mu se momentalno pojavio notes.

— Muškarca vaših godina bi želele da vide za svojim stolom misis i mis Hamilton — Rej...

— Dalje — rekao sam.

— Otac Žofrua...

— Više bih voleo domoroca — rekao sam.

— Za sto je upravo seo doktor filozofije Opir...

— Može — rekao sam.

Strpao je svoj notes u džep i poveo me. Šef sale me je upitao sa poštovanjem:

— Kako da vas predstavim?

— Ivan. Turista i književnik.

Doktor Opir je imao nešto manje od pedeset godina. Dopao mi se jer je odmah, bez ikakvih uvoda, oterao šefa sale po kelnera, kod koga je poručio jela za obojicu, koja sam odmah prihvatio.

Ručati sa doktorom filosofije Opirom je bilo izuzetno prijatno. Moglo je da se jede, pije i sluša. Ili da se i ne sluša. Doktoru Opiru sagovornik nije bio potreban. Doktoru Opiru je bio potreban slušalac. Ja u razgovoru nisam ni učestvovao, nisam čak ni odgovarao na pitanja, a doktor Opir je sa uživanjem držao govore, tako reći bez prekida, mašući viljuškom, ali su se tanjiri i tacne pred njim praznili odista tajanstvenom brzinom. U životu još nisam sreo čoveka koji je punih ustiju govorio tako brzo.

— Znači da je svet, doktore, predivan? — uspeo sam da kažem kada je doktor Opir završio jedan deo svoga monologa.

— Da — odgovorio mi je doktor Opir. — On je, konačno, postao divan.

— Veliki ste optimista — rekao sam.

— Naše je doba — doba za optimiste. Pesimista odlazi u Salon dobrog raspoloženja, izbacuje žuč iz

podsvesti i postaje optimista. Vreme pesimista je prošlo, kao što je prošlo i doba tuberkuloze, seksualnih manijaka i vojnika. Pesimizam, kao raspoloženje duha, iskorenjuje ta ista nauka. I ne samo indirektno, kroz izobilje kao cilj već i neposredno, putem direktnog ubacivanja u tajnoviti svet moždane kore. Recimo — maštogeneratori — za sada najveća narodna, masovna zabava. Apsolutno nevino, neobično i konstruktivno jednostavno . . . Ili, recimo, neurostimulatori . . .

Pokušao sam da ga usmerim u potreban mi tok.

— A zar vam se ne čini da ponekad upravo u toj oblasti nauka — farmaceutska hemija na primer — ponekad preteruje?

Doktor Opir se snishodljivo osmehnuo:

— Nauka je uvek delovala metodom proba i pogrešaka — rekao je resko. — Sklon sam da mislim da su takozvane greške — rezultat zločinačkog korišćenja. Još nismo stupili u Zlatno doba, mi tek stupamo u njega, a pod nogama nam se već muvajū razni mangupi i jednostavno prljavi, nedostojni ljudi . . . Tako se pojavljuju narkotici koji narušavaju zdravlje ljudi, koji su, kao što vam je to poznato, stvoreni sa najblagorodnijim ciljevima, razni tamo aromatijeri . . . — Najednom je počeo da se smeje. — No, jasno vam je, mi smo odrasli ljudi . . . O čemu sam to govorio? Ah da, to ne treba da vas zbunjuje. To će proći, kao što su prošle i atomske bombe.

— Želeo sam samo da istaknem — primetio sam — da postoji još uvek problem alkoholizma i narkotika . . .

Interesovanje doktora Opira za razgovor je očigledno opadalo. On je sigurno pomislio da ja ospora-

vam njegovu tezu o tome da je nauka — blago. Bilo mu je dosadno da vodi spor na takvom nivou.

— Da, razume se . . . promrmlijaó je, pogledajući na sat. — Ali tako odmah . . . morate priznati da je važna prevasodno osnovna tendencija . . . Kelner!

Doktor Opir je ukusno ručao, dobro popričao — u ime progresivne filosofije — osećao se zadovoljnim i ja sam odlučio da ne insistiram, tim pre što me se njegova »progresivna filosofija« uopšte nije ticala, a o onome što je mene interesovalo najviše od svega doktor Opir mi, na kraju krajeva, ništa konkretno nije mogao ni da kaže.

Platili smo i izašli iz restorana. Upitao sam:

— Doktore, znate li kome je dignut ovaj spomenik. Onaj tamo, na trgu . . .

Doktor Opir je rasejano bacio pogled.

— Odista, spomenik — rekao je. — Nekako ga ranije nisam zapažao . . . Da vas odbacim nekud kolima?

— Hvala vam, više volim da se prošetam.

— Drago mi je bilo što smo se upoznali . . . Možda ćete sutra doći na moje predavanje. Sutra u deset . . .

— Hvala na pozivu — rekao sma.

— Koja je tema?

— Filosofija neooptimizma. Tamo ću obavezno dotaći niz pitanja o kojima smo danas tako sadržajno diskutovali.

— Hvala vam — rekao sam još jednom — Svakako ću doći.

Neooptimizam . . . Neohedonizam i neokretenizam . . . Neokapitalizam . . . Nema nesreće bez dobra, rekla je lisica, zbog toga si i dospelo u Zemlju Budalčina. Treba reći

da se procenat urođenih budala ne menja sa vremenom. Odista je interesantno — da li ta konstanta postoji i u odnosu na budale po ubeđenju? Interesantno je takođe — ko li mu je to samo dodelio zvanje doktora? Nije samo on takav. Postojala je, sigurno, čitava gomila doktora, koja je svečano dodelila zvanje doktora nauka neoptimisti Opiru. Uostalom, to se ne dešava samo među filozofima . . .

Video sam kako je u hol ušao Rimajer i odmah sam zaboravio doktora Opira. Odelo je na Rimajeru visilo kao vreća, Rimajer je bio poguren, Rimajerovo lice je bilo sivo. I, ako se ne varam, zanosio se dok je hodao. Prišao je liftu kada sam ga sustigao i uhvatio za rukav.

Rimajer se trgao i okrenuo:

— Kog vraga! — rekao je. Bilo je očigledno da ga moja pojava nije obradovala. — Zašto ste još uvek ovde?

— Čekao sam vas.

— Rekao sam vam da dođete sutra u dvanaest.

— Kakva razlika? — rekao sam. — Zašto da gubimo vreme?

Teško je disao i gledao mi pravo u lice.

— Čekaju me, shvatate li to? U mojoj se sobi nalazi čovek koji me čeka. A on ne sme da vas vidi sa mnom. Shvatate li to?

— Ne vičite — rekao sam. — Posmatraju nas.

Rimajer je pogledao oko sebe.

— Uđimo u lift — rekao je.

Ušli smo u kabinu, i Rimajer je pritisnuo dugme petnaestog sprata.

— Govorite brzo šta hoćete.

Pitanje je bilo izuzetno glupo. Čak sam se zbunio.

— Zar ne znate zašto sam ja ovde?

Protrljao je čelo, a onda progovorio:

— Do vraga, sve se izmešalo . . . Slušajte, zaboravio sam kako se zove . . .

— Žilin.

— Slušajte, Žiline, ničeg novog nemam za vas. Nisam imao kada da se time pozabavim. To je sve bunčanje, shvatate li to? To su Marijine izmišljotine. Oni tamo sede, pišu papirice i izmišljaju. Treba ih sve oterati u vražiju mater.

Stigli smo do petnaestog sprata, i on je pritisnuo dugme prvog sprata.

— Do vraga — rekao je — Još samo pet minuta, i on će otići . . . Uostalom, siguran sam u jedno. Ničega od svega toga ovde nema. Bar ne u gradu. — Najednom me je pogledao ispod oka i skrenuo pogled. — Reći ću vam, evo šta. Pogledajte kod ribara. Jednostavno, da bi vam savest bila čista.

— Kod kakvih to ribara?

— Sami ćete već saznati — rekao je nestrpljivo. — I ne izvodite tamo ništa, radite sve što vam budu rekli. — Posle toga je dodao, kao da se opravdava: — Ne želim nikakva preubedenja, da li vam je jasno?

Lift se zaustavio na prvom spratu, i on je pritisnuo dugme devetog sprata.

— To je sve — rekao je. — A posle ćemo se već videti i porazgovarati detaljnije. Recimo — sutra u dvanaest.

— Dobro — rekao sam lagano. Očigledno nije želeo da govori sa mnom. Možda mi nije verovao. Pa šta, dešava se. — Uzgred budi rečeno — rekao sam — kod vas je vraćao izvesni Oskar.

Učinilo mi se da se trgao.

— Video vas je?

— Prirodno. Zamolio me je da vam prenesem da će vam se večeras javiti telefonom.

— Loše je to, do đavola, loše . . .

— promrmljao je Rimajer. — Slušajte . . . Do vraga, kako se ono prezivate?

— Žilin.

Lift se zaustavio.

— Slušajte, Žiline, to je jako loše što vas je video kod mene . . . Uostalom, baš me briga . . . Idem. — Otvorio je vrata lifta. — Sutra ćemo porazgovarati kako treba . . . A vi otidite kod ribara, jesmo li se dogovorili?

Poglavlje peto

Koraćao sam lagano držeći se senki drvoreda. Pokatkad su pored mene prolazila kola. Rimajer se sigurno odao alkoholu. To se dosta često dešava: čovek se trudi, radi, svi ga smatraju dragocenim radnikom, postavljaju ga kao primer i upravo u trenutku kada je on preko potreban, ispostavlja se da se ugojio i postao nepokretan, da kod njega dolaze devojke, da od ranog jutra zaudara na piće . . . Posao kojim se bavi više ga ne interesuje, neprekidno se sa nekim sastaje, razgovara nekako spetljano i nejasno, i na njega se čovek jednostavno ne može osloniti. Čovek ne uspeva ni da dođe sebi, a on je već kod psihijatra koji ga leči od alkoholizma, ili u ludnici, ili — u zatvoru pod istragom, ili se najednom ženi — čudnovato i odvratno, i ta ženidba zaudara na ucenu . . . Čoveku u tom slučaju preostaje da kaže jedino: »Lekaru, leči se sam . . .«

Bilo bi dobro kada bi pak mogao da pronađe Peka. Pek je — surov, pošten čovek, i on uvek sve zna. Niste uspeli još ni da završite tehničku kontrolu i izađete iz broda, a on je već na »ti« sa dežurnim kuvarom Baze, već učestvuje u analizi konflikta komandira Tragočitača i

glavnog inženjera, koji nisu mogli međusobno da podele nekakav tamo trozer, tehničari već organizuju večerinku u njegovu čast, a zamenik direktora Baze se savetuje sa njim, povukavši ga za rukav u nekakav kut . . . Nezamenljivi Pek! U ovom se gradu rodio i proživio u njegovu trećinu života.

Pronašao sam telefonsku govornicu i javio se telefonom u Biro usluga. Zamolio sam ih da mi pronađu adresu ili telefon Peka Zenaja. Zamolili su me da malo sačekam. Govornica je, kao i uvek, zaudarala na mačke. Plastični pult je bio ispisanim brojevima telefona, ukrašeni raznim njuškicama i nepristojnim izrazima i crtežima. Odškrinuo sam vrata, da ne bi bilo toliko zagušljivo i posmatrao kako na suprotnoj, zasenčenoj strani ulice, kraj ulaza u svoj bar, puši cigaretu barmen u bevoj bluzi sa zasukanim rukavima. Posle toga sam iz slušalice saznao da Pek Zenaj, po podacima sa početka ove godine, živi u Ulici slobode, zgrade 31, telefon 11-331. Zahvalio sam i odmah okrenuo broj koji sam dobio. Nepoznati glas mi je rekao da sam dobio pogrešnu vezu — da to istina jeste i broj telefona i adresa koji su mi potrebni, ali nikakav Pak Zenaj tamo ne stanuje, a ako je nekad i stanovao — ne zna se gde se i kada odselio. Prekinuo sam vezu, izašao iz govornice i prešao na drugu stranu ulice, u senku.

Uhvativši moj pogled, barmen je živnuo i rekao:

— Navratite!

— Nešto mi se neće . . .

— Šta, ne pristaje, drolja jedna?

— rekao je barmen sa saučešćem u glasu. — Udite, da popričamo . . . Dosadno je.

— Sutra izjutra — rekao sam — u deset sati, na univerzitetu će doktor

Opir, iz prestonice, održati predavanje posvećeno filosofiji neooptimizma.

Barmen me je slušao pažljivo, prestao je čak da puši.

— To je već previše! — rekao je kada sam završio. — Do čega smo samo stigli, šta velite? Prekidaju su devojčice u noćnom klubu proganjali, a sada drže predavanja. Pokažaćemo mi njima ta predavanja.

— Krajnje je vreme — progundao sam.

— Ja ih uopšte ne puštam kod sebe — nastavio je barmen živnuvši još više. — Oko mi je oštro. Čim priđe vratima, već vidim: intel. Momci, kažem, intel prilazi. A momci su nam odabrani. Sam Dok svako veče posle treninga dolazi kod mene. — No, on dočekuje tog intela u vratima i ja ne znam o čemu oni tamo razgovaraju, znam samo da ga on upućuje nekuda dalje. Istina, oni ponekad lutaju i u grupama. A tada, da ne bi došlo do skandala, vrata zaključavam, roletnu spuštam, neka lupaju do mile volje. Pravilno, zar ne?

— Tako je — rekao sam. Već mi je bio dojadio. Postoje takvi ljudi, koji brzo dojađe.

— Šta to — tako je?

— Neka lupaju do mile volje.

Barmen me je oprezno pogledao.

— Hajde, hajde, idite dalje — rekao je.

— A kako bi bilo da popijemo po jednu? — rekao sam.

— Prolazite, prolazite, ovde vas niko neće uslužiti.

Jedno smo se vreme posmatrali. Posle je on nešto progundao, počeo da se povlači i zatvorio staklena vrata za sobom.

— Ja nisam intel — rekao sam. — Ja sam običan siromašni, bedni turista sa mnogo novca.

Posmatrao me je, priljubivši nos uz staklo. Načinio sam pokret kao da ispijam čašicu. Nešto je rekao i nestao u dubini svoga bara. Videlo se kako luta među praznim stolovima. Bar se zvao »Osmejak«. Osmehnuo sam se i krenuo dalje.

Iza ugla se nalazila široka magistrala. Kraj samog trotoara je stajao ogroman furgon, čiji je zadnji zid bio spušten a na kome su, kao na tezgi, stajale razne stvari: konzerve, boce, igračke, gomile donjeg veša u providnim paketima. Dve devojčice su nešto međusobno šušale, mereći nekakve bluze. »Fonit« — rekla je jedna. A druga je, mereći bluzu odgovorila: »Čušiki, čušiki, i uopšte nisu foni.« Šofer furgona, mršav čovek u radničkom kombinezonu i sa crnim naočarima na nosu sedeo je na klupici, oslonivši se leđima o stub za lepljenje plakata. Sudeći po ustima i oznojenom nosu, spavao je. Prišao sam tezgi. Devojčice su učutale i zablenule se u mene otvorivši usta. Imale su otprilike po šesnaest godina, oči su im bile kao u mačića — plave i prazne.

— Čušiki — rekao sam — Nije foni i preliva se.

— A oko vrata? — upitala je jedna.

— Oko vrata je prosto prava lepota.

— Čušiki — neodlučno je progovorila ona druga.

U tom sam času ugledao knjige. To su bile odista predivne knjige. Bio je tamo Strogov sa ilustracijama koje nikada nisam video. Nalazio se i trotomnik Valtera Minca sa njegovom prepiskom. Bila su tu i sabrana dela Foknera, »Nova politika« Vebera, »Istorija fašizma«... Bili su tu i potpuno sveži časopisi, vodiči po Luvru, Ermitažu, Vatikanu... Bilo je tu sve što bi čovek mogao da poželi.

Dograbio sam Minca, dva toma strpao pod mišku, a treći počeo da prelistavam. Nikada u životu nisam video sabrana dela Minca. Tamo su se nalazila čak i njegova pisma iz emigracije...

— Koliko sam vam dužan? — upitao sam.

Devojke su se zablenule u mene. Šofer je zatvorio usta i seo.

— Šta? — upitao je sipljivo.

— Ko je ovde vlasnik? — upitao sam.

— Šta hoćete? — ustao je i prišao mi.

— Hoću ovog Minca. Koliko sam vam dužan?

Devojčice su počele da se kikoću. Čutke me je posmatrao, a onda je skinuo naočari.

— Vi ste stranac?

— Aha, turista.

— Ovo su najpotpunija sabrana dela Minca.

— Da, jasno mi je — rekao sam. — Zapanjio sam se kada sam ih video.

— I ja takođe — rekao je. — Kada sam video šta hoćete.

— Pa on je turista — zapištala je jedna devojčica. — On ništa ne shvata.

— Ovo je sve besplatno — rekao je šofer. — Lični fond. Za obezbeđivanje ličnih potreba. — Jeste li videli »Promenu mašte«?

— Da, hvala vam, imam je.

— A »Istoriju fašizma«?

— Imam je.

Devojčice su počele da se kikoću.

— Marš odatle, balavice! — dreknuo je šofer.

Devojčice su počele da se muvaju. Posle je jedna od njih lopovskim pokretom dograbila nekoliko paketa sa bluzicama, pretrčale su na drugu stranu ulice i tamo se zaustavile, posmatrajući nas.

— Treba se okaniti svega ovoga!

— rekao je šofer. — Gde ste odseli?

— U Drugoj periferijskoj.

— Aha, u samom blatištu... Hajdemo, odvešću vas tamo. U forgonu imam i celog Ščedrina, njega čak i ne izlažem, imam i sve klasike, celokupna »Skrovišta filofske misli«...

— Uključujući i doktora Opira?

— Obično dubre — progundao je šofer. — Slastoljubivi gad. Ameba. A poznajete li Slija?

— Malo — priznao sam. — Nije mi se dopao. Neoindividualizam, kako bi to rekao doktor Opir.

— Doktor Opir je obični smrdljivi gad — rekao je šofer. — A Slij je pravi čovek. Razume se, individualista. Ali, on ako ništa drugo — radi i govori ono što misli... Pronaći ću vam Slija...

Prišla je jedna žena, počela da pretura po konzervama:

— Još nemate dečiju hranu? Moli-la sam vas...

— Idite do đavola — rekao je šofer rasejano.

Žena se skamenila. Lice joj se nalilo krvlju.

— Kako se usuđujete? — počela je da sikće.

— Jeste li čuli šta sam vam rekao? — šofer je pogledao popreko. — Gubite se odavde!

— Kako se usuđujete?... — rekla je žena. — Koji vam je broj?

— Moj broj je dvadeset i tri — rekao je šofer. — Devedeset i tri, jeste li me dobro čuli? I, pljujem ja na sve vas. Je li vam jasno?

— Kakav bezobrazluk! — progovorila je najednom žena dostojanstveno. Uzela je dve tegle konzervisanog voća, počela da razgleda časopis. — Zapamtiću ja vas, broj devedeset i tri. Ovo vam nije prošlost — rekla je, uvivši konzerve u korice

časopisa »Kosmički čovek« koje je otkinula sa časopisa. — Videćemo se još u gradskoj većnici.

Cvrsto sam stegao šofera za lakat. Mišići od kamena su se pod mojim stiskom opustili.

— Bezobraznik — rekla je dama veličanstveno i otišla.

Koraćala je trotoarom ponosito držeći glavu. Na uglu se zaustavila, otvorila jednu konzervu i počela pažljivo da jede ušćereno voće, izvlačeći ga iz konzerve vrhovima prstiju. Pustio sam šoferovu ruku.

— Treba pucati — rekao je najednom. — Treba ih daviti, a ne deliti knjige. — Okrenuo se prema meni. Oči su mu najednom postale izmučene. Da vam prenesem knjige kući?

— Ma ne — rekao sam. — Gde bih ih stavio?

— Gubi se onda odavde — rekao je šofer. — Minca si uzeo? Umotaj ga onda u svoje prljave gaće. . .

Ušao je u kabinu. Nešto je škljocnulo, i zadnji zid furgona je počeo da se diže. Na kolovoz je palo nekoliko knjiga, nekoliko paketića, kutija i konzervi. Zadnji se zid furgona još nije ni zatvorio, a kola su već pojurila sa mesta.

Devojčice su već nestale. Stajao sam potpuno sam na pustoj ulici sa tomovima Minca u ruci i posmatrao kako povetarac prevrće stranice »Istorije fašizma«. Posle su se iza ugla najednom pojavili nekakvi dečaci, koji su ćutke prošli pored mene, zabivši ruke u džepove. Jedan od njih je počeo nogama da šutira konzervu kompota od ananasa, kao da je to fudbalska lopta.

Poglavlje šesto

Dok sam išao kući, na ulici me je zatekao kraj radnog vremena. Ulice

su se ispunile kolima. Nad raskrsnicom su se pojavili helikopteri, a oznojeni saobraćajci su rasterivali kola koja su se kretala užasavajuće sporo. Vozači su promaljali glave kroz prozore, razgovarali, šalili se, urlali jedan na drugog, pripaljivali cigarete i očajnički trubili. Svaki čas bi se čuli udarci odbojnika o odbojnice kola. Svi su bili veseli, svi su bili dobri, svi su se presijavali svojom divljačkom oduševljenošću. Činilo se da se sa duše grada sručio nekakav nepodnošljivi teret. Mene i još nekolicinu pešaka su svi iz kola pokazivali jedan drugome prstima. Nekoliko puta su mi nekakve devojke trubile na raskrsnicama. Sa jednom sam se čak i upoznao, dok je vozila kola za mnom po trotoaru. Posle su po srednjoj traci kolovoza počele da se kreću demonstracije ljudi mršavih lica. Oni su nosili plakate i parole koje su pozivale sve da stupe u amatersku družinu »Pesme domovine«, da se upisuju na kratkotrajne kurseve materinstva. Ljudi iz kola su demonstrante gadali opušcima, ogriscima jabuka, doviki-vali: »Odmah ću se upisati, samo kaljače da navučem!« A demonstranti su nastavili da se kreću između dva potoka automobila kao da se ništa nije dešavalo, požrtvovano, gledajući pravo ispred sebe sa turobnom nadmenošću kamila.

U blizini moga doma napala me je gomila devojaka, i kada sam stigao na Drugu periferijsku, u rupici revera sam imao raskošnu belu astru, na obrazima su mi se sušili poljupci, i meni se činilo da sam se upoznao sa polovinom devojaka grada. Odista, frizer je bio pravo čudo! To je bio pravi majstor!

U mom kabinetu je sedela Vuzi u plameno-narandžastoj bluzi. Njene dugačke noge u špicastim salonka-

ma su ležale na stolu, u dugačkim je prstima držala tanku cigaretu i, zabacivši glavu, ispuštala kroz nos kolutove dima.

— Konačno! — povikala je, ugle-
davši me. — Gde ste to nestali, odis-
ta? Ja vas čekam, zar ne vidite?

— Zadržali su me — rekao sam
pokušavajući da se prisetim da li
sam joj uopšte zakazao sastanak.

— Obrišite ruž — zatražila je. —
Izgledate idiotski. A šta vam je to?
Knjige? Šta će vam one?

— Kako to — zašto?

— Prava ste nesreća. Kasni, vuče
se sa neakvim tamo knjigama. . . Ili
su to porno-časopisi?

— To je Minc — uzvratio sam.

— Dajte to ovamo. — Skočila je i
bukvalno mi otela knjige iz ruku. —
Bože moj, kakva glupost! Sve su tri
istovetne. . . A šta je sada ovo? »Isto-
rija fašizma«. . . Zar ste vi fašista?

— Šta vam je, Vuzi! — pobunio
sam se.

— Šta će vam u tom slučaju sve
ovo? Čitaćete ih?

— Svakako.

— Ništa mi nije jasno — rekla je
uvređeno. — U prvi ste mi se mah
dopali. . . Mama kaže da ste književ-
nik, i ja sam se već pred svima hvali-
sala, a vi samo što još niste intel.

— Kako možete tako, Vuzi! — re-
kao sam prekorno. Već sam shvatio
da ovde čovek ne sme da dopusti da
ga smatraju za intela. — Ove su mi
knjižurine potrebne kao književni-
ku, i to je sve.

— Knjižurine! — počela je da se
kikoće. . . Knjižurine. . . Pogledajte
šta umem! — Zabacila je glavu i po-
čela kroz nozdrve da ispušta dim. —
Od drugog mi je puta pošlo za ru-
kom. Odlično, zar ne?

— Izuzetna sposobnost — rekao
sam.

— Ne podsmevajte mi se, pokušaj-

te i sami. . . Danas mi je to pokazala
jedna dama u salonu. . . Hoćete li da
probate? Kako se ono zovete, zabo-
ravila sam?

— Ivan.

— Zabavno ime. Podsetite me kas-
nije kako se zovete. Da niste kojim
slučajem Tunguz?

— Ako se ne varam — nisam.

— No, no. . . A ja sam svima rekla
da ste vi Tunguz. Šteta. Šta velite,
kako bi bilo da nešto popijemo?

— Moglo bi.

— Moram da popijem nešto jače,
da bih zaboravila onu kravu koja
me je učila da ovako ispuštam dim
kroz nos. . .

Izletela je u salon i vratila se sa
poslužavnikom. Popili smo malo ko-
njaka, pogledali jedno drugo, nismo
znali šta da kažemo a onda smo po-
pili još malo konjaka. Osećao sam
se nelagodno. Ne znam u čemu je
bila stvar, ali mi se ona dopadala.
Nešto sam video u njoj, a da ni sam
nisam znao šta: nečim se razlikova-
la od standardnih čitalaca modnih
časopisa. Ako se ne varam, ona je u
meni takođe nešto pronašla.

— Divno je danas vreme — rekla
je konačno, skrenuvši pogled.

— Malo je pretoplo — primetio
sam.

Popila je malo konjaka, ja takođe.
Ćutanje je potrajalo.

— Šta najviše od svega volite da
radite? — upitala je.

— Zavisi, a vi?

— I ja isto. Sve u svemu volim da
bude veselo i da ne mora ni na šta
da se misli.

— Ja takođe — rekao sam. — Sa-
da barem, u svakom slučaju.

Trgla se. Najednom sam shvatio u
čemu je bila stvar: tokom celog da-
na nisam sreo ni jednog jedinog pri-
jatnog čoveka, i meni je to jednos-

tavno dojadilo. U njoj nije bilo apsolutno ničeg.

— Hajdemo nekuda — predložila je.

— Važi — rekao sam. Nikuda mi se nije išlo, želeo sam jednostavno da malo posedim u hladovini.

— Vidim da vam se u stvari nikuda ne ide — rekla je.

— Da budem otvoren, najviše od svega bih voleo da ovde malo posedimo.

— Učinite onda da ovde postane veselo.

Porazmislio sam malo i počeo da pričam viceve. Dugo se smejala, bacajući se predivnim, dugačkim nogama. Tada sam popio malo konjaka i ispričao joj vic o udovici... Skliznula je na pod, i umalo nije preturila poslužavnik. Digao sam je dograbivši je ispod mišica, bacio u fotelju i ispričao joj priču o međuplanetarnom pilotu i devojci iz koledža. Tada je dotrčala teta Vajna i preplašeno upitala šta se to dešava sa Vuzi, da je kojim slučajem ne golicam. Sipao sam tetka Vajni čašicu pića i ispričao joj vic o Ircu koji je pozeleo da postane vrtlar. Vuzi je izgubila dah, a teta Vajna je, tužno se osmehnuvši, rekla da je taj vic voleo da priča general-pukovnik Tur. Priča se razlikovala samo po tome, što tamo glavna ličnost nije bio Irac, već Crnac, i što je on pretendovao na dužnost na vrtlara, već klavir-štimera. »I, znate li, Ivane, cela se priča završavala nekako drugačije« — dodala je, zamislivši se. U tom sam trenutku zapazio i nasmešio mu se. On to kao da nije zapazio, i tada sam mu namignuo i pozvao ga prstom.

— Kome to namigujete? — upitala je Vuzi, glasom promuklim od smeha.

— To je Len — rekao sam. Ipak je to bilo pravo zadovoljstvo posmatrati je kako se smeje.

— Gde je Len? — začudila se.

Lena u vratima više nije bilo.

— Lena nema — rekla je tetka Vajna otpivši malo konjaka. Dečak je danas otišao kod Ziroka na rođendan. Kada biste samo znali, Ivane...

— A zašto on kaže — Len? — upitala je Vuzi, bacivši ponovo pogled prema vratima.

— Len je bio ovde — objasnio sam. — Mahnuo sam mu rukom, a on je pobegao. Znate, učinilo mi se da je pomalo divalj.

— Ah, on je jako nervozno dete — rekla je tetka Vajna. — Rođen je u teško doba, a u sadašnjim školama uopšte ne umeju da priđu nervoznoj deci. Danas sam ga pustila u goste...

— Mi ćemo sada takođe otići — rekla je Vuzi. — Vi ćete me ispratiti. Samo ću se malo doterati, jer mi se šminka razmazala. A vi u međuvremenu obucite nešto pristojnije.

Tetka Vajna ne bi imala ništa protiv toga da ostane još malo, pa da mi možda i pokaže Lenov foto-album, ali ju je Vuzi odvušla sa sobom, i ja sam čuo kako je pitala majku iza vrata: »Kako se zove? Nikako da zapamtim... Veseo čikica, zar ne?« — »Vuzi!« — prekorno joj je na to rekla majka.

Izručio sam na postelju celu svoju garderobu i pokušao da shvatim šta to Vuzi podrazumeva pod pristojno odevenim čovekom. Do tog mi se trenutka činilo da sam odeven potpuno pristojno. Vuzine potpetice su u kabinetu već nervozno dobovale. Pozvao sam je, jer ništa pametno nisam mogao da smislim.

— To je sve što imate? — upitala je namrštivši nosić.

— Zar to ne valja?

— Dobro, može nekako da prođe... Skinite sako i obucite ovu havajku... ili još bolje ovu... No, u toj vašoj Tunguziji odista ljudi ne umeju da se oblače... Požurite. Ne, ne, košulju takođe skinite.

— Šta, na golo telo?

— Znaite, ipak ste pravi Tunguz. Kuda se spremate da odete? Na severni pol? Na Mars? A šta vam je ovo pod lopaticom?

— Pčela me je ujela — rekao sam, brzo navlačeći havajku. — Idemo.

Na ulici je već počelo da' se smrkava. Fluorescentne lampe su mrtvo obasjavale tamno lišće.

— Gde smo se zaputili? — upitao sam.

— U centar, razume se... Ne hvatajte me pod ruku, vrućina je... Umete li barem da se tučete?

— Umem.

— To je dobro, volim to da gledam

Ljudi je po ulicama bilo mnogo više nego preko dana. Pod drvećem, u žbunju, u omanjim grupama je stajalo po nekoliko ljudi. Nad svakom grupom se dizala buka iz radio-prijemnika. Pod jednim fenjerom je neko svirao bendžo, a dva dečaka su, izvijajući se i uzvikujući, plesala modernu igru. Dečaci su to umeli da rade. Unaokolo su stajali i posmatrali ih.

— Da odigramo? — ponudio sam Vuži.

— Nećemo valjda ovde... — prosihtala je, dohvatila me za ruku i krenula još brže dalje.

— A zašto da ne? Ne umete da igrate flag?

— Bolje sa krokodilima da igram, nego sa ovima ovde...

— Ne treba tako — rekao sam. — Dečaci kao i svi ostali.

— Da, svaki ponaosob — rekla je

Vuži, nervozno se osmehnuvši. — I danju.

Stajali su po raskrsnicama, okupljali su se ispod fenjera, ostavljajući po trotoarima gomile opušaka, papirića od bombona, ispljuvaka. Nervozni i posebno melanholični. Užasno nisu želeli da liče na ostali svet a istovremeno su užasavajuće oponašali jedan drugoga i dva-tri popularna filmska glumca. Nije ih bilo ni tako mnogo, ali su padali u oči, i meni se neprekidno činilo da su svaki grad i ceo svet ispunjeni njima — možda zbog toga što su im svaki grad i ceo svet s pravom pripadali. I oni su za mene bili ispunjeni nekakvom tajnom. Jer, i ja sam svojevremeno večeri provodio u svom društvu, sve dok nisam pronašao prave ljude koji su nas odveli sa ulice, a posle sam mnogo-mnogo puta video takva društvanca po raznim gradovima zemaljske kugle, gde pametnih ljudi nije bilo. Ali nikada nisam mogao da shvatim dokraja kakva je to sila koja odvaja, odvraća, odvodi momke od dobrih knjiga kojih ima tako mnogo, od sportskih dvorana, od običnih televizora i koja tera momke na večernje ulice sa cigaretom u zubima i sa tranzistorom na uvetu da stoje, pljuju, kikoću se — što odvratnije i da ništa pri tome ne rade. Kada čovek ima petnaest godina, očigledno mu je najprivlačnije samo jedno: osećanje sopstvenog značaja i sposobnost da izaziva sveopšte divljenje ili ako ništa drugo — da privlači tuđu pažnju. Sve ostalo mu izgleda užasavajuće dosadno, a posebno oni putevi postizanja željenog, koje nudi premoreni i razdražljivi svet odraslih...

— A ovde živi stari Ruen — rekla je Vuži. — On svake večeri ima novu curu. Tako se sredio, matori

ovan, da one same dolaze kod njega. Za vreme gužve ostao je bez noge... Vidite, kod njega ne gori svetlost, slušaju muziku. A strašan je kao najstrašniji samrtni greh!

— Dobro živi onaj ko ima samo jednu nogu... — rasejano sam rekao.

Samo se po sebi razume da je počela da se kikoće:

— A ovde živi Sus. On je ribar. To je pravi momak!

— Ribar? — upitao sam. — I čime se bavi taj Sus-ribar?

— Ribar. Šta mogu pa da rade ribari? Da ribare. Ili možda pitate gde je zaposlen?

— Ne, ja pitam gde on ribari.

— U metrou... — Najednom je zapela. — Slušajte, a da niste možda vi ribar?

— Ja? A zar se to vidi?

— Ima nečeg u vama, odmah sam to zapazila. Poznajemo mi te pčele koje ujedaju u leđa.

— Zar? — upitao sam.

Uzela me je pod ruku.

— Ispričajte mi nešto — rekla je, ulagujući mi se. — Nikada još nisam imala ni jednog poznanika ribara. Jer, vi ćete mi nešto sigurno ispričati?

— Kako da ne... Da pričam o pilotu i kravi?

Povukla me je za lakat.

— Ne, odista...

— Kakvo vrelo več. — rekao sam. — Dobro je što ste mi skinuli sako.

— Svejedno, svi znaju. I Sus priča, i ostali...

— Tako, znači? — upitao sam znatiželjno. — I šta to priča Sus?

Odmah je ispustila moju ruku.

— Ja sama nisam čula... Devojčice su mi pričale...

— I šta su to ispričale te devojčice?

— No, zar se malo toga priča... Možda su sve to laži... Možda Sus sa svim tim nema nikakve veze...

— Hm... — rekao sam.

— Nemoj samo da nešto pogrešno misliš o Susu, on je dobar i ćutljiv momak.

— A zašto bih ja pa nešto mislio o Susu? — rekao sam da bih je smirio.

— Nikada ga nisam ni video.

Ponovo me je uzela pod ruku i sa entuzijazmom u glasu rekla da ćemo sada nešto popiti.

— Sada je vreme da ti i ja nešto popijemo — rekla je.

Već je prešla sa mnom na »ti«. Skrenuli smo iza ugla i izašli na magistralu. Tamo je bilo mnogo mirnije i svetlije. Sijale su lampe, bleštali izlozi. To je, očigledno, bio jedan od krugova Amadovog raja. Ja sam ga, istini za volju, zamišljao malo drugačije. Očekivao sam orkestre koji bučno sviraju, parove polugolih i golih ljudi kako igraju. A ovde je sve bilo nekako i previše mirno. Ljudi je bilo mnogo, svi su, po mome, bili pijani, svi su bili odlično i raznovrsno odeveni, i svi su bili veseli. I gotovo su svi pušili. Vuzi me je uvukla u nekakav restoran ili bar, pronašla poznanike i odjurila nekuda, obećavši mi da će me kasnije već pronaći. Mene su priljubili uz šank, i nisam uspeo ni da dođem sebi, a već sam popio čašicu gorke votke. Stariji, preplanuli čikica žutih beonjača mi je brundao u lice:

— ... Kuen je ozledio nogu, zar ne? Broš je otišao na arktiku i sada nije ni za šta. To znači — već trojica, zar ne? A sa desne strane nemaju nikoga, imaju Finija sa desne strane, a to je gore nego da nemaju nikoga. On je kelner i ništa više...

— Šta pijete? — upitao sam.

— Ne pijem uopšte — dostojanstveno je odgovorio preplanuli, dok mu se iz usta osećao zadah votke. — Imam žuticu, jeste li čuli za tu bolest?

Iza mene se neko sručio sa visoke barske stolice. Preplanuli je pričao istoriju nekog tipa, koji umalo nije umro od svežeg vazduha. Bilo je nemoguće povezati šta je ko pričao.

— . . . A on se, budala jedna, smirio i otišao, a ona je pozvala taksi-kamion, natrpala u njega sve njegove stvari i naredila da se stvari bace van grada kraj puta . . .

— . . . A ja tvoj televizor neću kod sebe čak ni u toalet da okačim. Jer, nešto bolje od »Omega« ne može ni da se smisli . . .

— . . . Tako im se svadbeni put i završio. Vratili su se kući, otac ga je pozvao u garažu — a otac mu je bokser — i tamo ga je tako udesio, da su posle lekara morali da pozovu . . .

— . . . No, dobro, uzeli smo piće za trojicu . . . A kod njih je pravilo: uzimaj šta hoćeš, ali moraš da popiješ sve. Pomislio sam: no, vreme je da kidamo . . .

Na barsku stolicu, koja se nalazila kraj mene, popela se punačka devojka sa šiškama do nosa i počela da lupa pesnicama po šanku: »Barmen! Barmen! Piće ovamo!« Galama kao da se malo stišala, i čuo sam kako iza mene dvojica razgovaraju: »A gde si našao?« — »Kod Bubiya, znaš li ga? Inženjer . . .« — »A šta, je li pravi?« — »Nego kako, možeš i da precrkneš!« — »I još su nekakve tablete uz sve to potrebne . . .« — »Ehej, govori tiše . . .« — »Dobro, de, kao da te neko sluša . . . Imaš li kod sebe?« — »Buba mi je dao jedan paket, rekao mi je da se u svakoj apoteci može dobiti.« Pauza. »De . . . Devon . . . Šta je

to?« — »Nekakav lek, odakle ja da znam?« Okrenuo sam se. Jedan je imao ružičaste obraze, košulja mu je bila otkopčana sve do pupka. A drugi je bio nekako sav izmučen, sa providnim nosom. Obojica su me pogledala.

— Da popijemo? — rekao sam.

— Alkoholičar — rekao je prozirni nos.

— Nemoj, nemoj tako, Pete — rekao je onaj sa crvenim obrazima. — Ne započinji, ne treba . . .

— Ako vam je potreban »Devon«, mogu da vam ga pozajmim — rekao sam glasno.

Trgli su se. Prozirni nos je počeo oprezno da se osvrće oko sebe. Ivičom oka sam primetio da se nekoliko lica okrenulo prema nama i da se u iščekivanju skamenilo.

— Idemo, Pete — rekao je poluglasno crveni obraz. — Idemo, neka ga đavo nosi.

Neko mi je stavio ruku na rame. Osvrnuo sam se i ugledao preplanulog muškarca jakih mišića.

— Šta je? — upitao sam.

— Prijatelju — rekao mi je on prijateljski — okani se toga. Dok nije kasno. Ti si »Nosorog«?

— Ja sam hipototam — promrmeljao sam.

— Nemoj tako, govorim ozbiljno. Možda su te pretukli?

— Do modrica.

— Dobro, ne nerviraj se. Danas su tebe, sutra si ti . . . A »Denon« i sve ostalo — to je đubre, veruj mi. Mnogo je na svetlu đubreta, a to je đubre nad đubrima, shvataš li to?

Devojka sa šiškama me je posavetovala:

— Odalami ga po zubima, šta se trpa . . . Špijunčina . . .

— Napila se, budala — rekao je mirno preplanuli i okrenu nam leđa.

— Ne tiče te se — rekla mu je devojka u leđa. Posle mi je rekla: — Pozovi barmena, ne mogu nikako da ga dozovem . . .

Dao sam joj svoju čašu:

— Šta da se radi?

— Sada ćemo svi krenuti — odgovorila mi je devojka. Popivši sadržinu čaše, odmah se opustila: — A čime ćemo se pozabaviti — sve zavisi kako ko uspe. Ako ne budeš imao sreće — ništa nećeš ni raditi. Ako ćeš kod mecenata — potreban ti je novac. Ti si sigurno stranac? Jer, kod nas tu votku niko ne pije. Mogao bi barem da ispričaš kako je tamo, kod vas . . . Neću nikuda danas, odoh u Salon. Raspoloženje je loše, ništa mi ne pomaže . . . A majka mi kaže — rodi dete. I to je takođe dosada, kog će mi vruga . . .

Potražio sam Vuzi očima. Nije je bilo nigde. Bar je počeo da se prazni. Svi su nekuda pohitali. I sâm sam sišao sa stolice i izašao. Po ulicama su u potocima išli ljudi. Svi su se kretali u istom pravcu, i kroz pet minuta sam stigao na trg. Trg je bio ogroman i loše osvetljen — širok, sumračan prostor, opkoljen svetlosnim prstenom fenjera i izloga. Trg je bio pun ljudi.

Ljudi su stajali jedan uz drugoga, muškarci i žene, deca, mladići i devojke, premeštali su se sa noge na nogu i nešto čekali. Niko ništa nije govorio. Čas ovde, čas tamo su se palile vatrice cigareta, osvetljavajući stegnute usne. Posle je u tišini počeo da otkucava sat, i nad trgom su se upalile gigantske plafonjere. Bilo ih je tri: crvena, plava i zelena, bile su nepravilnog oblika, u obliku zaobljenih trouglova. Gomila se zata-lasala i smirila. Svi su počeli da gase cigarete. Plafonjere su se za trenutak ugasile, a onda su počele da se pale i gase jedna za drugom:

crvena — plava — zelena, crvena — plava — zelena. . . Osetio sam na licu talas toplog vazduha, i najednom je u glavi sve počelo da mi se vrti. Gomila se ustalasala. Digao sam se na vrhove prstiju. U centru trga su ljudi stajali nepokretno i čovek je imao utisak da su se skamenili i da ne padaju samo zbog toga što ih je gomila stegla. Crvena — plava — zelena, crvena — plava — zelena. . . Odrvenela zabačena lica, crna razjapljena usta, nepokretne izbuljene oči. Pod plafonjerama nisu čak ni treptali. . . Zavladala je potpuna tišina, uzdrhtao sam kada je prodoran ženski glas u blizini povikao: »Droška!« Ljudi su po trotoarima po ivici trga počeli da tapšu i u takt sa svetlostima plafonjera da skandiraju monotonim glasovima: »Droš-ka! Droš-ka Droš-ka!« Neko mi se oslonio o leđa laktom. Na mene su se navalili, gurajući me nekuda napred, ka centru trga, pod plafonjere. Načinio sam korak, zatim još jedan a onda krenuo kroz gomilu, razmićući skamenjene ljude. Dva dečka, ukočena kao ledenice, najednom su besno počeli da hvataju jedan drugoga rukama, mlateći se pri tome, ali su im glave bile zabačene. . . Crveno—plavo—zeleno, crveno—plavo—zeleno. . . Potpuno neočekivano dečaci su se ponovo smirili. I tada sam konačno shvatio da je sve to u stvari izuzetno veselo.

Svi smo se kikotali. Postalo je neka-ko prostrano, muzika je svirala. Prihvatilo sam jednu divnu devojku i počeli smo da se okrećemo u taktu muzike, ja nisam ispuštao njenu ruku, nije trebalo ni o čemu da se govori, ona je pristala, složila se da je šofer izuzetno čudnovat čovek. Ne podnosim nikako alkoholičare, rekao je Rimajer, taj prozračni nos — pravi je alkoholičar, a šta ćemo sa

»Devonom«, rekao sam, kako ćemo bez »Devona« kada imamo predivni zooški vrt, kada bikovi vole da nam leže u tresetištu. Rimajeve rekao sam, nekakve budale su rekle da ti je pedeset godina, ne bih ti dao nikada više od dvadeset i pet, a ovo je Vuzi, pričao sam joj o tebi, a to znači da vam ja smetam, rekao je Rimajer, nama niko ne može da smeta, rekla je Vuzi, a ovo je Sus, najbolji ribar, on je dograbio osti i pogodio hobotnicu pravo u oko, i Huger se okliznuo i pao u vodu, samo je to još nedostajalo da potoneš, rekao je Huger, pazi, čak su ti se i kupaće gaćice rastvorile u vodi, kako ste smešni, rekao je Len, to je igra gangstera i dečaka, sećate se, igrali ste se sa Marijom... Ah, kako mi je samo divno, još mi nikada nije bilo ovako lepo, jer tako bi, Vuzi, moglo da bude svakog dana, rekao sam, kakve smo mi junačine, Vuzi, ljudi nikada nisu imali tako važan zadatak, a mi smo ga rešili, postojao je samo jedan jedini problem, vratiti ljudima duhovnu sadržinu, duhovne brige, ne, Sus, rekla je Vuzi, ja te volim, Oskare, ti si divan, ali izvini, ja želim da to bude Ivan, zagrlio sam je i shvatio da ona može da se poljubi i rekao sam da te volim...

Tras! Tras! Tras! Nešto je počelo bučno da puca u noćnom nebu i na nas je počelo da pada nešto što je odjekivalo, i odmah je postalo neka-ko hladno i neprijatno. To su bili mitraljeski rafali. Počeli su da štekću mitraljezi. »Lezi, Vuzi!« — zaur-lao sam, iako mi još ništa nije bilo jasno, i bacio sam je na zemlju, pao preko nje da bih je prikrio od meta-ka, i tog časa su počeli da me tuku po licu...

— Tra-ta-ta-ta... Oko mene su sta-jali kao odrveneli ljudi. Neki su po-

čeli da dolaze sebi i počeli su da po-kreću beonjače. Ležao sam na gru-dima kao klupa tvrdog čoveka; pred mojim očima su se nalazila njegova širom otvorena usta sa mehurićima na bradi... Plava — zelena, plava — zelena, plava — zelena... Nešto je nedostajalo. Počeli su da odjekuju vapaji, psovke, neko je histerično počeo da zavija. Nad trgom je me-haničko urlanje postajalo sve jače. Jedva sam uspeo da dignem glavu. Plafonjere su bile nada mnom, pla-va i zelena su se ravnomerno i naiz-menično palile i gasile, a crvena se ugasila, i sa nje su padali komadići stakla. Tra-ta-ta-ta!... — i tog časa je pukla i ugasila se zelena plafo-njera. A u svetlosti plavog su lagano nad glavama promakla raširena krila sa kojih su treperile crvenkas-te vatrice pucnjeva.

Ponovo sam pokušao da se bacim na zemlju, ali je to bilo nemoguće jer su svi oko mene stajali kao stu-bovi. Nešto je odavno puklo u mojoj neposrednoj blizini, podigao se ob-lak žuto-zelenog dima i odvratio je zasmrdelo. Pok! Pok! Gomila je počela da urla i pomiče se. Žuti dim je bio jedan, kao senf, oči su počele da mi suze i pljuvačka je potekla, počeo sam da plačem i kašljem. I una-okolo su svi počeli da kašlju i urlaju: »Gadovi! Svinje! Udri intele!...« Ponovo se začula sve jača buka mo-tora. Avion se vraćao. »Na zemlju, idioti!« — povikao sam. Svi oko me-ne su se bacili jedan na drugoga. Tra-ta-ta-ta!... Ovoga puta je mitra-ljezac promašio i rafal je pogodio kuću preko puta, ali su gasne bom-be ponovo pogodile cilj. Svetlosti oko trga su se ugasile, ugasila se i plava plafonjera, i u potpunoj po-mrčini je otpočela gužva.

Poglavlje sedmo

Ne znam ni sam kako sam stigao

do fontane. Očigledno su mi instinkti zdravi, a obična hladna voda je upravo ono što mi je bilo preko potrebno. Sručio sam se u vodu ne skinuvši ništa sa sebe. Odmah sam osetio da mi je lakše. Ležao sam u vodi na leđima, u lice su me prskale kapi, i to je bilo izuzetno prijatno. Ovde je bilo sasvim mračno, kroz granje se jedva probijala svetlost zvezda. Nekoliko sam minuta posmatrao najsvetliju zvezdu, dok nisam shvatio da je to u stvari retranslacioni sputnjik »Evropa«. Pomislio sam kako je sve to daleko odavde, ako se setim užasavajućeg komešanja na trgu, odvratnog psovanja i urlanja, gasnih bombi i smrada koji je preokretao želudac i pluća. Shvatajući slobodu kao umnoženo i što brže zadovoljavanje svojih potreba, setio sam se, ljudi unakažuju svoju prirodu, jer stvaraju u sebi mnoštvo besmislenih i glupavih želja, navika i fantazija... Neprocenjivi Pek je obožavao da citira starca Zosimu, kada je trljajući ruke obilazio naš postavljeni sto. Tada smo bili balavi kursisti i ozbiljno smo zamišljali da takve izreke postoje u naše doba samo da bi čovek blesnuo erudicijom i osećanjem humora... U tom času se neko sručio u vodu na desetak koraka od mene.

Prvo je promuklo kašljao, pljuvao i šmrktao, tako da sam pohitao da što pre izađem iz vode, posle je počeo da pljuska, smirio se za kratko i najednom glasno opsovao.

— Gnjade obične — urlao je — prostitutke, svinjska psetišta... Po živim ljudima! Hijene smrdljive, gadovi pogani... Ništarije obrazovanja, prokletnici pogani... — Ponovo je pljunuo. — Svrbi ih jer se ljudi, eto, zabavljaju... Na žulj im je neko stao... — Jeknuo je. — Neka se gube u vražiju mater oni sa tom droš-

kom, da ja tamo još koji put ne odem...

Ponovo je počeo da stenje a onda je ustao. Čulo se kako se voda sliva sa njega. Nejasno sam video u pomrčini njegovu figuru koja se zanosila. On me je takođe zapazio.

— Ehej, prijatelju, da nemaš cigaretu? — pozvao me je.

— Imao sam — rekao sam.

— Gadovi — rekao je. — Ni ja se nisam setio da izvučem iz džepova. Tako sam se u svemu što je bilo na meni i bućnuo u vodu. — Došljapkao je i seo pored mene. — Nekakva budala mi je na obraz stala — rekao je.

— Po meni su se takođe prošetali — rekao sam. — Svi su pošandrcali.

— Ne, reci mi, molim te, odakle oni uzimaju ovaj suzavac? — rekao je. — I mitraljeze...

— I avione — dodao sam.

— Što se tiče aviona — to je lako — pobunio se. — Avion imam i ja, kupio sam ga jeftino, za samo sedam stotina kruna... Šta oni uopšte hoće, to nikako da shvatim!

— Stoka! — rekao sam. — Trebalo bi ih dobro protresti, trebalo bi im dati po njuškama, i na tome razgovor i završiti...

Nasmejao se sarkastično.

— Pazi da nećeš!... Sredili bi te oni... Misliš da ih nisu tukli? I te kako su ih samo tukli! Ali, prema svemu sudeći, nedovoljno...

Njih treba u zemlju nabiti, zajedno sa njihovim izmetom. To treba da uradimo, a mi smo to propustili... A sada oni tuku nas. Narod je postao sav nikakav, u tome je, eto, stvar. Baš je sve briga za svet oko njih. Odradio si svoja četiri sata i — na drošku, i možeš da ga tučeš ako hoćeš i iz topa. — U očajanju se lupi po mokrim kukovima. — Jer, kažu barem, nekada je drugačije bio! —

zaurlao je. — Jer, nisu smeli ni da pisnu! Čim bi neko od njih jeknuo — odmah bi kod njega noću u belim mantilima ili u crnim košuljama došli, odalamili ga po zubima i — pravo u logor, da više ne ječi. . . Po škola, sin mi priča, neprestano fašiste psuju: ah, Crnce su tukli, naučnike su proganjali, logore su uveli, diktaturu! Nije ih trebalo proganjati, trebalo ih je u zemlju nabijati, da ni traga ne ostane od njih! — Prošao je dlanom ispod nosa. — Sutra moram od ranog jutra na posao, a njuška me boli. . . Hajde nešto da popijemo, jer ćemo još i da se prehladimo.

Provukli smo se kroz žbunje i izašli na ulicu.

— Iza ugla je »Lasica« — rekao je.

»Lasica« je bila puna mokrokosih i polugolih ljudi. Po mome, svi su bili neraspoloženi, nekako zbunjeni i mračno su se hvalili jedan pred drugim modricama i ogrebotinama. Nekoliko devojaka je, samo u gaćicama, sušilo suknje oko elektroka mina — njih su prisutni često platonski lupkali, šljiskali po golim stražnjicama. Moj saputnik je odmah uleteo u gomilu i, mašući rukama i neprestano šmrkćući, počeo da poziva da ih »sve, gadove jedne, zabijemo u zemlju«. Svi su se preko volje slagali sa njim.

Zatražio sam čašicu ruske votke, a kada su se devojke osušile i obukle, skinuo sam havajku i prišao kaminu. Barmen je stavio čašu ispred mene i ponovo se prihvatio debelog časopisa na šanku — rešavao je ukrštene reči. Ljudi su pričali.

— I čemu uopšte ta pucnjava? Nisu se napucali, šta li? Kao deca, tako mi boga. . . Dobro umeju samo da kvare i uništavaju. . .

— Banditi, gori od gangstera, kako hoćete, a ta droška to je takođe gadost. . .

— To je tačno. Juče mi kći kaže, ja sam te, tata videla, ti si, kaže, tata sav modar bio, kao pokojnik, i jako si jezivo izgledao, a ona ima samo deset godina, kako mi je bilo da joj u oči pogledam, šta velite?

— Ehej, vi tamo — rekao je barmen, ne dižući glavu. — Zabava na četiri slova, šta je to?

— No, dobro. A ko je sve to izmislio? I drošku, i aromatiјere. . . Eto u čemu je stvar. . .

— . . . Čekali smo ga na mostu. Gledamo, ide, naočarac, i trubu nosi sa staklima. Kako smo ga dograbili — odmah smo ga sa mosta zbacili. Sa naočarima i tom cevi, samo je nogama uspeo da trgne. . . A posle je Nozdrija dotrčao, osvestili smo ga, pogledao je sa mosta kako se onaj tamo otima. Momci, kaže, pa jeste li se napili, šta li, a to uopšte nije onaj, ovoga prvi put vidim. . .

— A po mome, treba izdati ovakav zakon: ako si porodičan čovek nemaš zašto na drošku da odlaziš. . .

— Ehej — rekao je barmen — a kako se zove literarno delo na sedam slova? Knjiga, šta li?

— . . . Pa ja sam i sam u vodu imao četiri intela, bili su mitraljesci. Potpuno pravilno, tukli su se kao sami vragovi. Sećam se, kidali smo sa magacina — no, znate, to je tamo gde sada fabriku zidaju — i dvojica su ostala da nas pokrivaju. Niko ih nije molio, sami su se javili. A posle, kada smo se vratili, vidimo — vise oni na kranu, goli, a sve su im usijanim mašicama otkinuli. Eto tako, jesi li shvatio? A sada razmišljam: gde su ostala dvojica danas bila? Možda su me oni tim suzavcem gostili, jer takvi mogu odista sve. . .

— Zar su malo vešali. . . — I nas su takođe na raznim mestima vešali. . .

— Otišao sam. Šta ovde da sedim... Već me je žgaravica počla da hvata. A tamo su sigurno već sve popravili...

— Ehej, barmenu, devojke! Poslednju!

Moja se havajka već bila osušila. Obukao sam se i kada je kafić opusteo, prešao sam za stolić i počeo da posmatram kako su u uglu dva prefinjeno obučena čoveka u godinama kroz slamčicu pila koktel. Jedan mi je odmah pao u oči — obojica su, bez obzira na vreću noć, imali na sebi stroga crna odela i crne kravate. Nisu međusobno razgovarali, a jedan je neprekidno pogledao na sat. Posle sam se zaneo svojim mislima. No, doktore Opir, jeste li bili večeras na trgu? Ne, sigurno niste bili. A šteta. Uostalom, davo neka vas nosi. Šta me se uopšte tiče šta misli doktor Opir? Šta ja sam mislim o tome? Ne puniti mi glavu raznim tamnim indukcijama, dedukcijama, tehnikom. Najvažnije je — što brže se aklimatizovati. Osetiti da si među svojim. ... Evo, svi su ponovo krenuli na trg. Bez obzira na svet. A ja nemam ni najmanje želje da idem na trg. Sa najvećim bih zadovoljstvom sada otišao kući i isprobao svoju novu postelju. A kada ću onda otići kod ribara? Inteli, »Devon« i ribari. Inteli — da to nije možda lokalna zlatna omladina? »Devon«... »Devon« treba imati na umu. Zajedno sa Oskarom. A sada ribari...

— Ribari — to je pomalo vulgarno — tiho, ali razgovetno je progovorilo jedno od crnih odela.

— Sve zavisi od temperamenta — rekao je drugi. — Ja lično uopšte ne osuđujem Karagana.

— Vidite, ja ga takođe ne osuđujem. Malo me šokira to što je podigao svoj udeo. Džentlmen tako ne bi postupio.

— Izvinite, ali on nije džentlmen...

— Da ne budemo tako strogi, jer — ribari su ipak interesantni. I ne vidim zašto se ne bismo pozabavili time. Stari metro — to je potpuno prihvatljiva stvar. Sve će biti dvadeset i osmog. Vajld je elegantniji od Nivelu, ali mi se ne odričemo Nivelu...

— I spremni ste, znači?

— Ako treba i ovoga časa... Uzgred budi rečeno, sada je pet do dva. Da krenemo?

Ustali su, prijateljski se oprostili od barmena i krenuli ka izlazu — elegantni, mirni, naduveni. To je bio odista veliki uspeh. Glasno sam zevnuo i izgovorivši: »Odoh na trg...« krenuo za njima razmičući stolice. Ulica je bila jedva osvetljena, ali sam ih odmah zapazio. Nikuda nisu hteli. Po mome, oni sada više nisu razgovarali.

Obišli su skver, skrenuli u mračnu uličicu, odskočili od pijanca koji je hteo da govori sa njima i najednom nestali u vrtu pred ogromnom mračnom zgradom. Čuo sam kako su se zalupila ogromna, teška vrata. Bilo je dva minuta do dva.

Odgurnuo sam pijanicu, ušao u vrt i seo na klupu u žbunju jorgovana. Ulaz u kuću je osvetljavala plava sijalica i ja sam ugledao dve karijatide, koje su držale balkon nad vratima. Na ulaz u metro sve to nije baš mnogo ličilo, ali to još ništa nije značilo, i odlučio sam da malo sačekam.

Nisam dugo čekao. Začuli su se koraci, i na stazi se pojavila žena u pelerini. Nisam odmah shvatio zašto mi se učinila poznatom njerna gordo dignuta glava sa visokom cilindričnom frizurou u kojoj se nešto presijavalo. Krenuo sam joj u susret i izgovorio, trudeći se da mi glas zvuči podsmešljivo:

— Kasnite, gospodo, već je prošlo dva sata.

Uopšte se nije uplašila.

— Ma šta kažete? — uzviknula je.

— Zar je moguće da mi sat zaostaje?

To je bila ona ista žena koja se posvađala sa šoferom furgona, ali me ona, samo se po sebi razume, nije prepoznala. Žene sa tako gadljivo isturenim donjom usnom se nikada ne sećaju slučajnih prolaznika. Uzeo sam je pod ruku, i popeli smo se širokim stepeništem. Vrata su bila teška kao poklopac reaktorskog bunara. U holu nije bilo nikoga. Žena mi je bacila na ruke pelerinu i krenula napred, a ja sam se zadržao za koji trenutak pogledavši se u ogledalu. Junačina je majstor Gaoej, ali bi ipak bilo bolje da se držim u senci. Ušli smo u salu.

Ne, to je bilo odista sve, samo ne metro. To je bila ogromna i staromodna sala. Zidovi su bili prekriveni crnim drvetom, a na visini od pet metara se nalazila galerija sa balustradom. Sa tavanice su se smeškali ružičasti belokosi anđeli. Gotovo celu površinu sale su zauzimali redovi fotelja. U foteljama su sedeli elegantno odeveni ljudi, uglavnom muškarci u godinama. Bili su zagledani negde u dubinu sale, gde se na pozadini od crnog pliša presijavala jarko osvetljena slika.

Na nas niko nije obratio pažnju. Dama je otišla u prve redove, a ja sam se smestio u fotelji bliže vratima. Sada sam bio tako reći siguran da ovamo nisam badava došao. U sali su svi ćutali i kašljucali. Obratio sam pogled na sliku. Ja nisam veliki poznavalac slikarstva, ali je, po momu, to bio Rafael, ako ne pravi, onda odista više nego izuzetna kopija.

Začuo se udarac u gong, i tog trenutka se kraj slike pojavio visok, mršav

čovek u crnom trikou. Za njim je, hramajući, izašao kepec sa crvenom pelerinom. U kratkim ispruženim rukama kepec je držao ogroman mač zloslutnog izgleda. Zamro je sa desne strane slike, a maskirani čovek je istupio napred i muklo počeo da govori:

— U saglasnosti sa zakonima i propisima blagorodnog udruženja mecenata i u ime umetnosti svete i neponovljive, a vlašću koja mi je data, razmotrio sam datu istoriju i vrednosti ove slike i sada. . .

— Stanite za jedan tren! — začuo se iza mojih leđa rezak glas.

Svi su se okrenuli. Okrenuo sam se takođe i ugledao tri mlada, očigledno izuzetno jaka čoveka u prefinjenim, staromodnim crnim odelima kako me netremice posmatraju. Jednome od njih se u desnom oku presijavao monokl. Nekoliko smo se trenutaka posmatrali, a onda je čovek sa monoklom, trgavši obrazom, ispustio monokl iz oka. Istoga sam časa ustao. Istovremeno su krenuli na mene, koračajući meko i nečujno, kao mačke. Pokušao sam da dignem fotelju — bila je suviše masivna. Bacili su se na mene. Dočekao sam ih kako sam mogao, i u prvi je mah sve išlo kako treba, ali sam veoma brzo shvatio da oni imaju bokse, i jedva sam uspeo da ih izbegnem. Priljubio sam se leđima uza zid i posmatrao ih, a oni su opet, teško dašćući, posmatrali mene. Preostajala su još dvojica. U sali su tiho kašljucali ljudi. Sa galerije su se niz drvene stepenice brzo stuštila još četvorica mladića, stepenice su škriputale. Loše stoje stvari, pomislio sam i bacio se u proboj.

To je bio odista težak rad, u potpunosti kao u Manili, ali nas je tamo bilo dvojica. Bilo bi bolje kada bi pucali, tada bih barem nekom od

njih oteo pištolj. Ali, oni su me — sva šestorica — dočekali bokserima i gumenim palicama. Sreća je još da tamo nije bilo tesno. Leva mi je ruka ispala iz stroja, kada su četvorica najednom odskočila, a peti me je polio iz balona nekakvom gadošću. Tog istog časa se u sali ugasila svetlost.

Te su mi stvari bile dobro poznate: oni su me sada videli, a ja njih — nisam. I to bi prema svemu bio moj kraj, da nekakva budala nije iznenada otvorila vrata i dubokim basom progovorila: »Izvinite, molim vas, jako sam zakasnio i izvinjavam se. . . « Bacio sam se prema svetlosti po telima koja su padala, oborio sam sa nogu zakasnelog gosta, proleteo kroz hol, izbio ulazna vrata i, pridržavajući levicu desnom rukom, pojurio peščanom stazom. Niko me nije proganjao, ali sam protrčao još dve ulice, pre nego što sam se usudio da se zaustavim.

Sručio sam se na travu i dugo sam tamo ležao, hvatajući ustima vazduh. Odmah su se okupili radoznalci. Oni su stajali u krugu oko mene i posmatrali me žedno, čak i ne razgovarajući međusobno. »Gubite se u vražiju mater. . . « — rekao sam konačno, dižući se. Brzo su se razišli. Postajao sam malo na mestu, pokušavajući da shvatim gde se nalazim, a onda sam krenuo kući. Za taj dan mi je bilo dosta svega. Ma ko bili, ti članovi blagorodnog udruženja mecenata — tajni poštovaoci umetnosti ili nedotučeni aristokrati ili bilo ko drugi — tukli su se bolno i nepoštedno, i najveća budala u njihovoj sali sam, po mom mišljenju, prema svemu sudeći, bio — ja.

Prošao sam pored trga, iznad koga su se ponovo u pravilnim razmacima palile raznobojne plafonjere i gde su stotine histeričnih glasova

urlale. . . i toga mi je takođe bilo dosta. Prijatni snovi su uvek bolji od neprijatne stvarnosti, a mi ne živimo u snovima. . . U baru, u koji me je dovela Vuzi, uzeo sam bocu ledene mineralne vode, pogledao na policijsku patrolu, koja je mirno stajala kraj šanka, posle izašao i skrenuo na svoju Periferijsku ulicu. Iza levog uveta mi je rasla čvoruga veličine teniske lopte. Zanosio sam se i koraćao lagano, držeći se bliže ogradi. Posle toga sam za svojim leđima začuo lupu potpetica:

— . . . tvoje je mesto bilo u muzeju, a ne u krčmi!

— Ništa nalik na tako što. . . nisam pijan. Kako ne možete da shvatite, da jedna boca mozela. . .

— Ništa ti, bratac, nisi zapamtio. Naočari su ti u jednom mahu smakli, a ti bez naočara nisi čovek, već obično slepo crevo. . . Ne otimaj se, jer ću te inače baciti u vodoskok!

— Upozoravam te, još jedno takvo izvođenje i najurićemo te. Pijani kulturtreger — kakva je to gadost!

— Ne čitaj mu vakelu, pusti čoveka da se ispava. . .

— Momci! Evo ga! To je on, gad! . .

Ulica je bila pusta, i gad sam, očigledno, bio ja. Već sam mogao da savijam i pomičem levu ruku, ali sam još uvek osećao bol, i zaustavio sam se da bih ih propustio. Bila su trojica. Bili su to mladi momci u istim kapama nabijenim na oči. Jedan od njih, stamen i nizak, vodio je pod ruku drugog, ogromnog, opuštenih pokreta. Treći, mršav i visok, uskog mračnog lica, išao je malo po strani od njih, sa rukama na leđima. Stigavši do mene, opušteni momak je konačno prikočio. Stameni momak je pokušao da ga pomeri sa mesta, ali uzaludno. Dugajlija je načinio nekoliko koraćaja i zaustavio

se takođe, nestrpljivo pogledajući preko ramena.

— Uхватili smo te, stoko! — rekao je pijani, pokušavajući da me dočepa za grudi slobodnom rukom.

Povukao sam se ka ogradi i rekao stamenom:

— Ja vas nisam dirao.

— Prestani da praviš svinjarije! — resko je rekao dugajlija.

— Zapamtio sam ja tebe! — urlao je pijani. — Nećeš ti meni umaći! Pokazaću ja tebi!

Približavao mi se u trzajima vučući za sobom stamenog momka, koji ga je držao kao policijski buldog.

— Pa to nije taj! — odgovarao je on pijanog. — Onaj je na drošku krenuo, a ovaj je trezan. . .

— Nećeš me prevariti. . .

— Upozoravam te poslednji put: najuriću te!

— Preplašio se, gad! Brazletnu je skinuo!

— Pa ti ga i ne vidiš! Naočari nemaš, budalčino! . . .

— Odlično ja sve vidim. . . A ako on i nije onaj. . .

— Hoćeš li prekinuti već jednom?

Dugajlija je prišao i dograbio pijanog sa druge strane.

— Hoćete li već jednom proći? — rekao mi je ljutito — zašto ste se u stvari i zaustavili? Zar pijanicu niste videli, šta li?

Krenuo sam svojim putem. Do kuće više nije bilo daleko. Bučno društvo je išlo za mnom. Pridržao sam ulaznu kapiju da ne škripi i zatvorio je za sobom. Povukavši se u senku jabuke, posmatrao sam kako su pijanicu proneli pored kapije.

U kući je vladala tišina. Otišao sam u svoj deo kuće, svukao se i istuširao. Havajka i šorts su smrdeli na suzavac i bili su prekriveni masnim mrljama fluorescentne tečnos-

ti. Bacio sam ih u ulaznik. Posle sam stao pred ogledalo i začudio se što sam tako jevtino prošao: čvoruga iza uвета, modrica na levom ramenu i nekoliko ogrebotina na rebrima. Uz sve to još i odrane pesnice.

Na noćnom stočiću sam našao obaveštenje, kojim sam učtivo moljen da uplatim novac za prvih trideset dana boravka u gradu. Suma je bila više nego solidna, ali u potpunosti podnošljiva. Odbrojao sam nekoliko novčanica i strpao ih u pripremljeni koverat, a onda se strovalio u postelju. Posteljina je bila sveža, a kroz otvoreni prozor je uleteo slankast morski vazduh. Nad uvetom mi je brundao fonor. Spremao sam se da malo porazmislim pre nego što padnem u san, ali sam bio premoren i brzo sam zaspao.

Nešto me je probudilo, i ja sam otvorio oči osluškujući. Negde u blizini je neko plakao ili pevao dečijim glasom. Oprezno sam ustao i promolio glavu kroz prozor. Glas je mrmljao. . . : » . . . u grobovima malo ostavši, izlaze i žive, kao živi među živima. . . » Začulo se ridanje. Iz daljine se čulo: »Droš-ka! Droš-ka!« Žalostivi glas je progovorio: » . . . krv sa zemljom izmešavši, neće je pojesti. . . » Pomislio sam da to pijana Vuzi plače u svojoj sobi gore, i pozvao sam je poluglasno: »Vuzi!« Niko mi ništa nije odgovorio. Tanušan glas je povikao: »Napusti kosu moju, napusti meso moje, napusti kosti moje!« — i ja sam shvatio ko je to mogao da bude. Iskočio sam kroz prozor u vrt, počeo da osluškujem ridanje. Između drveta se pojavila svetlost i ubrzo sam naišao na garažu. Vrata su bila odškrinuta, i ja sam pogledao u nju. Tamo se nalazio ogroman, sjajan »opel«. Na montažnom stolu su gorele dve sveće. Osećao se miris benzina i voska.

Pod svećama je na klupi sedeo Len u beloj do peta spavaćici sa debelom knjigom na kolenima. Široko razrogačenim očima me je posmatrao, a lice mu je bilo sasvim belo i skamenjeno od užasa.

— Šta radiš ovde? — upitao sam glasno i ušao.

Ćutke me je pogledao, a onda je počeo da drhti. Čuo sam kako mu cvokoću zubi.

— Lene, prijatelju — rekao sam. — Očigledno me nisi prepoznao. Ja sam, Ivan.

Ispustio je knjigu i zabio ruke ispod mišica. Lice mu se, kao i jutros, prekrilo znojem. Seo sam pored nje ga i zagrlio ga. Priljubio se uz mene. Tresao se. Bacio sam pogled na knjigu. Izvesni doktor Nef je usrećio čovečanstvo »Uvodom u učenje o nekrotičkim pojavama«. Udarcem noge sam odbacio knjigu pod sto.

— Čija su ovo kola? — upitao sam ga glasno.

— Ma... mamina...

— Izuzetan »ford«.

— Nije to nikakav »ford«. Ovo je »opel«.

— Da, u pravu si... Sigurno može da juri jedno dve stotine milja...

A gde si našao sveće?

— Kupio sam ih.

— Zar? A ja nisam ni znao da se prodaju u naše doba. Sigurno je sijalica pregorela? Otišao sam u vrt jabuku neku da oberem, i vidim — svetlost u garaži...

— Vi... ne odlazite još malo...

— Važi. A kako bi bilo da ugasi-
mo svetlost i odemo kod mene?

— Ne, tamo ne smem.

— Gde to?

— Kod nas. Ni u kuću takođe. — Bio je ubeden u ono što je govorio.

— Još dugo ne mogu. Dok ne zaspe.

— Ko to?

— Oni. Čujete li?

Počeo sam da osluškujem. Čulo se kako šušte grane pod vetrom, kako negde u daljini urlaju: »Droška! Droška!«

— Ne čujem ništa posebno — rekao sam.

— To je zbog toga što ste vi ovde novajlija, a takve oni ne diraju.

— A ko su oni?

— Svi oni. Jeste li videli onoga sa dugmićima?

— Petija? Jesam. A zašto je on »onaj«? Po mome, sasvim pristojan čovek...

— Hajdemo! — skočio je Len. — Pokazaću vam. Samo tiho.

Izašli smo iz garaže, prikrali se kući i zaobišli je. Len me je neprestano držao za ruku. Dlan mu je bio leden i vlažan.

— Evo, pogledajte — rekao mi je.

Prizor je odista bio jeziv. Na verandi moje domačice, provukavši glavu kroz šipke, ležao je moj carinik. Živina svetlost sa ulice mu je padala na lice, ono je bilo modro, oteklo, prekriveno modricama. Kroz poluzatvorene kapke su se videle mutne, izvrnute oči. »Hodaju među živima kao živi u svetlosti dana — mrmljao je Len, držeći se za mene obema rukama. — Klimaju glavama i smeškaju se, ali su im noću lica bela i krv im se pojavljuje po licima...« Prišao sam verandi. Carinik je na sebi imao pižamu. Teško je dahtao, zaudarao je na konjak. Na licu mu se videla krv, kao da je licem pao na istucano staklo.

— Pa on je jednostavno pijan — rekao sam glasno. — Pijan. I hrče. Odvratan prizor.

Len je odmahnuo glavom:

— Vi ste novajlija — prošaptao je.

— Vi ništa ne vidite. A ja sam video... — Ponovo je počeo da se tresse. — Mnogo ih je došlo... Ona ih je dovela... i doneli su je... Bio je me-

sec... Odsekli su joj teme sa glave... Vikala je, urlala... A posle su počeli da jedu kašikama... I ona je jela, i svi su se smejali, što je vikala i otimala se...

— Ko? Koga?

— A posle su sve prekrili drvima i potpalili... i igrali su kraj vatre... A onda su sve zakopali u vrtu... Ona je kolima otišla po lopatu... Sve sam video... Hoćete da vam pokažem gde su zakopali?

— Znaš šta, prijatelju — rekao sam. — Idemo kod mene.

— Zašto?

— Da spavamo, eto zašto. Svi već odavno spavaju, samo ti i ja ovde toročemo.

Niko ne spava. Vi ste ovde novajlija. Sada niko ne spava. Sada ne može da se spava...

— Idemo, idemo — rekao sam. — Idemo kod mene.

— Ne idem nikuda — rekao je. — Ne dirajte me. Ja vaše ime nisam spomenuo.

— A ja ću sada kaiš da uzmem — rekao sam preteći — i izlupaću te po stražnjici!

Čini se da ga je to malo smirilo. Ponovo se pripio uz mene i učutao.

— Idemo, prijatelju, idemo — rekao sam. — Ti ćeš da spavaš, a ja ću sedeti pored tebe. A ako se nešto desi, probudiću te.

Ušli smo kroz prozor u moju spavaću sobu (i jedan i drugi smo odbili da uđemo kroz glavna vrata) i ja sam ga strpao u postelju. Već sam imao nameru da mu ispričam bajku, ali je on momentalno zaspao. Lice mu je bilo izmučeno i neprekidno se trzao dok je spavao. Primakao sam fotelju prozoru, umotao se u pled i počeo da razmišljam o Rima- jeru, ribarima do kojih nisam stigao, o tome šta bi trebalo da se desi dvadeset i osmog u mesecu, o mece-

natima, ali ništa nisam uspevao da smislim, i to je počelo da me nervira. Nerviralo me je što nikako nisam uspevao sebe da nateram da mislim o svom poslu kao o nečem veoma važnom. Misli su se bukvalno razletale. Osećao sam da nisam ovamo došao zabadava, ali sam istovremeno osećao da sam došao zbog nečeg drugog, a ne zbog onoga zbog čega sam u stvari došao.

Len je u međuvremenu spavao. Nije se probudio čak ni onda kada je pred vratima počeo da frkće motor. Ispostavilo se da se kući vratila Vuzi. Veselo pevuseći, ona je počela da se skida još u vrtu, bacajući na grane jabuke suknju, bluzu i ostale delove svoje toalete. Mene nije zapazila, ušla je u kuću, promuvala se malo na gornjem spratu, ispustila nešto i smirila se. Bilo je oko pet sati. Nad morem je počelo da sviće.

Poglavlje osmo

Kada sam se probudio, Lena više nije bilo. Rame me je tištalo tako, da me je bolelo čak i teme, i dao sam sam sebi reč da ću celog dana biti oprezan. Obavio sam nešto što je trebalo da liči na jutarnju fiskulturu, umio se, uzeo koverat sa novcem i otišao kod tetka-Vajne. U holu sam se neodlučno zaustavio: u kući je vladala tišina, i nisam bio siguran da li je domaćica ustala. U tom su se otvorila vrata stana moje domaćice, i u hol je izašao carinik Peti. No, eto vam na, pomislio sam. Tokom protekle noći Peti je ličio na utopljenika koji se prepio. Sada, na svetlosti dana, izgledao je kao žrtva banditskog napada. Donji deo lica mu je bio prekriven krvlju. Sveža krv mu se presijavala na bradi i on je pod bradom držao maramicu da ne bi isprljao svoj snežnobeli kopo-

ran sa gajtanima. Lice mu je bilo napeto oči su gledale razroko, ali se sve u svemu ponašao izuzetno smireno, kao da je bilo nešto sasvim normalno padati licem u srču od stakla. »Mala neprijatnost — kome se to ne dešava — ne obraćajte pažnju na to, odmah će se sve srediti...«

Poklonio mi se i važno prošao pored mene. Ispratio sam ga pogledom, a kada sam se ponovo okrenuo prema vratima, predamnom je stajala tetka Vajna, oslanjajući se o ragastov, čista, ružičasta, namirisana, i posmatrala me kao da sam bio general-pukovnik Tur ili major Pol.

— Dobro jutro, rana ptičice — procvrkutala je. — A ja čujem da se neko jako rano uzmuva po kući...

— Nisam se usudio da vas uznemirim — rekao sam, dok sam u sebi urlao od bola u ramenu. — Dobro jutro, i dopustite da vam uručim...

— Kako je to divno! Odmah se vidi pravi džentlmen... nikada... još...

Zapazio sam da me lagano, ali sigurno gura od svojih vrata. U njenom predsoblju je bilo mračno, šaloni su očigledno još uvek bili spušteni, i u hol se probijao nekakav slatki miris.

— ...ali niste morali nikuda da hitate... — konačno je uspela da zatvori vrata svog stana. — Ali, morate biti sigurni da ću uspeti da cenim vašu uvidavnost... Vuzi još uvek spava, a meni je vreme da Lena pripremim za školu, tako da vas molim da me izvinite... Uzgred budi rečeno, novine su vam na verandi...

— Hvala vam — rekao sam, povlačeći se.

— Ako hoćete, kroz jedan sat biste mogli da dođete na doručak.

— Na žalost, moraću da odem — rekao sam i udaljio se.

Na verandi sam našao šestore novine. Dvoje, lokalne, ilustrovane, jedne prestonične, dva raskošna nedeljnika i zbog nečega arapsku »El Guniju«.

Sve novine osim lokalnih, sam ostavio na stranu.

Gradski list »Radost života« je pisao: »Ove noći je grupa zločinaca privatnim avionom ponovo napala na trgu »Zvezde« građane koji su se odmarali. Zločinci su ispalili nekoliko mitraljeskih rafala i izbacili jedanaest gasnih bombi. Nekoliko muškaraca i žena je ranjeno tokom nastale panike. Normalni odmor stotine pristojnih ljudi onemogućila je šačica bandita-intelektualaca, uz očiglednu ravnodušnost policije. Predsednik »Udruženja za staru dobru domovinu a protiv štetnih uticaja« je izjavio našem dopisniku da Udruženje ima nameru da preuzme stvar odmora svojih sugrađana u svoje ruke. Predsednik je nedvosmisleno stavio na znanje koga narod smatra za krivca za nastanak banditizma i militarizovanog huliganstva...

Na devetnaestoj stranici je list izdvojio čitav stubac za članak »istaknutog predstavnika najnovije filozofije, laureata literarnih premija, doktora Opira«. Članak je imao naslov »Svet bez briga«. Doktor Opir je divnim rečima i ubedljivo izlagao svemoć nauke, prizivao na optimizam i pozivao sve da se »ponašaju kao deca«. Na samom kraju je doktor Opir proglašavao dobar san najboljim načinom za odmaranje, ukazujući na to da droška predstavlja najbolje sredstvo protiv alkoholizma i narkomanije, i ubeđivao je da ne treba mešati drošku sa drugim sredstvima talasnog uticaja...

Nedeljnik »Zlatni dani« izveštavao je o tome da je iz državne galerije ukradena slika koja je, po mišljenju stručnjaka, nastala pod Rafaelovom kičicom. Nedeljnik je skretao pažnju kompetentnim organima na to da je ova pljačka u stvari već treća za poslednja četiri meseca te godine, i da nijedno do tada ukradeno umetničko delo nikada nije bilo ni pronađeno.

Sve u svemu, u nedeljnicima nije imalo šta da se pročita. Prelistao sam ih i oni su ostavili na mene težak utisak. Bacio sam tu gomilu maklature u ugao. Kako je ovde kod njih sve dosadno! — pomislio sam. Budalu ljuljuškaju, budalu brižno neguju, budalu zagađuju... Budala je norma, još malo pa će budala postati i — ideal, i doktori filosofije će početi da je opevaju i uzdižu. Ah, kakvu divnu budalu imamo! Ah, kakva si ti divna optimistička budala, pametna, kako ti je prefinjeno osećanje humora, kako vešto rešavaš ukrštenice! Najvažnije je da se ne nerviraš, budalo, sve je inače divno, dobro, i nauka ti je na usluzi, i literatura, samo da ti bude veselo, budalo, i da ne misliš ni na šta... A sve one mangupe i skeptike koji loše utiču na ljude — unišćemo jednostavno. I šta oni u stvari i žele? Potrebno im je možda više nego ostalima, šta li?... Dosada, dosada... Nekakvo se prokletstvo nalazi u tim ljudima, nekakav jezivi kontinuitet pretnji i opasnosti. Imperijalizam, fašizam... deseci miliona uništenih života, uništenih sudbina... Poslednje borbe, poslednji pučevi, posebno nepoštedni jer su poslednji... Kriminalci, oficirski kor, razno đubre iz negdašnjih obaveštajnih i kontraobaveštajnih službi... Morali smo da se vratimo iz kosmosa, da napustimo fabrike i laboratorije, da

vratimo u stroj vojnike. Dobro, sve se sredilo... Ponovo su se pojavili opiri, ponovo su počeli da mjauču nedeljnici, i ponovo iz kapija ističe gnoj. Tone heroína, cisterne opijuma, more alkoholnih pića... I ponovo sve visi na jednoj niti, a budale rešavaju ukrštenice, plešu flag, žele samo jedno jedino: da bude veselo. Negde međutim neko ljudi, neko rađa decu-idioite, neko na čudnovat način umire u kupatilima, neko ništa manje čudnovato umire od nekakvih ribara, a mecenati opet brane svoju strast prema umetnosti i bokserima... I nedeljni časopisi pokušavaju da prikriju to smrdljivo blatište blagoglagoljivom skramom brbljanja, dok ovaj diplomirani blešan opet slavi slatke sne, i hiljade se nediplomiranih budala sa zadovoljstvom (da bi im bilo veselo i da ni na šta ne bi mislili) predaje tim snovima kao pijanstvu... I ponovo budale ubeđuju da je sve dobro, da se kosmos osvaja neviđenim do sada tempom (što je istina), da energije ima za nekoliko sledećih milijardi godina (što je isto tako istina), da život postaje interesantniji i raznovrsniji (i to je, nesumnjivo, istina, ali ne za budale), a demagozi (ljudi koji misle da u naše doba jedna kap gnoja može da zarazi celo čovečanstvo, kao što su se svojevremeno pivski pučevi pretvarali u svetsku opasnost), tuđi interesu naroda, podležu sveopštoj osudi... Budale i zločinci... Zločinci-budale.

— Treba raditi — rekao sam naglas. — Do đavola melanholija. Pokazaćemo mi vama skeptike!

Bilo je vreme da krenem kod Rimajera. Istina, ribari... Dobro, kod njih mogu i kasnije da odem. Dojadio mi je da lutam. Izašao sam u dvorište. Čulo se kako na verandi tetka Vajna hrani Lena. Len nije

hteo da jede, i glas mu je bio pun besa.

Izašao sam iz kuće. Dan je ponovo bio vedar, sunčan, ptičice su cvrkutale. Bilo je još suviše rano, i na putu do »Olimpika« sreo sam samo dva prolaznika. Koračali su po ivici trotoara, čudovišno divlji u veselom svetu zelenila i vedrog neba. Jedan je bio obojen jarkocrvenom bojom, drugi — jarko modrom. Kroz boju se probijao znoj. Jedva su disali, usta su im bila otvorena, oči krvave. I nehotice sam otkopčao svu dugmad na košulji i uzdahnio sam sa olakšanjem kada je taj čudnovati par prošao pored mene.

U hotelu sam se odmah popeo na deveti sprat. Rešio sam da budem odlučan. Želeo to Rimajer ili ne, moraće da mi ispriča sve što me interesuje. Uostalom, sada mi Rimajer nije bio potreban samo zbog toga. Bio mi je potreban neko ko će da me sluša, a u ovom sunčanom gradu sam za sada mogao otvoreno da govorim samo sa Rimajerom. Istina, to nije bio onaj Rimajer na koga sam ja računao, ali o tome je takođe valjalo popričati. . .

Kraj vrata Rimajerove sobe stajao je jučerašnji ridi Oskar i, kada sam ga ugledao, odmah sam usporio korake. On je zamišljeno doterivao kravatu, zabacivši glavu i gledajući u tavanicu. Izgledao je zabrinuto.

— Pozdrav — rekao sam. Trebalo je početi od nečega.

Podigao je vede, pogledao me, setio me se. Rekao je:

— Dobar dan.

— I vi takođe kod Rimajera? — upitao sam.

— Rimajer se loše osećao — rekao je. Stajao je kraj samih vrata i očigledno nije imao nameru da mi se skloni s puta.

— Šteta — rekao sam, primičući mu se. — A šta mu je?

— Jako se loše oseća.

— Šteta, šteta — rekao sam. — Trebalo bi ga pogledati. . .

— Prišao sam Oskar. Bilo je očigledno da nema nameru da me pusti da uđem u sobu. Odmah je počelo da me tišti rame.

— Nisam siguran da je to jako potrebno — odsečno je rekao.

— Šta kažete? Zar mu je tako loše?

— Upravo tako. Jako mu je loše. I ne bi trebalo da ga uznemiravate. Ni danas, ni drugih dana.

Čini mi se da sam došao na vreme, pomislio sam. I, nadam se da nisam zakasnio.

— Vi ste mu rođak? — upitao sam. Bio sam miroljubiv.

Iskezio se:

— Ja sam mu prijatelj. Najbliži u ovom gradu, moglo bi se reći prijatelj iz detinjstva.

— To je odista dirljivo — rekao sam. — A ja sam — njegov rođak. Moglo bi se čak reći — brat. Dajte da zajedno uđemo i pogledamo šta mogu da urade za jadnog Rimajera njegov prijatelj i njegov brat.

— A možda je brat za Rimajera već uradio više nego dovoljno?

— Šta vam je. . . Ja sam tek juče doputovao.

— Da nemate možda još kojeg brata ovde?

— Rekao bih da ih nema među vašim prijateljima — rekao sam. — Rimajer je — izuzetak. . .

Dok smo tako lupetali, pažljivo sam ga razgledao. Nije izgledao previše vešt, pa čak ako se uzme u obzir i moje bolesno rame. On je, međutim, neprekidno držao ruke u džepovima, i — mada sam bio ubeđen da neće pucati u hotelu, nisam hteo da rizikujem. Tim pre, što sam

već imao prilike da čujem za kvantne pištolje ograničenog delovanja.

Više puta mi je stavljana primedba da se moje namere jasno vide na mojoj pojavi. A Oskar je, prema svemu sudeći bio dosta pronicljiv čovek. Sa druge strane, u njegovim džepovima nije bilo ničeg. On se odmakao od vrata i rekao:

— Uđite.

Ušli smo. Rimajeru je odista bilo loše. Ležao je na postelji prekriven zavesom i nešto nerazumljivo mrmljao. Sto u sobi je bio preturen, nasred sobe se u bari nalazila razbijena boca, i svuda je bila razbacana mokra odeća. Prišao sam Rimajeru i seo kraj njega tako da ne izgubim iz vida Oskara, koji je stajao kraj prozora, oslonivši se stražnjicom o ragastov. Rimajerove oči su bile otvorene. Nagao sam se nad njega.

— Rimajere, — obratio sam mu se. — To sam ja, Ivan. Da li me poznajete?

Tupo me je posmatrao. Na bradi mu se videla sveža ogrebotina.

— Ti već tamo... promrmljao je. — Ribare... da dugo... ne dešava se... Ne vredaj se... Jako si smetao... Ne podnosim...

To je bilo buncanje. Pogledao sam Oskara. Oskar je netremice slušao, ispruživši vrat.

— Loše je kada se budiš... — mrmljao je Rimajer. — Nema ko... da se budi... Počinju... tada se ne budi...

Oskar mi se sve manje i manje dopadao. Nije mi se dopadalo što sluša buncanje Rimajera. Nije mi se dopadalo što se tu našao pre mene. I nije mi se dopadala ogrebotina na Rimajerovoj bradi. Riđa njuška, pomislio sam posmatrajući Oskara, kako da te se otarasim?

— Trebalo bi pozvati lekara — rekao sam. — Zašto niste pozvali leka-

ra, Oskare? Po mome, to je delirijum tremens...

Odmah sam požalio što sam to rekao. Rimajer uopšte nije zaudarao na alkohol, i Oskar je to, očigledno, dobro znao. Osmehnuo se i u pitao:

— Delirijum tremens? Ubeđeni ste u to?

— Potrebno je odmah pozvati lekara — ponovio sam. — I negovateljicu.

Spustio sam ruku na telefonsku slušalicu. Momentalno je priskočio i spustio dlan na moju ruku.

— Zašto biste to vi radili? — rekao je. — Dajte bolje da ja pozovem lekara. Vi ste ovde nov čovek, a ja poznajem odličnog lekara.

— Kakvog vi lekara možete da imate... — pobunio sam se, posmatrajući ogrebotinu na njegovim prstima. Ta ogrebotina je takođe bila sasvim sveža.

— Odličan lekar. Upravo stručnjak za alkoholizam...

— Eto vidite — rekao sam. — A Rimajer možda uopšte nije ni u kakvom delirijum tremensu.

Rimajer je najednom rekao:

— Tako sam ja naredio... Alzo šprah! Rimajer... Sam sa celim svetom...

Pogledali smo ga. Govorio je nadmeno, ali su mu oči bile zatvorene, a lice mu je bilo više nego jadno. Pravi gad, pomislio sam o Oskaru, biti tako drzak i ostati ovde. Najednom mi je kroz glavu promakla misao koja mi je u trenutku izgledala dobra: oboriti Oskara jednim udarcem u sunčani splet, vezati ga i naterati da ispriča sve što zna. A zna on, očigledno, jako mnogo. A možda čak i sve. Posmatrao me je, i u njegovim blehim očima ogledali su se strah i mržnja.

— Dobro — rekao sam. — Neka lekara pozove portir.

Sklonio je ruku i ja sam telefoni-
rao portiru. Očekujući lekara, ja
sam sedeo kraj Rimajera, a Oskar je
šetkao iz ugla u ugao, prekoračuju-
ći baru alkohola. Posmatrao sam ga
krajničkom oka. Najednom se sagao
i digao nešto sa poda. Nešto maleno
i šareno.

— Šta je to? — ravnodušno sam
upitao.

Malo se kolebao, a onda mi na
kolena bacio pljosnatu kutijicu sa
šarenom etiketom.

— Aha — rekao sam i pogledao
Oskara. — »Devon«.

— »Devon« — složio se. — Čudno-
vato da je ovde, a ne u kupatilu, zar
ne?

Do đavola, pomislio sam. Bio sam
isuviše zelen da bih se otvoreno tu-
kao sa njim. Znao sam još premalo.

— Ništa čudnovato — rekao sam
naslepo. — Jer, vi u stvari prodajete
ovaj repelent. To je sigurno prime-
rak koji vam je ispao iz džepa.

— Iz moga džepa? — jako se začu-
dio. — Aha, vi mislite da ja... Ne, ja
sam već odavno preneo sve poruke,
i sada se ovde jednostavno samo od-
maram. Ali ako ste zainteresovani,
mogao bih vam pomoći...

— Odista interesantno — rekao
sam. — Posavetovaću se...

U tom su se času otvorila vrata i
pojavi se lekar u pratnji dve sestre.

Ispostavilo se da je lekar čovek vi-
še nego odlučan. Energičnim pokre-
tom me je uklonio sa kreveta, sklo-
nio zavesu kojom je bio pokriven Ri-
majer. Rimajer je bio potpuno go.

— No, razume se... — rekao je le-
kar. — Ponovo... Digao je Rimajeru
kapke, otvorio mu usta, napipao
puls. — Sestro, kordein... I pozovite
sobarice, neka počiste ovu konjušni-
cu da blista... — Uspravio se i po-
gledao nas. — Rodaci?

— Da — rekao sam. Oskar je oću-
tao.

— Našli ste ga u besvesnom sta-
nju?

— Ležao je i buncao — rekao je
Oskar.

— Vi ste ga preneli ovamo?

Oskar je trenutak ćutao.

— Ja sam ga pokrio zavesom —
rekao je. — Kada sam došao, ležao
je kao sada. Bojao sam se da će se
prehladiti.

Lekar ga je jedno vreme posmat-
rao, a onda je rekao:

— Uostalom, to nije ni važno. Mo-
žete da idete. Obojica. Sa njim će os-
tati negovateljica. Uveče možete da
telefonirate. Do viđenja.

— A šta mu je doktore? — upitao
sam.

Lekar je slegao ramenima:

— Ništa posebno — očigledno
premor, nervna iscrpljenost...
Osim toga, on očigledno previše pu-
ši. Sutra će mu biti bolje i moći ćete
da ga prebacite kući. Neće valjati
ako ostane ovde, kod nas — kod nas
je i suviše veselo. Do viđenja.

Izašli smo u hodnik:

— Da nešto popijemo? — predlo-
žio sam.

— Zaboravili ste da ne pijem —
primetio je Oskar.

— Šteta. Sve ovo me je toliko izba-
cilo iz koloseka da bih želeo nešto
da popijem. Rimajer je uvek bio
zdrav i krepak...

— U poslednje vreme je mnogo
popustio — rekao je Oskar oprezno.

— Da, jedva sam ga juče prepoz-
nao...

— I ja takođe — prekinuo me je
Oskar. On nije verovao ni jednoj
mojoj reči. Kao ni ja njegovoj.

— Gde ste odseli? — upitao sam.

— Ovde — rekao je Oskar. — Je-
dan sprat niže, soba osamstotina i
sedamnaest...

— Šteta što ne pijete. Mogli bismo da posedimo malo kod vas i popričamo.

— Da, to odista ne bi bilo loše. Ali, na žalost, ja odista žurim. — Začutio je. — Znaite šta, dajte mi vašu adresu, sutra izjutra se vraćam i doći ću kod vas. Oko deset — da li vam to odgovara? Ili ćete mi vi telefonirati. . .

— Zašto da ne. . . — rekao sam i dao mu svoju adresu. — Odista, »Devon« me jako zanima. . .

— Nadam se da ćemo uspeti da se dogovorimo — rekao je Oskar. — Do viđenja.

Strčao je niz stepenice. On je odista nekuda hitao. A ja sam liftom sišao u hol i poslao telegram Mariji: »Bratu jako pozlilo. Osaćem se usamljenim. Hrabrim se. Ivan«. I odista sam se osećao usamljenim. Rimajer je ponovo ispao iz igre — barem za jedan dan. Jedini nagoveštaj koji mi je dao odnosio se na ribare. Ništa određeno nisam imao u rukama. Postojali su ribari koji žive negde u Starom metrou: postojao je »Devon« koji se možda nečim malo doticao stvari zbog koje sam stigao ovamo, ali je isto tako mogao i da nema nikakve veze sa svim; postojao je Oskar, koji je očigledno bio povezan sa »Devonom« i Rimajerom, figura dosta neprijatna i zloslutna, ali on je bio samo jedan od mnoštva neprijatnih i zloslutnih figura na lokalnom bezoblačnom nebu. Bio je tu još i nekakav Buda, koji je »Devonom« snabdevao prozirni nos. . . Na kraju krajeva, ja sam ovde tek jedan dan, pomislio sam. A vremena još imam. Na Rimajera se još uvek može računati, a i Peka ću možda uspeti da pronađem. . . Najednom sam se setio prethodne noći i poslao sam telegram Zigmundu: »Koncert amaterske delatnosti dva-

deset osmog. Detalje ne znam. Ivan.« Posle toga sam pozvao portira i upitao ga kako da što pre stignem do Starog metroa.

Poglavlje deveto

— Bolje dodite uveče, sada je još rano.

— A ja bih želeo sada.

— Znači da vas je priteralo. . . A da niste možda pogrešili adresu?

— Ne, nisam.

— I upravo vam je sada potrebno?

— Upravo sada. Ne kasnije.

Počeo je da cokće i povukao se prstima za donju usnu. Bio je nabijen, stamen, sa okruglom, glatko obrijanom glavom. Govorio je jedva pokrećući jezik.

Po mome, bio je neispavan. Njegov prijatelj, koji je sedeo u fotelji, takođe je delovao neispavano. Ali, on nije progovorio ni jednu jedinu reč, pa čak nije ni gledao u mom pravcu. Prostorija je bila mračna, sa tavanice je visila sijalica na prljavom gajtanu.

— A zašto ipak ne biste došli kasnije? — promrmljao je obrijana glava. — Kada svi dolaze. . .

— Tako sam zaželeo — skromno sam rekao.

— Zaželeo je. . . — Počeo je da pretura po stolu. — Eto, nemam više ni formulara. . . El, imaš li ti formule?

El se ćutke istegao i izvukao odnekud iza šanka izgužvani list papira. Obrijana glava je progovorio zevajući:

— Dolazite kada još nije ni svanulo. . . Nikoga nema, devojaka takođe nema, svi spavaju. . . Veselja nikakvog. . . — Pružio mi je formular. — Popunite i potpišite se — rekao je.

— El i ja ćemo se potpisati kao svedoci. Novac predajte... ne bojte se, kod nas je sve pošteno. Imate li ne- kakve isprave?

— Nikakve.

— I to je takođe dobro.

Pogledao sam formular. »Ovim je, dolepotpisani (praznina) u prisustvu svedoka (velika praznina) molim da budem podvrgnut probama za sticanje zvanja člana društva DOC. Potpis molioca. Potpisi svedoka«.

— A šta je to DOC? — upitao sam.

— Tako smo registrovali — odgovorio je obrijana glava. Prebrojavao je novac.

— Ali se DOC sigurno može neka- ko dešifrovati?

— Ko to zna... To je bilo još pre mene. DOC i DOC... El, znaš li ti?

— El je lenjo odmahnuo glavom. — No, odista, zar to nije svejedno...

— Potpuno je svejedno — rekao sam, upisao svoje ime i potpisao se.

Obrijana glava je pogledao, takođe upisao svoje ime i potpisao se i, predao formular Elu.

— Izgleda da ste stranac — rekao je.

— Jesam.

— Onda upišite ovde vašu doma- ću adresu. Imate li rođake?

— Nemam.

— Tada ništa nije ni potrebno. Je- si li završio, El? Strpaj u fasciklu... Da krenemo?

Digao je rampu i priveo me ma- sivnim metalnim vratima koja su ostala, najverovatnije, još od doba kada je metro preuređivan za atom- sko sklonište.

— Izboru nema — rekao je, kao da se pravdao. Sa mukom je otvorio vrata. — Krenućete hodnikom pra- vo — rekao je. — A tamo ćete već sa- mi dalje videti...

Učinilo mi se da je El iza njegovih leđa počeo da se smeju. Okrenuo sam se. U rampu pred Elom je bio ugrađen veliki monitor. Po ekranu se nešto kretalo, ali nisam mogao da vidim šta. Obrijana glava je, le- gavši na kvaku, uspeo da pomeri vrata. Iza vrata se pojavio prašnjavi hodnik. Nekoliko sekundi je obrija- na glava osluškivao, a onda je po- novio:

— Pravo ovim hodnikom.

— A šta će tamo biti? — upitao sam.

— Ono što ste tražili, to ćete i do- biti... Ili ste se možda predomislili?

Sve to očigledno nije bilo ono što je trebalo da bude, ali, kao što je po- znato, niko ništa ne zna dok sam ne okuša. Prekoračio sam visoki prag i vrata su se zalupila za mnom. Bra- va je škljocnula.

Hodnik je osvetljavalo nekoliko sijalica. Bilo je vlažno, po cemen- tnim zidovima se videla plesan. Za- ustavio sam se, oslušnuo, ali nisam čuo ništa drugo do kapanja vode. Oprezno sam krenuo napred. Pod nogama mi je pucketao pesak. Hod- nik se uskoro završio i ja sam se na- šao u zasvođenom betonskom tune- lu, koji je bio isto tako loše osvetljen. Kada su mi se oči privikle na sum- rak, ugledao sam šine. Šine su bile zardale, između njih su se videle ba- re nepokretne vode. Pod svodom su visile opuštene žice. Ne, ovo nije bi- lo ono što sam tražio. Nisam hteo da gubim badava vreme i pomislio sam da bi možda bilo najbolje da se okrenem i vratim i kažem da ću do-ći neki drugi put. Ali, odlučio sam — radoznalosti radi — da se prvo prošetam malo po tunelu. Krenuo sam udesno, prema svetlosti udalje- nih sijalica. Preskakao sam bare, spoticao se o pragove. Kada sam došao do lampe, zaustavio sam se.

Šine su dalje bile demontirane. Pragovi su bili poredani duž zidova tunela, a na mestu gde su oni ranije stajali, sada su se nalazile bare pune vode. Posle toga sam ugledao šine. Nikada ranije nisam imao prilike da vidim šine u takvom stanju. Neke su bile savijene u omču. Bile su tako izglacane da su se presijavale, i bile uvijene kao ogromne burgije. Druge su bile svom snagom zabijene u zemlju i zidove tunela. A treće su bile bukvalno vezane u čvor. Sledio sam se kada sam to ugledao. To su bili obični čvorovi, čvorovi sa mašnicom, sa duplom mašnicom, kao pertle na cipelama... One su bile glatke kao ogledalo.

Pogledao sam u dubinu tunela. Odatle se osećao zadah plesni, mrtvila, žućkasta svetlost retkih sijalica je treperila, kao da se neko klatio i zaklanjao ih. Moji živci nisu izdržali. Osećao sam da je sve to samo idiotska šala, ali ništa nisam mogao da uradim. Jednostavno sam čučnuo i pogledao oko sebe. Uskoro sam našao ono što sam tražio: komad čelične šipke. Strpao sam je pod ruku i krenuo dalje.

Treperava svetlost udaljenih sijalica osvetljavala je mokre, ljigave zidove. Odavno sam već zapazio po njima čudnovate ovalne izbočine, ali u prvi mah na njih nisam obratio nikakvu pažnju, a onda sam odlučio da ih malo bolje pogledam. Po zidovima su se, dokle je oko dopiralo, provlačila dva niza okruglih tragova, odvojenih jedan od drugog razmakom od jednog metra. Činilo se kao da je po zidu projurio slon, i to ne baš davno — na ivici jednog traga se još pomicala prignječena stonoga. Dosta, pomislio sam, vreme je da se vraćam. Pogledao sam duž tunela. Sada su se pod lampama ispred mene jasno videle crne girlan-

de koje su se njihale. Uzeo sam metalnu šipku u ruku i krenuo napred, držeći se bliže zidu.

To je takođe ostavljalo određeni utisak. Pod svodom tunela su visili olabavljeni kablovi, a sa njih su, uvezani za repove, i skupljeni u ogromne grozdove, visili pacovi, stotine hiljade mrtvih pacova. U polutmini su se jezivo presijavali njihovi iskeženi zubi. Smrad se spuštao nadole upravo sa svoda i širio po tunelu...

Začuo se prodoran pisak, i pod noge mi se najednom bacio ogroman pacov. Potom još jedan. I još. Ustuknuo sam. Jurili su odande, iz pomrčine, gde nije bilo ni jedne jedine lampe. I iz tog pravca je najednom pokuljao topao vazduh. Osetio sam laktom šupljinu u zidu i zavukao se u nišu. Pod donovima je počelo da se pokreće i pišti nešto živo — ne gledajući zamahnuo sam čeličnom šipkom u to nešto. Nije mi bilo do pacova, jer sam čuo kako neko teško i mekim koracima juri po tunelu, šljapkajući po barama. Nije trebalo da se upetljavam u sve ovo, pomislio sam. Gvozdena šipka mi se najdenom učinila lakom i ništavnom u poređenju sa šinama uvezanim u čvorove. To nije nikakva leteća pijavica... Niti dinosaurus iz Konga... Samo da nije gigantopigantopitek, sve drugo, samo ne on. A ovi magarci nemaju dovoljno mozga da love gigantopigantopiteke i puste ih da jure po tunelu... Teško sam mogao da razmišljam u tim trenucima. I neočekivano sam pomislio na Rimajera. Zašto li me je to poslao ovamo? Je li on poludeo, šta li? Samo da nije gigantopigantopitek...

Projurio je pored mene tako brzo da nisam uspeo ni da shvatim šta je to bilo. Tunel je cdjekivao od njego-

vog galopa. Posle toga se negde u neposrednoj blizini začuo pisak uhvaćenog pacova i zavladała je tišina. Oprezno sam izvirio. Stajao je desetak koračaja od mene, pod samom sijalicom, i kolena su mi zaklecala od olakšanja koje me je obuzelo.

— Pametnjakovići-zaludići — rekao sam glasno, još malo pa plaćući. — Šaljivdžije-maljivdžije... Toga se doista trebalo setiti! Pravi talenti-malenti...

Začuo je moj glas i, podigavši noge na krmi, progovorio:

— Kod nas je temperatura dva metra i trinaest coli, vlage nema, čega nema, toga nema...

— Ponovi svoj zadatak — rekao sam, prilazeći mu.

On je ispustio sa zviždukom vazduh iz svojih ventila, besmisleno počeo da trupka nogama i popeo se na tavanicu.

— Silazi dole — naredio sam mu strogo. — I odgovaraj na moja pitanja.

Visio mi je nad glavom među ubudalim žicama, taj odavno već zastareli kiber, koji je bio predviđen za rad na asteroidima, jadan i odvratan, sav iskrzan od ugljene koroziije i u mrljama od podzemne prljavštine.

— Silazi dole! — dreknuo sam.

Bacio je na mene crknutog pacova i odjurio u pomrčinu.

— Bazalti! — urlao je raznim glasovima. — Pseudometamorfne ruđače! Nad Berlinom sam! Kako me čujete? Vreme je za spavanje!

Bacio sam šipku i krenuo za njim. Stigao je do prve sledeće lampe, spustio se dole i počeo brzo, kao pseto, da rije beton radnim manipulatorima, Jadničak, u najbolje njegovo doba njegov mozak je bio sposoban za normalan rad samo pri te-

žini od jedne stotinite zemaljske težine, a sada je bio u potpunosti neodgovoran za svoje postupke. Nagao sam se nad njim i počeo da tražim pod oklopom pult upravljanja. »Uh, vragovi« — rekao sam glasno. Pult upravljanja je izgledao kao da ga je neko odalamio macolom. Prestao je da kopa i dograbio me je za nogu.

— Stop! — dreknuo sam. — Prekinuti!

Prekinuo je, pustio me, legao postrance i rekao basom:

— Dojadio mi je do smrti, El. Kada bih sada mogao malo konjaka da popijem...

Unutar njega je nešto škljocnulo, i počela je da svira muzika. Prvo je to bio marš lovaca. Posmatrao sam ga i razmišljao kako je sve to glupo i odvratno, kako je sve ovo smešno i strašno istovremeno. Da nisam bio međuplanetarni letač, da sam se preplašio i počeo da bežim, sigurno ubio bi me... A ovde niko nije znao da sam ja bio međuplanetarac. Niko. Ni jedan nedini čovek. Ni Rima- jer nije znao da sam bio međuplanetarac.

— Diži se — naredio sam mu.

Počeo je da zuji i počeo da dubi zid, a onda se okrenuo i krenuo nazad. Neprestano, dok sam se vraćao do hodnika kojim sam i došao do tunela, čuo sam kako grmi i larma u gomili iskrivljenih šina, kako šiști zavarivačem i govori u dva glasa.

Protivatomska vrata su već bila otvorena. Prekoračio sam prag i zatvorio ih za sokom.

— No, kako vam se dopada? — upitao je obrijana glava.

— Glupo — odgovorio sam.

— Nisam znao da ste međuplanetarac. Radili ste u kosmosu.

— Da. Ali — glupo je i pored svega. Ovo je jedino za budale. Za nepismene, egzaltirane budale. . .

— Aha. . . Ali — mnogima se ipak dopada. I, sve u svemu, rekao sam vam da je najbolje da dođete uveče. Kod nas zabava za pojedince gotovo da i nema. . . — Sipao je viski i dodao malo sode. — Hoćete?

Uzeo sam čašu i nalaktio se na rampu. El je turobno posmatrao monitor, sa cigaretom zalepljenom o donju usnu. Po monitoru su preletali ljigavi zidovi tunela, savijene šine, crne bare.

— Ovo nije za mene — izjavio sam. — Neka se time bave blagajnici i frizeri. Ja protiv njih, samo se po sebi razume, nemam ništa, ali mi je ipak potrebno tako nešto, što još nikada ranije u životu nisam imao prilike da vidim.

— I sami, znači, ne znate šta hoćete — rekao je obrijana glava. — To je odista težak slučaj. Da niste, izvinite, kojim slučajem intel?

— U čemu je stvar?

— Ne, porazmislite samo malo, pred košćatom smo svi mi jednaki. Šta hoću da kažem? Želim da kažem da su inteli najkapriciozniji klijenti. To je sve. Zar ne, El? Ako dođe, recimo blagajnik ili frizer, oni dobro znaju šta traže. Treba mu krv malo razdrmati, da devojke počnu da pište, da im se pokazuju rupe u odelu. . . To su momci jednostavni, ali svako želi da pokaže da je muškarac. Kakav je taj naš prosečni klijent? Nekakve posebno sposobnosti on nema, a nisu mu ni potrebne. . . Eh, ranije, to sam u knjizi čitao, iako su i zavideli jedan drugome — ipak su živeli, kačili su se, za novac, za što bolje mesto. . . Na čemu se zasnivao život? Kome je pesnica jača ili glava veštija, taj je i pobeđivao. . . A sada je život postao nekako mastan,

miran, smiren, svega čovek ima više nego dovoljno. Sta raditi? Ja nisam karaš, čovek sam ipak, dosadno mi je, a sam ne umem ništa da mislim. Jer, za tako nešto ipak treba imati sposobnosti — za izmišljanje! Nikome nisi potreban, čak ni ženi ni deci sopstvenoj, ako malo bolje čovek pogleda, zar ne, El? A ni tebi u stvari niko nije potreban. . . Sada pametni ljudi izmišljaju takve stvari kao što su nekakvi tamo aromateri, droška, novu igru, novo piće. . . Eto, kod nas neprekidno jedan intel dolazi i neprekidno se žali: život je, kaže dosadan, momci. . . A kada odavde izađem. . . prava sam junačina. . . Zar ne, El?

— Da — rekao sam sa poimanjem u glasu. — Odlično vas shvatam. Ali, za mene je i ovo sve dosadno.

— Sleg mu je potreban — rekao je najednom basom El.

— Šta to? — upitao sam.

— Sleg, kažem.

Obrijana glava se namrgodio.

— Okani se toga, El. Šta ti je danas. . .

— Baš me briga za njega — rekao je El. — Ne volim ja nekako takve. . . Sve mu je dosadno, ništa mu ne odgovara. . .

— Ne obraćajte pažnju na njega — rekao je obrijana glava. — Cele noći nije spavao, premoren je.

— Ne, zašto? — pobunio sam se. — Čak je jako interesantno. Šta je to — sleg?

Obrijana glava se ponovo namrgodio.

— Nepristojno je to, shvatate li? — rekao je. — Vi Ela ne slušajte, on je inače dobar momak, ali mu nije teško da prevari čoveka. A ta reč je loša. Počeli su nešto i suviše često da je po zidovima pišu. To su mangupi, zar ne? Ne znaju, žutokljunci jadni ni šta je to, a pišu. . . Eno, po-

gledajte. meni su rampu sastrugali... Kada bih uhvatio tog gada — preokrenuo bih ga sasvim... Jer, kod nas i žene dolaze...

— Reci mu — progovorio je El, obraćajući se obrijanoj glavi — neka nađe sleg i neka se smiri. Neka nađe Bubu...

— Hoćeš li prekinuti, El! — naljutio se obrijana glava. — Ne slušajte ga, molim vas...

Začuvši ime Bube, napunio sam ponovo čašu i smestio se što sam udobnije mogao.

— Šta je to — upitao sam — nekakav tajni porok?

— Tajni! — počeo je da rže basom El i nasmejao se.

Obrijana glava se takođe nasmejao.

— Kod nas ne može da postoji ništa tajno — rekao je. — Kakve kod nas mogu postojati tajne, kada kod nas sve počinje od petnaeste godine? One budalčine, inteli, sve obavijaju velom tajne... Imaju nameru da dvadeset i osmog prirede gužvu, došaptavaju se, minobacače su onomad van grada odneli, da bi ih sakrili, prava su deca, tako mi boga zar ne, El?

— Reci ti njemu — običan, dobar momak El je terao svoje. — Reci mu: neka ide u vražiju mater. Ne zalaži se za njega. Tako mu i reci: neka ode kod Bube u »Oazu« i tačka.

Bacio je na sto moj novčanik i formular. Popio sam viski. Obrijana glava je ozbiljno rekao:

— Razume se, kako god hoćete, stvar je vaša, ali bih vam posavetovao da se držite što je moguće dalje od svega toga. Mi ćemo možda svi do toga dospeti, što kasnije tim bolje. Ja to čak ne mogu ni da vam objasnim, osećam sâm da je to — kao u grob: nikada nije kasno i uvek je prerano.

— Hvala vam — rekao sam.

— On se još i zahvaljuje! — počeo je da rže El. — Jesi li video tako nešto? Još se i zahvaljuje!

— Tri rublje smo zadržali — rekao je obrijana glava. — A formular pocepajte. Ne, dajte bolje da ga ja sâm pocepam. Jer, ako vam se, ne dao bog, nešto desi, policija bi odmah kod nas dojurila.

— Da budem poštem — rekao sam, trpajući novčanik u džep — nikako mi nije jasno kako to policija ne zatvori vašu rupu.

— Kod nas je sve u najboljem redu — rekao je obrijana glava. — Ako hoćeš — niko te ne tera. A ako ti se nešto desilo — sam si kriv za sve.

— Narkomane takođe niko ne tera ni na šta — pobunio sam se.

— Eh, našli ste mi poređenje! Narkotici — to je stvar novca, u pitanju je prihod...

— No, dobro, do viđenja — rekao sam. — Hvala vam, momci. Gde ste ono rekli da Bubu potražim?

— »Oaza« — prodahao je El. — Kafić. Gubi se!

— Odista ste učtivi, prijatelju — rekao sam. — Čak i srce počinje da me golica...

— Hajde, hajde, gubi se — ponovio je El. — Intelu smrdljivi.

— Ne nerviraj se toliko, dragi moj — rekao sam mu. — Jer još možeš i čir da dobiješ. Čuvaj želudac, ne postoji ništa što je kod tebe vrednije od njega. Zar ne?

El je počeo lagano da se diže iza stola i ja sam otišao. Rame je ponovo počelo da me tišti.

Napolju je pljuštalo. Lišće je bilo mokro, osećao se ozon. Zaustavio sam taksi i rekao taksisti da me odveze do »Oaze«. Ulica je bila prekrivena potočićima vode i grad je bio tako prijatan, da je bilo neprijatno

čak i razmišljati o uplesnavelom, zapuštenom metrou.

Kiša je pljuštala kao luda kada sam izleteo iz kola i uleteo u kafić »Oaza«. Ljudi je bilo u njemu dosta, gotovo su svi jeli, čak je i barmen jeo nekakvu supu stavivši tanjir između čaša. Oni koji su već završili sa jelom pušili su, rasejano gledajući ulicu kroz izlog. Prišao sam šanku i upitao da li je došla Buba. Barmen je spustio kašiku i bacio pogled po sali.

— Nema je — rekao je. — Možete da ručate, sigurno će ubrzo stići. Za jedno dvadesetak minuta, pola sata najviše.

— Aha — rekao sam. — U tom slučaju mogu da ručam, a posle ćete mi je vi pokazati.

— Aha — rekao je barmen vraćajući se svojoj supi.

Uzeo sam poslužavnik, napunio ga raznim jelima i seo pored prozora, što dalje od drugih posetilaca. Želeo sam da malo porazmislim. Osećao sam da materijala imam već više nego dovoljno, tako da sam mogao da počnem da razmišljam o poslu. Čini mi se da sam lanac već počeo da nazirem. Kutije sa »Devonom« u kupatilu. Prozirni nos je govorio o Bubi i »Devonu« — šapatom. Običan momak El je govorio o Bubi i slegu... jasan lanac: kupatilo — »Devon« — Buba — sleg. Čak i više od toga. Preplanuli mišićavi momak me je upozoravao da su »Devon« i sve ostalo — dubre nad dubradima, a obrijana glava socijalnog mazohizma nije video nikakvu razliku između slega i groblja. Kao da se već sve slaže. Kao da je to upravo ono što i tražimo... I, ako je to već tako, onda me je Rimajer potpuno pravilno slao kod ribara... Rimajere, rekao sam za sebe. Zašto si me slao kod ribara, Rimajere? I još si

mi naredio da ne izvodim, i da radim ono što mi se kaže... A ti nisi znao da sam ja međuplanetarac, Rimajere. A ako si čak i znao, tamo postoji ne samo poluludi kiber, tamo postoje i druge stvari. Nešto ti se uopšte nisam dopao, Rimajere... Nečim sam te omeo. Ne, to jednostavno ne može da bude tako. Jednostavno mi nisi verovao, Rimajere. Ja jednostavno još nešto ne znam. Ne znam, na primer ko je Oskar, koji u gradu prodaje »Devon« i koji je povezan sa tobom, Rimajere. Sigurno si se ti, i pre našeg razgovora u liftu, susretao sa Oskarom... Ne želim da razmišljam o tome. On leži kao pokojnik, ja mislim o njemu takve stvari, a on opet ne može ni da se opravda... I najednom sam osetio nešto hladno u sebi. No, dobro, pohvataćemo mi tu bandu. I — šta će se onda promeniti? Droška će i dalje postojati, klempavi Len i dalje noću neće spavati, Vuzi će dolaziti kući noću pijana, a carinik Peti će zbog nečega imati razlupanu njušku... I svi će se brinuti za dobrobit naroda. Jedne će polivati suzavcem, druge će tući, treće će pretvarati iz majmuna u ono što će u potpunosti ličiti na ljude... A posle će droška izaći iz mode i narodu će biti poklonjena superdroška, a umesto običnog slega biće ponuđen supersleg. Sve će biti rađeno za dobrobit naroda. Veseli se, Zemljo Budala, i ne misli ni na šta!..

Za susedni stočić su sela dvojica sa pelerinama. Jedan od njih mi se učinio odnekud poznatim. Imao je nadmeno lice, i da nije bilo belog flastera na levom obrazu — sigurno bih ga prepoznao — tako mi se barem činilo. Drugi je bio rumeni čovek sa velikom čelom i brzim, grozničavim pokretima. Razgovarali su tiho ali ne zbog toga što su nešto

hteli da sakriju. Mogao sam odlično da ih čujem sa mesta na kome sam sedeo.

— Shvatite me pravilno — ubedljivo je govorio rumeni, brzo jedući šniclu. — Nemam apsolutno ništa protiv muzeja i pozorišta. Ali sredstva za gradski teatar prošle godine nisu iskorišćena, a u muzeje odlaze samo turisti...

— I kradljivci slika — ubacio je čovek sa flasterom.

— Okanite se toga, molim vas. Kod nas nema slika koje bi vredelo krasti. Hvala bogu »Sikstinske madone« za sada još nisu naučili da sintetizuju od opiljaka. Želeo bih da obratim vašu pažnju na to da kultura u naše doba treba da se širi drugim putem. Kultura ne treba da ulazi u narod, već treba da izlazi iz naroda...

— Našoj publici je potrebna dobra okupaciona armija — rekao je čovek sa flasterom.

— Ah, okanite se, ne mislite vi u stvari tako... Boela mi se žalila juče da na njena predavanja dolazi samo jedan čovek. A mi moramo da odvlačimo narod od droške, od alkohola, od seksualnih zabava. Potrebno je da dižemo duh...

Čovek sa flasterom ga je prekinuo:

— Šta vam je potrebno od mene? Da danas podržim vaš projekat protiv onog magarca, našeg dubokopoštovanog gradonačelnika? Meni je svejedno. Ako hoćete da znate moje mišljenje o duhu, njega uopšte nema, dragi moj savetniče. Duh je odavno umro! Ugušio se u salu!

Rumeni je bio ubijen. Jedno vreme je ćutao:

— Bože moj, čime moramo da se bavimo — zastenjao je. — Pitam ja vas, a ko leti ka zvezdama? Negde se grade mezenski reaktori! Negde

se stvara nova pedagogija! U očima celog sveta mi predstavljamo nacionalni park gluposti, neznanja i pornokratije. Zamislite samo, u našem gradu već drugu godinu sedi profesor Rubinštajn. Svetsko ime, proučava nas kao životinje... Njega interesuje čovek kao nosilac prvobitnih instinkata, i žalio mi se kako mu je teško da dolazi do materijala u zemljama u kojima je instinktivna delatnost unakažena i potisnuta sistemom pedagogije. A kod nas on uživa!... Shvatićete me. Vi ste pametan čovek, vi ste ledeni čovek, znam to, ali ne mogu da poverujem da vam je svejedno, da ste ravnodušni...

Čovek sa flasterom ga je posmatrao sa visine i najednom je cimnuo obrazom. Odmah sam ga prepoznao: to je bio onaj isti tip sa monoklom koji me je sinoć, kod mecenata, tako vešto polio svetlećim suvadom. »Ah, ti, strvino — pomislio sam. — Ah, ti, lopino! Okupaciona armija mu je, eto, potrebna... Duh se izgubio u salu...«

— Izvinite, savetniče — sa gadenjem je progovorio čovek sa flasterom. — Sve to shvatam i upravo mi je zbog toga sasvim jasno da je sve oko nas — marazam. To su poslednji trzaji. Euforija.

Ustao sam i prišao njihovom stočiću:

— Dopuštate li? — upitao sam.

Začudoeno su me pogledali. Seo sam.

— Izvinite, molim vas — rekao sam — ja sam u stvari samo običan turista i ovde sam odnedavno, a vi ste, ako se ne varam starosedeo i čak imate nekakve veze sa gradskom upravom... Zato sam se usudio da vas uznemirim. Čujem oko sebe neprekidno: mecenati, mecenati... A šta je to — niko ne ume da mi objasni...

Čovek sa flasterom je trgao obraz. Oči su mu se raširile — on me je takođe prepoznao.

— Mecenati? — ponovio je rumeni savetnik. — Postoji takva varvarska organizacija kod nas. Tužno je, ali postoji. (Klimao sam glavom i razgledao flaster. Moj poznanik je već došao sebi i sa predašnjim nadmenim izgledom je jeo žele). U stvari, to su savremeni vandali. Teško mi je da nađem drugu reč. Oni kupuju ukradene slike, skulpture, rukopise neobjavljenih knjiga, patente i uništavaju ih. Možete li da zamislite kako je to odvratno? Oni patološki uživaju u uništavanju dela svet-ske kulture. Okupljaju se i lagano uništavaju...

— Joj-joj-joj! — rekao sam, ne skidajući pogled sa flastera. — Takve treba vešati za noge!

— Mi ih proganjamo! — povikao je rumeni savetnik. — Proganjamo ih zakonski. Ali, na žalost, ne možemo da proganjamo artike i perše, oni u stvari ne narušavaju nikakve pisane zakone, ali ako se radi o mecenatima...

— Jeste li završili, savetniče? — upitao je čovek sa flasterom. Mene je jednostavno ignorisao.

— Da, da vreme je da krenemo — trgao se rumeni. — Izvinite nas, — rekao je, obraćajući mi se — imamo sastanak u gradskoj upravi...

— Barmene! — metalnim glasom je pozvao čovek sa flasterom. — Pozovite taksi, molim vas.

— Jeste li odavno u gradu? — upitao je rumeni.

— Drugi dan — odgovorio sam.

— Dopada li vam se?

— Lep grad.

— Da — odgovorio je rumeni.

Poćutali smo malo, Čovek sa flasterom je nadmeno ubacio monokl u oko i izvukao tompus.

— Boli vas? — upitao sam sa saučešćem u glasu.

— A šta to? — nadmeno me je upitao.

— Vilica — rekao sam. — A trebalo bi da vas boli i jetra.

— Mene nikada i ništa ne boli — odgovorio je.

— Zar se poznajete? — začudio se rumeni.

— Pomalo — rekao sam. — Malo smo se sporečkali oko umetnosti...

Barmen je povikao da je taksi stigao. Čovek sa flasterom je ustao:

— Idemo, savetniče.

Rumeni mi se zbunjeno osmehnuo i ustao. Krenuli su ka izlazu. Ispratio sam ih pogledom i krenuo ka šanku.

— Brendi? — upitao je barmen.

— Upravo to — rekao sam. Tresao sam se od besa. — Ko su oni ljudi sa kojima sam maločas razgovarao?

— Čelavi je savetnik gradske uprave, bavi se kulturom. A onaj sa monoklom je gradski blagajnik.

— Dobre je on, a ne blagajnik — izvalio sam.

— Zar? — upitao me je barmen zainteresovano.

— Stvarno. Je li stigla Buba?

— Nije još. A šta kažete da je blagajnik?

— Dobre — rekao sam. — Lopovčina.

Barmen se zamislio.

— Lako je moguće — rekao je. — Sve u svemu, on je bivši baron. Navike su mu odista odvratne. Šteta što nisam glasao, svakako bih glasao protiv njega. A šta vam je uradio?

— On je vama uradio — rekao sam — a ja sam mu samo vratio kursor.

Barmen je, ne shvativši ništa klimnuo glavom i rekao:

— Da ponovimo?

— Važi — rekao sam.

Sipao mi je konjak i rekao:

— Evo i Bube, upravo je stigao.

Osvrnuo sam se i samo što nisam ispustio čašu. Prepoznao sam Bubu.

Poglavlje deseto

Stajao je kraj vrata i osvrtao se kao da je pokušavao da se seti gde je i zbog čega došao. Uopšte nije ličio na samoga sebe, ali sam ga odmah prepoznao, jer smo četiri godine sedeli jedan kraj drugoga u učionicama škole, a posle smo se sledećih nekoliko godina susretali tako reći svakodnevno.

— Recite — rekao sam barmenu, — on se zove Buba?

— Aha — rekao je barmen.

— Je li to nadimak?

— Odakle ja to znam? Buba i — Buba. Tako ga svi zovu.

— Pek! — pozvao sam ga.

Svi su me pogledali. I on je takođe lagano okrenuo glavu i počeo da očima traži onoga ko ga je pozvao. Kao da se prisetio nečega, grozničavim je pokretima počeo da trese vodu sa mantila, a posle je, vukući noge, prišao šanku i popeo se na stolicu pored mene.

— Kao i obično — rekao je barmenu. Glas mu je bio potmuo.

— Čekaju vas — rekao je barmen, stavljajući pred njega čašu alkohola i duboku tacnu sa šećerom u prahu.

Lagano je okrenuo glavu, pogledao me i upitao:

— No? Šta ti treba?

Oči su mu bile zapaljene i poluzatvorene. Disao je kroz usta, kao da je patio od adenoida.

— Pek Zenaje — tiho sam progovorio — kursisto Pek Zenaje, vrati se, molim te, sa Zemlje na nebo.

Posmatrao me je i dalje slepo. Posle je olizao usne:

— Kolege iz škole, šta li?

Počeo sam jezivo da se osećam. Okrenuo se, uzeo čašu, popio alkohol i počeo da jede šećer u prahu kašičicom. Barmen mu je sipao još jednu kašičicu.

— Pek — rekao sam — zar je moguće da me se ne sećaš?

— Najverovatnije smo se negde već videli . . .

— Videli . . . negde! . . . — rekao sam očajnički. — Ja sam Ivan Žilin, zar je moguće da si me sasvim zaboravio?

Njegova ruka je jedva vidljivo zadržala:

— Ne, prijatelju — rekao je — Izvinite, ali ne sećam vas se.

— Ni »Tahmasiba« se ne sećaš? Ne sećaš se ni Ajove Smita?

— Žgaravica me danas muči — obratio se Pek barmenu. — Dajte mu sodu, Kone.

Barmen, koji je radoznalo osluškivao naš razgovor, sipao mu je čašu sode.

— Odvratani su danas — rekao je Buba. — Dva automata su danas ispala iz stroja, možete li to zamisliti, Kon?

Barmen je odmahnuo glavom i uzdahnuo.

— Direktor laje — nastavio je Buba. — Danas me je pozvao kod sebe i ispsovao me na pasja usta. Otići ću ja odavde. Poslao sam ga u vražiju mater, a on je otpustio.

— Žalite se sindikatu — posavetovao mu je barmen.

— Neka se nose — rekao je Buba. Popio je sodu i obrisao usta. Mene uopšte nije gledao.

Sedeo sam i osećao se odvratno. U potpunosti sam zaboravio da mu je bio potreban Buba. Bio mi je potreban Buba, a ne Pek . . . To jest — Pek mi je takođe bio potreban, ali ne ovaj . . . Ovo nije bio Pek, ovo je bio nekakav meni nepoznat i dosta

neprijatan Buba, čije se lice prekrilo crvenim mrljama i koji je slušao šta mu barmen priča o fudbalu. Stavio sam mu ruku na rame:

— Pek, dragi moj, saslušaj me, molim te . . .

Okrenuo se:

— U čemu je stvar, prijatelju? — Njegove me oči uopšte nisu posmatrale. — Ja nisam nikakav Pek, ja sam Buba, jasno? Pobrkali ste me očigledno sa nekim . . . Ovde nema nikakvog Peka . . . No, kada igraju »Nosorozi«, Kone? . . .

Shvatio sam gde se nalazim i shvatio da Pek odista više ne postoji, da postoji samo Buba, agent zločinačke organizacije, i to je jedina stvarnost, a Pek Zenaj je — halucinacija, lepa uspomena koju treba zaboraviti, ako imam nameru da radim . . . Dobro, pomislio sam, neka bude kako vi hoćete . . .

— Ehej, Buba — rekao sam. — Treba da obavimo jedan posao.

Bio je već pijan.

— O poslovima kraj šanka ne govorim — izjavio je — i, sve u svemu, završio sam sa poslom. Više nemam nikakve poslove. Obrati se, prijatelju, u gradsku upravu, tamo će ti pomoći . . .

— Obraćam se tebi, a ne gradskoj upravi — rekao sam. — Hoćeš li da me slušaš ili ne?

— Ja te ionako neprekidno slušam. Zdravlje kvarim.

— Posao nije veliki — rekao sam.

— Potreban mi je sleg.

Trgao se.

— Jesi li ti, prijatelju pošandrcao, šta li?

— Mogli bi ipak da se postidite — rekao je barmenu — pred ljudima . . . Savest ste sasvim izgubili . . .

— Začepi — rekao sam mu.

— Moga bi malo tiše — pripretilo je barmen. — U policiju te odavno nisu vodili? Popripazi malo, jer — začas odavde proteruju . . .

— Pljuckam ja na to — rekao sam drsko. — Ne trpaj svoj nos u tuđe poslove . . .

— Slegaču smrdljivi — rekao je barmen. Pobesneo je, ali je još uvek govorio tiho. — Sleg je zaželeo. Sada ću pozvati narednika, pokazaće ti on sleg . . .

Buba je sišao sa stoličice i brzo krenuo ka izlazu. Zaustavo sam barmena i krenuo za njim. Istrčao je na kišu i, zaboravivši da digne kapuljaču, počeo da traži taksi. Stigao sam ga i dograbio za rukav.

— No, šta hoćeš od mene? — tužno me je upitao. — Policiju ću pozvati.

— Pek — rekao sam. — Osvesti se, Pek . . . Ja sam — Ivan Žilin, moraš me se sećati . . . Otići ćemo sada kod mene, sve ću ti ispričati.

— Ostavite me na miru — rekao je Buba, cvokoćući zubima. — Nikuda je neću krenuti sa tobom. Okani me se. Nisam te dirao, ništa ti nisam uradio, okani me se, tako ti boga.

— Dobro — rekao sam. — Okaniću te se. Ali, moraš mi dati sleg i svoju adresu.

— Ne znam ja ni za kakve slegove — počeo je da stenje. — Kakav je ovo danas dan, šta je ovo, gospode! . . .

Hramajući na levu nogu krenuo je i najednom uleteo u podrum sa skromnom reklamom. Pojurio sam za njim. Seli smo za stočić i odmah su nam doneli vrelo meso i pivo, iako ništa nismo poručili. Buba je drhtao, modro lice mu je pomodrelo. U podrumu je bilo mirno i tiho, nad šankom je visila tabla: »Kod nas se plaća«.

Buba je digao glavu i natmureno rekao:

— Mogu li da odem, Ivane? Ne mogu . . . Čemu svi ovi razgovori? Pusti me, molim te . . .

Uzeo sam ga za ruku:

— Pek, šta je to sa tobom? Jer, tražio sam te, a tvoje adrese nigde nema . . . Sasvim sam slučajno naišao na tebe, i ništa mi nije jasno . . . Kako si se upetljao u sve ovo? . . . Možda mogu nekako da ti pomognem? Možda bismo . . .

Besno je oteo svoju ruku iz moje.

— Pravi si dželat — počeo je da sikće. — Gestapovac . . . Đavo me je poveo u tu »Oazu« . . . Blesavo trtljanje . . . Nemam sleg, da li ti je to jasno? Imam jedan, ali ti ga ne dam. Da se posle mučim kao Arhimed? . . . Imaš li savest? Pusti me onda, ne muči me . . .

— Ne mogu da te pustim — rekao sam — dok ne dobijem sleg. I tvoju adresu. Moramo da porazgovaramo . . .

— Ne želim da pričam sa tobom, zar ti to nije jasno? Ni sa kim ne želim da pričam. Želim samo kući . . . I svoj sleg ti neću dati . . . Jesam li ja fabrika, šta li? Tebi da ga dam, a posle da ga jurim po gradu, šta li?

Ćutao sam. Bilo je jasno da me je u tom trenutku mrzeo. Da bi me jednostavno ubio da je imao dovoljno snage. Ali — on je znao da nema snage.

— Gade — rekao je besno. — Zašto ga sam ne kupiš? Nemaš novca, šta li? Na! — rekao je najednom besno i počeo da pretura po džepovima, bacajući na sto metalni novac i izgužvane banknote. — Uzmi, tu ima dovoljno!

— Šta da kupim? Od koga?

— Obična magarčina . . . No, onaj . . . kako se . . . Do vraga . . . — Povikao je. — Nestao, da bog dâ!

— Zavukao je ruku u gornji džep i izvukao iz njega pljosnatu futrolu od plastike. Unutra se videla sjajna metalna cev, nalik na invariant-heterodin za džepne radio-prijemnike. — Evo ti. Nažderi se! — Pružio mi je cevčicu. Bila je mala, dugačka jedva jedan col, a debela tek koji milimetar.

— Hvala — rekao sam. — A kako se koristi?

Pekove su se oči razrogačile. Čak se i osmehnuo.

— Gospode — rekao je gotovo nežno — zar odista ne znaš?

— Apsolutno ništa — uzvratio sam.

— No, to si mogao da kažeš na početku. A ja ovamo razmišljam — zašto li me samo muči, dželat jedan? Imaš li prijemnik? Ubaci tamo, umesto heterodina, okači negde u kupatilo i uključi.

— U kupatilo?

— Da.

— Obavezno u kupatilo?

— Jasno! Potrebno je da telo bude u vodi. U vreloj vodi. Eh ti, tele jedno . . .

— A »Devon«?

— A »Devon« sipaj u vodu. Jedno pet tableta u vodu i jednu tabletu u usta. Odvratne su, ali zato kasnije

nećeš požaliti . . . I u vodu dodaj aromatične soli. A pred sam početak popij nekoliko čašica nečeg jačeg. To je potrebno da bi se . . . no kako da ti objasnim . . . da se opustiš, šta li . . .

— Tako — rekao sam. — Jasno. Sada mi je sve jasno. — Uvio sam sleg u papirnu salveticu i stavio ga u džep. — Znači, talasna psihotehnika?

— Gospode bože, a šta te se to tiče? — već je stajao, navlačeći kapuljaču na glavu.

— Ne tiče — rekao sam. — Koliko sam ti dužan?

— Sitnica, gluposti. Požurimo . . . Kog vraga gubimo ovde vreme?

Popeli smo se na ulicu.

— Pravilno si odlučio — rekao je Pek. — Zar je ovo svet? Zar smo mi ljudi u ovome svetu? Ovo je smetilište, a ne svet! — Taksi! Ehej, taksi! — zaurlao je. — Šta me je samo odvuklo u »Oazu«? više nikuda neću da idem. . .

— Daj mi svoju adresu — rekao sam.

— Šta će ti?

Prišao je taksi.

— Budala si — rekao je Buba. — Sunčana broj jedanest. . . Budalčina si prava — rekao je ponovo, ulazeći u kola.

— Sutra ću navratiti kod tebe — rekao sam.

Kako je sve jednostavno, pomislio sam, gledajući za kolima kojima se on udaljavao. Kako je sve jednostavno! I sve se podudara. I kada, i »Devon«. I prijemnici koji urlaju, koji su nas toliko nervirali i na koje jednostavno nikada nismo ni obraćali pažnju. Jednostavno smo ih isključivali. . . Seo sam u taksi i otišao kući.

A šta ako me je prevario? Ako je samo hteo da me se što pre otarasi? Uostalom, to ću ubrzo saznati. On uopšte ne liči na preprodavca. On je, ipak, Pek. . . Uostalom, on više nije Pek. On je jednostavno žrtva. Ti znaš gde može da se kupi ta gadost, ali si ti ipak samo žrtva. Slušajte, ne želim da saslušavam Peka, ne želim da ga mučim kao nekakvu bitangu. . . Istina, on više nije nikakav Pek. Talasna psihotehnika. . . Ali droška — to je isto tako talasna psihotehnika. Nešto sve ovo ispada i suviše jednostavno, pomislio sam. A ja ovde još nisam sastavio ni dva puna dana. . . Rimajer živi ovde od

samog meteža. Kako smo ga onda ubacili ovde, tako se ovde odmah i prilagodio, i svi su bili njime zadovoljni, iako je u poslednjim izveštajima pisao da ništa nalik na ono što tražimo ovde ne postoji. Istina, kod njega je došlo do nervne iscrpljenosti. . . i »Devon« na podu. I Oskar. I on nije počeo da me moli da ga ostavim na miru, već me je jednostavno uputio kod ribara. . .

Ni na koga nisam naišao ni u dvorištu ni u holu. Bilo je oko pet sati. Otišao sam u svoj kabinet i telefonirao Rimajeru. Javio mi se tihi ženski glas.

— Kako je bolesnik? — upitao sam.

— Spava. Ne treba ga uznemiravati.

— Neću. Da li mu je bolje?

— Rekla sam vam da je zaspao. I ne telefonirajte tako često, molim vas. . .

Spustio sam slušalicu i jedno vreme sedeo, razmišljajući u udobnoj dubokoj fotelji pred ogromnim stolom. Posle sam izvukao iz džepa sleg i stavio ga pred sebe. Mala, sjajna cevčica, neprimetna i potpuno neupadljiva na prvi pogled, običan deo za radioaparate. Takvi mogu da se prave na milione komada. I, prema svemu, trebalo bi da koštaju kopejke.

— Šta vam je to? — upitao je Len nad mojim uvetom.

Stajao je pored mene i posmatrao sleg.

— Zar ne znaš? — upitao sam ga.

— To je iz radioprijemnika. — rekao je. — Imam u prijemniku istu takvu cevčicu. Neprekidno se kvari.

Izvadio je iz džepa svoj prijemnik, izvukao iz njega heterodin i stavio ga pored slega. Heterodin je ličio na sleg, ali to ipak nije bio sleg.

— Nisu isti — priznao je Len. — Ali sam takvu stvarčicu ipak video.

— Kakvu to?

— Istu kao što je ova vaša.

Najednom se namrgodio i postao ljutit.

— Setio si se? — upitao sam ga.

— Nisam — rekao je mračno. — Ničeg se nisam setio.

— No, dobro — rekao sam. Uzeo sam sleg i stavio ga u prijemnik umesto heterodina. Len me je dograbio za ruku.

— Nemojte — rekao je.

— Zašto?

Nije mi odgovorio, posmatrao je prijemnik oprezno.

— Bojiš se nečega? — upitao sam ga.

— Ničega se ne bojim, odakle vam takva ideja...

— Pogledaj se u ogledalu — rekao sam i strpao prijemnik u džep. — Izgledaš kao da si se nečega jako preplašio. I to za mene.

— Za vas? — začudio se.

— Jasno, za mene. Nećeš valjda za sebe... Iako se ti bojiš onih... kako ono beše... nekrotičnih pojava...

— Idem ja — rekao je, povlačeći se prema vratima.

— Ne, zašto? — rekao sam odlučno. — Daj da porazgovaramo, kad smo već počeli. Kao muškarac sa muškarcem. Ne misli pogrešno, ja se ponešto i razumem u te nekrotične pojave.

— A šta to? — Bio je već kraj vrata i govorio je jako tiho.

— Više od tebe, sigurno — rekao sam strogo. — Ali, nemam namere da urlam o tome tako, da me cela kuća čuje. Ako hoćeš da popričamo, onda dodi ovamo... Jer, ja nisam nekrotična pojava...

Kolebao se čitav jedan minut, i sve, čega se bojao, u šta se nadao,

jasno se videlo na njegovom licu. Konačno je rekao:

— Samo da zatvorim vrata...

Otrčao je u salon, zatvorio vrata koja su vodila u hol, vratio se, zatvorio vrata kabineta i prišao mi. Ruke su mu bile u džepovima, lice blede, a uši — crvene i ledene.

— Kao prvo budala si — izjavio sam, privukavši ga i stavivši među kolena. — Bio je jednom jedan dečak koji je bio do te mere zaplašen, da mu se gaćice nisu sušile čak ni na plaži. Taj je dečak neprestano drhtao, tako da se kada je odrastao, ispostavilo se da su mu noge tala-saste, a da mu je koža na nogama bila kao u neakve guske.

— A čega se on bojao? — upitao me je Len ozbiljno.

— Imao je starijeg brata, dobrog čoveka, ali je on voleo malo više da popije. A kada bi brat malo cugnuo, uopšte i ni po čemu nije ličio na treznog brata. Bio je divalj. A kada bi popio jako mnogo, ličio je na pokojnika. I eto, taj dečak...

— Našao je čega da se boji — prezrivo se osmehnuo Len. — Kada su pijani, oni su dobri...

— Ko to oni? — upitao sam ga. — Majka? Vuzi?

— Pa da. Mama je izjutra uvek besna, a kada popije malo vermuta — sve je u redu. A uveče je već sasvim dobra, jer se približava noć...

— A noću?

— Noću onaj tip dolazi... — preko volje je rekao Len.

— A on nas se ne tiče — rekao sam. — Ne bežiš ti od njega u garažu.

— Ne bežim — rekao je uporno.

— To je takva igra...

— Ne znam, ne znam — rekao sam — razume se da na svetu postoje stvari kojih se i ja bojim. Na primer, kada dečak plače i drhti. To

ne mogu da gledam. Ili kada zubi bole, a moraš da se smeješ — to je odista strašno. A dešavaju se i gluposti. Kada budale ne znajući šta rade počinju da jedu mozak živog majmuna, to čak nije ni strašno, to je jednostavno jezivo. Takve treba sažaljevati, a ne treba ih se bojati. . .

— Sažaljevati — rekao je Len. — A oni nikoga ne žale. Oni rade ono što im se radi. Jer, njima je sve ravno do mora, da li vam je to jasno? Ako im je dosadno, oni glavu mogu nekoma da oteterišu. . . Budale su oni možda preko dana, a noću oni uopšte nisu nikakve budale, oni su svi tada prokleti. . .

— Kako to?

— Jednostavno — prokleti su. Mira im nema a neće ga ni biti, Vi ništa ne znate. . . Eto, kako ste stigli ovamo, tako ćete i otići. . . A oni — noću su živi, a danju mrtvi. . . kao leševi. . . A vi. . . hoćete li skoro otputovati?

— Ma ne, šta ti je — rekao sam lupkajući ga po leđima. — Samo što sam doputovao ovamo.

— Mogu li da prespavam kod vas?

— Razume se, spavaćeš kod mene u salonu. Važi?

— Aha.

— Len, šta ćeš biti kada odrasteš? — upitao sam ga posle kraće pauze.

— Zašto? — upitao je. Bio je začuđen. — Zar je to važno?

— Kako — zar je to važno? Zar ti je svejedno da li ćeš biti hemičar ili barmen?

— Rekao sam vam već — svi smo mi prokleti. A od prokletstva je nemoguće uteći, kako to ne možete da shvatite?

— Pa šta — rekao sam — i ranije su postojali prokleti narodi. A posle su rađana deca koja su skidala prokletstvo.

— A kako?

— Duga je to priča. — Ustao sam. — Ispričaću ti sve to jednom. A sada juri, igray se. Igraš li se barem danju? No, tada juri. A kada sunce zađe — dođi, namestiću ti krevet.

Strpao je ruke u džep i krenuo ka vratima. Tamo se zaustavio i rekao preko ramena:

— A onu stvarčicu iz prijemnika ipak izbacite. Šta mislite, šta je to?

— Heterodin — rekao sam.

— Nije to nikakav heterodin. Izvadite tu stvarčicu, jer će vam loše biti.

— A zašto će mi biti loše?

— Izbacite je — rekao je. — Mrzećete sve. Sada niste prokleti, ali ćete postati. Ko vam je to dao? Vuzi?

— Nije.

Molećivo me je pogledao:

— Ivane, izvadite je!

— Neka bude — rekao sam. — Izvadiću. A sada trči, igray se. I više me se nikada ne boj, jasno?

Ništa mi nije rekao, izašao je, a ja sam ostao da sedim u fotelji, sa rukama na stolu, i uskoro sam ga začuo kako se muva u žbunju jorgovana pod prozorom. Počeo sam da razmišljam, i taman sam se udubio u misli o Starom metrou i o svemu što se događalo u ovom čudnom gradu, taman sam počeo da žalim što sam izgubio vreme — trebalo je, umesto da sedim ovako, da odem u kupatilo, i za dva bih sata znao sve — kada sam na jabuci preko puta prozora ugledao Lena kako me pažljivo posmatra. U sledećem trenutku on je već nestao, samo su počele da pucketaju grane. Nikome ništa ne veruje. A kome pa ja verujem u ovom gradu? Ne, nikome. Digao sam slušalicu, okrenuo broj »Olim-

pika« i zamolio da me povežu sa sobom osam stotina sedamnaest.

— Slušam vas — progovorio je Oskarov glas.

Čitao sam, prekrivši mikrofonskim prstima.

— Slušam vas! — besno je progovorio Oskar. — Drugi put već danas — rekao je nekome pored sebe. — Halo! Ma ne, kakve ovde mogu da budu žene, šta vam je... — spustio je slušalicu.

Uzeo sam prvi tom Mincovih dela i legao na otoman. Volim Minca, ali se uopšte ne sećam šta sam čitao. Počelo je da se smrkava. Telefon je zazvonio. Dok sam stigao do slušalice — veza je bila prekinuta. U osam sati i deset minuta neko je zakucao na vrata. Pomislio sam da je to Len, ali je to bila Vuzi.

— Zašto ne navratite? — upitala me je ljutito sa praga. — Ja sedim kod kuće ceo dan, čekam ga, a on se ovde valja. Da niste bolesni?

— Sedite, Vuzi — ustao sam i navukao papuče.

— Neću da sedam sa vama — rekla je. — Ovde sedi i čita, ispostavlja se... Mogao bi barem da ponudi da nešto popijemo...

— U baru — rekao sam. — Kako živi slinava krava?

— Hvala neka je bogu, danas se nije pojavila — rekla je Vuzi uvlačeći se u bar. — A vi sve radite suprotno od ostalih ljudi? Svi idu u šetnju — a on sedi i čita.

— Premoren sam — rekao sam.

— Tako, znači? Onda mogu i da odem.

— Neću vas nikuda pustiti — rekao sam i posadio je silom kraj sebe. — Vuzi, devojčice, jeste li vi stručnjak samo za damsko raspoloženje, ili ste za dobro raspoloženje uopšte? Možete li da oraspoložite usamljenog muškarca, koga uz sve to niko ne voli?

— A zašto bi pa trebalo neko da vas voli? — pogledala me je. — Oči ride, nos kao krompir... Ne grlite me, to ne dopuštam. Zašto niste navratili?

— A zašto ste vi mene juče napustili? I to samoga, u tuđem gradu...

— Ja ga napustila! Pa posle sam vas svuda tražila. Svima sam pričala da ste vi Tunguz, a vi ste jednostavno nestali, što uopšte nije lepo sa vaše strane... Ne, ne dopuštam da me grlite. Gde ste sinoć bili? Sigurno ste ribarili? A o današnjem danu isto tako ništa sigurno nećete pričati...

— Zašto to neću? — rekao sam. Ispričao sam joj sve o Starom metrou. Odmah sam shvatio da istina neće biti dovoljna, i ispričao sam joj o ljudima u metalnim maskama, o surovom zakletvi o zidu mokrom od krvi, o skeletu koji rida — ispričao sam joj razne stvari i dopustio joj da mi opipa čvorugu iza uveta. Sve to joj se mnogo dopalo.

— Idemo odmah — rekla je.

— Ni za šta na svetu — rekao sam i legao.

— Kakvi su to sada maniri! Dižite se odmah i idemo. Jer, niko mi neće poverovati, a vi ćete pokazati vašu čvorugu, i sve će odmah biti u najboljem redu.

— A posle ćemo na drošku? — upitao sam.

— Da, da! To je dobro za zdravlje...

— I pićemo konjak?

— I konjak, i vermut, i viski . . .
— Dosta, dosta . . . A posle ćemo da jurimo kolima brzinom od sto pedeset milja? Slušajte, Vuzi, zašto odlazite tamo?

Shvatila je konačno i zbunjeno se osmehnula:

— A šta je loše u tome? I ribari takođe odlaze . . .

— Da, u pravu ste, u tome nema ničeg lošeg . . . Ali šta je u tome dobro?

— Ne znam. Svi tako rade. Ponekad je veselo. I na droški se sve uvek ispunjava . . .

— Šta to — sve?

— No, razume se, ne baš sve . . . Ali šta bi čovek želeo, to se najčešće ispunjava. Kao u snu.

— Možda je onda bolje spavati?

— Eto ti na! — naljutila se. — U pravom snu se tako nešto ipak ne dešava . . . Kao da ne znate! A u droški se ostvaruje samo ono što čovek želi.

— A šta vi želite? Recimo da sam čarobnjak. I kažem vam: dajte vaše tri želje. Bilo koje. I ispuniću vam ih. No?

Zamislila, se, čak su joj se i rame na opustila:

— Da se više nikada ne brinem ni za šta. — izjavila je.

— Odlično — rekao sam. — To je kao prvo.

— Kao drugo . . . — ućutala je.

Voleo sam da postavljam to pitanje svim svojim poznanicima. I nikada ljudi nisu umeli da odgovore na moje pitanje — kod druge želje bi već zapeli — najčešće.

— Da . . . — počela je Vuzi, i ponovo ućutala. Posmatrao sam je krišom. Primetila je to, osmehnula se i, mahnuvši rukom, rekla: — No, da vas đavo nosi . . . Običan ste brbljivac! . . . Ali, neka vam bude. Bilo bi dobro da imam zgodnog momka,

da sve cure trče za njim, a dao on bude uvek samo sa mnom. Uvek.

— Odlično — rekao sam. — To je broj dva. I, kao poslednje?

Po licu joj se videlo da joj je ta igra dojadila i da će sada nešto izvaliti. I odvalila je. Počeo sam da treptam.

— Da — rekao sam. — To je, razume se, odista . . . Samo, to se dešava i bez čarolija . . .

— Kako se uzme. — pobunila se i počela da razvija ideju, pozivajući se na nezgode svojih klijentkinja. Sve to je za nju bilo veselo i zabavno, a ja sam bio zbunjen, pijuckao sam konjak sa limunom i zbunjeno se smejučio. Ne, da se sve to dešavalo u nekakvoj krčmi, znao bih kako da se ponašam. Oh . . . Odista, odličnim se stvarima bave tamo, u Salonima dobrog raspoloženja, Eh, nema zbora — pogani su to starci! . . .

— Fuj — rekao sam konačno. — Vuzi, zbunili ste me . . . a uz sve to, ja sam tako reći već sve shvatio. Vidim da bez čarolija tu odista ništa ne može da se uradi. Dobro je što nisam čarobnjak.

— Odlično sam vas bocnula. — obradovala se Vuzi. — A šta biste vi sada poželeli?

Odlučio sam da se našalim.

— Meni tri želje nisu potrebne — objasnio sam. — Jedna mi je sasvim dovoljna.

Smeškala se još uvek, ali se najednom uozbiljila.

— Šta — upitala je jadrnim glasom. A onda je skočila, posle toga ponovo sela, pa opet skočila. Preturila je stočić sa flašama. Oči su joj bile suzne, a lice jadrno, kao u prevarenog deteta. Najednom se ujela za donju usnu i iz sve snage me ošamarila. Jednom, pa onda još jednom. I dok sam ja treptao, ona je is-

trčala napolje. Čulo se kako je napolju počeo da urla motor, a onda su se kola udaljila.

— Mogu li? — upitao je Len. Stajao je u vratima, ali nije bio sam. Sa njim je bio do glave ošišan dečak. — Ovo je Rjug — rekao je. — Može li i on da prenoći ovde?

— Svakako — rekao sam zamišljeno. — A zašto, Lene, nisi došao deset minuta ranije?

— Ona je bila ovde — rekao je Len, — gledali smo kroz prozor, čekali da ona ode.

— Odista? — rekao sam. — Interesantno. — A šta će reći tvoji roditelji, Rjug?

Rjug ništa nije odgovorio. Len je rekao:

— On nema roditelje.

— Dobro — rekao sam, osećajući lak zamor. — A nećete se tući jastucima?

— Nećemo — rekao je Len smeškajući se. — Spavaćemo.

Namestio sam postelje na otomanu i foteljama. Oni su se odmah svukli i strpali na spavanje. Zaključao sam vrata koja su vodila u hol, ugasio svetlost i otišao u svoju spavaću sobu, gde sam jedno vreme seдео kraj prozora, osluškujući kako se došaptavaju, a onda su se smirili. Oko jedanaest sati sam začuo zveket razbijenog stakla. Glas tetke Vajne je počeo da pevuši nekakav marš, a onda se opet začuo zveket razbijenog stakla. Očigledno je Peti pao njuškom na staklo. Iz grada se čulo: »Droška! Droška!« Neko je na ulici povraćao.

Zatvorio sam prozor i spustio šalone. Vrata koja su vodila iz kabine ta u spavaću sobu takođe sam zaključao. Potom sam otišao u kupatilo i pustio vrelu vodu u kadu. Sve sam uradio po uputstvu: prijemnik sam stavio na policu za toaletni pri-

bor, bacio u vodu nekoliko tableta »Devona« i kristale aromatske soli i već sam hteo da progutam tabletu, a onda sam se setio da još moram da se »opustim«. Nisam hteo da budim klince, a to nisam morao ni da radim: u kupatilu sam, u toaletnom ormariću pronašao bocu konjaka. Povukao sam nekoliko gutljaja, progutao tabletu, skinuo se, ušao u kadu i uključio radio-prijemnik.

Poglavlje jedanaesto

Namerno nisam uključio termoregulator, i kada se voda ohladila, došao sam sebi. Radioprijemnik je urlao, jarka svetlost mi je pekla oči. Bilo mi je hladno. Isključivši prijemnik, pustio sam toplu vodu i ostao u kadi, uživajući u toploti i nekakvom čudnovatom osećanju kosmičke praznine. Očekivao sam mamurluk, ali njega nije bilo. Jednostavno mi je bilo dobro. I bilo je mnoštvo uspomena. I jako sam lako mislio, kao da sam se dugo odmarao u planinama . . .

Sredinom prošlog stoleća su Olds i Milner obavljali eksperimente sa stimulacijom mozga. Ubacivali su elektrode u mozak belih pacova, i mada su im metodi bili varvarski, oni su uspevali — kada bi pronašli centar za uživanje kod pacova — da životinje satima pritiskaju polugu koja je prekidala struju u elektrodama, postižući na taj način i do osam samonadraživanja na sat. Isti su eksperimenti kasnije ponovljeni i na majmunima, i rezultati su bili isti. Pričalo se da su isti eksperimenti obavljeni i sa osuđencima na smrt . . .

Krajem stoleća, kada su zapaženi prvi trijumfi talasne psihotehnike i kada su psihijatrijske bolnice počele da se prazne u horu oduševljenih

vapaja naučnih komentatora, kao disonanca koja draži pojavila se brošura Krinckog i Milovanovića. Oni su pisali otprilike sledeće. U većini zemalja sveta vaspitavanje omladine se nalazi na nivou osmanestog — devetnaestog stoleća. Taj stari sistem je imao za svoj cilj pripremanje kvalifikovanog, ali potpuno nezainteresovanog učesnika proizvodnje i proizvodnog procesa. Taj sistem ne interesuju ostali potencijali ljudskog mozga i zato van proizvodnog procesa čovek u svojoj masi ostaje čovek na nivou pećinskog čoveka. Nekorišćenje tih potencijala rezultira nesposobnošću individue da prihvati naš složeni svet svim njegovim protivurečnostima, nesposobnošću da poveže psihološki nespojive pojave i pojmove. Drugim rečima, ovaj sistem vaspitavanja praktično ne razvija u čoveku čistu maštu i — kao posledicu — osećanje za humor. Čovek nevaspitani prihvata svet kao nekakav trivijalni, rutinski proces iz koga samo po cenu velikih napora može da izvuče zadovoljstva, koja su, na kraju krajeva, isto tako rutinska i tradicionalna. Zadatak naučne pedagogije se upravo i sastoji u tome da pokrene potencijale, nauči čoveka da mašta, da dovede mnoštvo i raznolikost potencijalnih veza ljudske psihe u kvalitativnu saglasnost sa mnogolikošću i raznovrsnošću veza realnog sveta. A taj zadatak i treba da postane osnovni zadatak čovečanstva za sledeću etapu razvoja . . .

I najednom — sleg.

Sada je jasno zašto se reč »sleg« nalazi ispisana po svim zidovima.

Sada mi je sve jasno. Odvratno je, u stvari, što mi je sve jasno. Bilo bi najbolje kada ništa ne bih shvatio, kada bih, došavši sebi, slegao rame-

nima i izvukao se iz kade. Mašta je — neprocenjiva stvar, ali joj se ne sme puštati na volju. Samo u jednom pravcu, samo prema spolja . . . Kako je divnog crvića ubacila nekakva stoka u tu mirnu vodu! I kako je samo dobro odabrano vreme . . . Ne, ovo nije narkotik, narkotici nisu ništa u poređenju sa ovim . . . Ovo je upravo ono što je trebalo da bude. Ovde. Sada. Svakom vremenu svoje. Mak i konoplja, carstvo slatkih senki i mira — to je za siromahe, za premorene, za zaboravljene . . . A ovde nikome nije potreban odmor, ovde nikome nije potreban mir, ovde niko ne umire od gladi, ovde je jednostavno dosadno. Toplo, mirno, pijano i — dosadno. Ne bi se moglo reći da je ovaj svet loš, ali je zato dosadan. Svet bez ikakvih perspektiva, svet bez obećanja . . . A on nije nekakav tamokaraš, on je ipak čovek . . . Da, ovo nije carstvo senki, to je upravo bitisanje, pravo, bez košmara . . . Sleg napada taj svet, i taj svet neće imati ništa protiv toga da se pokori slegu.

I najednom sam, u jednom trenutku, osetio da sam propao. I bilo mi je prijatno da propadam. Na svu sreću, razbesneo sam se. Pljuskajući vodu oko sebe, izašao sam iz kade, postajući sve bešnji, navukao sam na mokro telo pantalone i košulju, dograbio časovnik. Pokazivao je tri sata — a to je moglo da bude i tri sata popodne, i tri sata sledeće noći, a isto tako i tri sata posle sto godina. Budalo, pomislio sam, zakopčavajući pantalone. Raslinavio se, pustio Bubu, a on je bio spreman da mi da adresu jazbine . . . Operativci bi već bili ovde, i mi bismo jednostavno upali u tu jazbinu. Ogavnu jazbinu, gnezdo. Odvratnu kloaku . . . I u tom času mi je po sa-

mom dnu svesti kao snop svetlosti prošla nekakva izuzetno mirna misao. Ali — nisam je ulovio.

U priručnoj apoteci u kupatilu sam našao »potomak« — najjače sredstvo za uzbuđivanje koje postoji. Otišao sam u salon, ali su tamo dečica hrkala: izašao sam kroz prozor. Grad je, sasvim prirodno, spavao. Na Periferijskoj ulici su se pod banderama okupljala deca, po magistralama su lutale mase, negde je neko urlao pesme, negde je opet urlano: »Droška!« Odabrao sam tekst bez vozača, pronašao indeks Sunčane ulice i ubacio ga u kompjuter. Kola su počela da kruže po gradu. Na jednoj raskrsnici malo nisam uleteo u gomilu pijanih ljudi, a na drugoj su se ritmično palile i gasile raznobojne svetlosti — droška je, očigledno, mogla da se priređuje ne samo u centru grada. Oni su se odmarili, oni su se u potpunosti odmarali, svi oni teški, dobri duhovnici iz Salona dobrog raspoloženja, učtivi carinici, vešti frizeri, nežne majke i junački očevi, nevine junose i devojke — svi su oni promenili svoj dnevni lik za noćni, svi su se trudili da im bude veselo i ni na šta nije trebalo da se misli.

Prikočio sam. Upravo na mestu na kome je i trebalo. Meni se čak učinilo da sam osetio miris paljevine . . .

. . . Pek je pogodio oklopna kola iz bazuke. Oklopna kola su počela da se okreću na jednoj gusenici, poskakujući na gomilama razlupanih cigala, a iz bornih kola su izletela dvojica fašista u maskiranim odelima, bacili u nas po jednu granatu i pojurili da se sakriju. Radili su to vešto i brzo, i bilo je jasno da to nisu nikakvi balavci iz Kraljevske gimnazije niti kriminalci iz Zlatne brigade, već pravi, oguglali oficiri —

tenkisti. Robert ih je pokosio mitraljeskim rafalom. Borna kola su bila puna sanduka sa pivom u konzervama. Najednom smo se setili da smo užasno želeli da pijemo, da smo puna dva dana osećali žeđ . . .

Ajova Smit se uvukao u borna kola i počeo da nam dodaje sanduke. Pek je otvarao konzerve nožem. Robert je, oslonivši mitraljez o ivicu kola, otvarao konzerve udarcem o ispušćenje na oklopu. Na kraju ulice je plamtela petospratnica, osećao se miris paljevine i zagrejanog metala, nezasito sam gutali toplo pivo, bili smo mokri, bilo nam je vrućina, a mrtvi oficiri su ležali na razlupanim ciglama, raširivši noge u kratkim crnim pantalonama, kamuflažne košulje su im se skupile na leđima, a koža im je još uvek bila mokra od znoja. »Ovo su oficiri — rekao je Učitelj. — Hvala neka je bogu, ne mogu više da vidim mrtvu decu. Prokleta politika — ljudi zbog nje zaboravljaju na boga.« »Kada bi pivo postalo ledeno — zemišljeno je rekao Pek, — sa zadovoljstvom bih počeo da verujem u boga«. Učitelj se zbunjeno osmehnuo i obrisao naočari. On je bio dobar čovek. Mi smo mu se stalno podsmevali, a on se, opet, nikada nije vređao. Od prve sam noći zapazio da nije bio izuzetno hrabar, ali se nikada nije povlačio bez naređenja. Šalili smo se i brbljali još uvek, kada se najednom prolomila užasavajuća buka, zid kuće koja je plamtela sručio se i pravo iz vatre i dima na našu ulicu je isplovio, na metar od kolovoza, jurišni tenk »mamut«. Takav užas pre toga nikada ranije nismo videli. Izašavši na sredinu ulice, on je počeo da okreće bacač, kao da je osmatrao, a onda je uklonio vazdušno jastuče i bučno krenuo u našem pravcu. Došao sam sebi tek u kapiji.

Tenk je već bio mnogo bliže nama i u prvi mah nisam video nikoga, ali se zatim u bornim kolima digao u svim svojim visinama Ajova Smit i počeo bacačem da nišani u tenk. Video sam kako ga je sila reakcije zbacila nazad, video sam kako je po crnom tenku šiknula ognjena crta, a potom se ulica ispunila urlanjem i plamenom, i kada sam jedva nekako digao oprljene vede, ulica je bila potpuno pusta i dimila se, a na ulici je stajao samo tenk. Nije bilo bornih kola, nije bilo ni gomila cigala, nije bilo ni iskošenog kioska kraj susedne zgrade — postojao je samo tenk. On kao da se probudio, izbacivao je, izrigivao iz sebe vodopade vatre, i ulica je prestajala da bude ulica i pretvarala se u trg. Pek me je jako udario po vratu, i suočio sam se s njegovim staklastim očima, ali više nisam imao vremena da trčim do rova. Zajedno smo podigli minu i potrčali u susret tenku, i ja se sećam samo da sam neprekidno gledao Peku u potiljak, da sam gubio dah i da sam brojao korake, i najednom je šlem sleteo sa Pekove glave, i Pek je pao, i ja samo što nisam ispustio tešku minu i pao na njega. Tenk su uništili Robert i Učitelj. Ne znam kako su i kada to uradili — najverovatnije su trčali za nama sa drugom minom. Sedeo sam do jutra na sredini ulice, držeći na kolenima ufačlovanu Pekovu glavu i posmatrajući čudovišne gusenice tenka. Tog se jutra sve nekako završilo. Zun Padana se predao sa celim svojim štabom, a na ulici ga je, već zarobljenog, ubila nekakva suluda žena . . .

To je bilo upravo to isto mesto. Meni se čak činilo da se oseća zadah gareži i usijanog metala. Čak se i kiosk nalazio na uglu, i on je bio malo iskošen — u stilu moderne ar-

hitekture. A deo ulice koju je tenk pretvorio u trg je i bio — trg, na čijem se centru nalazio skver, u kome su nekoga mlatili. Ajova Smit je bio inženjer — meliorator iz Ajove, Robert Svemticki je bio filmski reditelj iz Krakova. Učitelj je bio učitelj iz ovoga grada. Niko ih više nikada nije video, čak ni mrtve. A Pek je bio Pek, koji je sada postao Buba. Isključio sam motor.

Buba je živio u istoj vili kao i ja i ulazna vrata su bila širom otvorena. Zakucao sam, ali mi se niko nije odazvao. Ušao sam u mračan hol. Svetlost se nije palila. Provirio sam kroz poluotvorena vrata. U salonu je na polurazvaljenoj sofi ležao bradati čovek u sakou i bez pantalona. Nečije noge su virile ispod prevrnutog stola. Zaudaralo je na konjak, duvanski dim i još nešto slatko, kao juče u salonu tetka Vajne. Kraj vrata koja su vodila u kabinet, sudario sam se sa raskošnom zgodnom ženom, koja se ni najmanje nije začudila kada me je ugledala.

— Dobro veče — rekao sam. — Izvinite, da li je Buba kod kuće?

— Ovde je — rekla je, razgledajući me sjajnim očima, koje kao da su bile na ulju.

— Mogu li da ga vidim?

— A zašto da ne?

— A gde je?

— Pravi si čudak! — žena se nasmejala. — A gde bi mogao da bude Buba? — pomilovala me je po obrazu i izašla.

Kabinet je bio prazan. Na stolu se nalazila ogromna kristalna vaza iz koje se dizao sladunjav miris. U spavaćoj sobi takođe nije bilo nikoga, jastuci i čaršavi su bili izgužvani. Prišao sam vratima koja su vodila u kupatilo. U vrata je nedavno pucao iz pištolja, iznutra sudeći po sveću. Postojao sam malo, a onda se

prihvatio kvake. Vrata su bila zaključana. Iznutra.

Jedva sam uspeo da ih otvorim. Buba je ležao u kadi do grla u zelenkastoj vodi, koja se pušila. Na ivici kade je hriptao i urlao radio-prijemnik. Stajao sam i posmatrao Bubu. Bivšeg kosmonauta-probnog pilota, Peka Zenaja. Bivšeg mišićavog momka, koji je u svojoj osamnaestoj godini napustio svoj topli grad kraj toplog mora i otišao u kosmos u slavu čovečanstva, a sa trideset se godina vratio u svoju domovinu, da bi se tamo tukao sa poslednjim fašistima, i ostao tu zauvek. Bilo mi je odvratno i da pomislim da sam pre možda samo jedan sat ličio na njega. Dodirnuo sam mu vlažno lice, dodirnuo mokru kosu. Nije se pomerio. Tada sam se nagao nad njega da bih mu dao da pomiriše »potomak«, ali sam najednom shvatio da je mrtav.

Bacio sam na pod prijemnik i zgnječio ga potpeticom. Na podu je ležao pištolj. Ne, Pek se nije ubio, jednostavno su mu, sigurno, smetali, i on je pucao u vrata, kako bi ga ostavili na miru. Uvukao sam ruke u toplu vodu, digao ga i preneo u spavaću sobu na postelju. Ležao je opušten, mlitav, jeziv, sa očima koje su utonule negde pod čelo. Da nije bio moj prijatelj, moj drug... Da nije bio tako divan momak... Da nije bio tako divan saradnik...

Pozvao sam telefonom Hitnu pomoć i seo pored Peka. Trudio sam se da ne mislim ni na šta. Pokušavao sam da mislim na posao zbog koga sam došao ovamo. I trudio sam se da budem surov i leden, jer je po dnu moje svesti ponovo projurio topao snop svetlosti, i ovoga sam puta shvatio kakva je to bila misao. Kada je stigao lekar, znao sam već šta ću dalje da radim. Pronaći ću

Ela. Platiću mu koliko zatraži. Možda ću da ga tučem. Ako to bude potrebno — mučiću ga. On će mi reći odakle je na ovaj svet počela da nadire ova napast. On će mi dati imena i adrese. On mi ih mora reći. I mi ćemo pronaći te ljude. Pronaći ćemo i uništiti njihove tajne radionice, a njih ćemo same odvesti tako daleko, da nikada više neće moći da se vrate. Ma ko oni bili. Polomićemo sve koji su ikada probali sleg, i njih ćemo takođe izolovati. Ma ko oni bili. Posle ću zatražiti da izoluju i mene, jer i ja znam šta je to sleg. Jer sam shvatio kakva je to bila misao, jer sam i ja socijalno opasan, kao i svi oni. I to će biti samo početak. Početak svih početaka, a pred nama će se nalaziti ono najvažnije: uraditi sve tako, da ljudi nikada, nikada ne zažele da saznaju šta je to sleg. To će sigurno biti jako teško. Ali, moraćemo to da uradimo, ako ne želimo da se čovečanstvo zaustavi...

Lekar, sedi čovek u godinama, spustio je belu tašnu, sagao se nad Bubom, pregledao ga i rekao:

— Beznadežno.

— Pozovite policiju.

Strpao je lagano u torbu svoje instrumente.

— Nepotrebno — rekao je. — Ovde nema zločina. U pitanju je neurostimulator...

— Znam.

— No, eto. Drugi slučaj ove noći. Oni ne umeju da se obuzdaju.

— Je li to odavno počelo?

— Ne, ne bih rekao... Pre nekoliko meseci.

— Kog vraga ćutite?

— Ćutimo? Ne shvatam. Ovo mi je šesti poziv ove noći, mladiću moj. Drugi slučaj nervne iscrpljenosti i četiri slučaja delirijum tremensa. Vi ste mu rođak?

— Nisam.

— No, nije ni važno. Poslaću ljude. — Zaustavio se malo, posmatrajući Peka. — Upisujte se u horove, u ligu kurvi koje su se pokajale...

Mrmljao je još nešto odlazeći, taj zgrbljeni, stari, ravnodušni čovek. Prekrio sam Peka čaršavom, spustio šalone i otišao u salon. Pijani su hrkali, i ja sam ih obojicu uzeo za noge, izvukao u dvorište i bacio u baru kraj vodoskoka. Ponovo je počinjalo da sviće. Seo sam u taksi i krenuo prema Starom metrou.

Tamo je bilo bučno. U registraturi je bilo nemoguće probiti se do pregrade, iako mi se učinilo da su formule popunjavala samo nekolicina, dok su ih ostali samo posmatrali. Ni obrijane glave, ni Ela nije bilo tamo i niko nije znao kako da ih pronađem. Dole, u prelazima i tunelima su se gurali i urlali pijani poluludi muškarci i polupijane histerične žene. Čas potmulo, čas resko i jasno odjekivali su pucnji, od eksplozija se tresao beton pod nogama, osećao se miris baruta, zadah znoja, benzina, parfema i votke.

Posle sam saznao gde se nalazi El. Kraj prljave prostorije ispred koje se nalazilo mnoštvo džakova sa peskom, ugledao sam obrijanu glavu. Nepomično je stajao u vratima, lice mu je bilo garavo, zenice ogromne. Svakih pet sekundi se saginjao i čistio kolena, on me nije slušao i morao sam dobro da ga protresem da bi me uopšte zapazio.

— Nema Ela! — dreknuo je. — Nema ga, shvataš li to? Ostao je samo dim, shvataš li? Dvadeset kilovolti, sto ampera, shvataš li? Nije uspeo da skoči!

Odgurnuo me je jako, okrenuo se i krenuo u prljavu prostoriju, preskačući vreće sa peskom. Gurajući radoznalce, stigao je do niskih metalnih vrata.

— Pusti me! — pištao je. — No, ponovo! Bog trojicu voli...

Vrata su se za njim zalupila. Nisam čekao da izađe ili ne izađe. On mi više nije bio potreban. Preostao mi je još samo Rimajer. Imao sam isto tako i Vuzi, ali na nju se nisam mogao mnogo osloniti. Znači — samo Rimajer. Neću da ga budim, sačekaću ga pred vratima.

Sunce je već bilo izašlo i prljave ulice su bile puste. Iz neakvih podzemnih garaža izlazili su i prihvatali se posla čistači ulica-automati. Oni su znali samo za rad, kod njih nisu postojale potencije koje je trebalo razvijati, oni nisu imali nikakve prvobitne reflekske. Kraj »Olimpika« sam morao da se zaustavim i propustim dugačku kolonu ljudi koji su skretali iz jedne ulice u drugu, ostavljajući za sobom miris znoja. Stajao sam i čekao da prođu, a sunce je u međuvremenu osvetljavalo gromadu hotela i veselo se presijavalo na metalnom licu Vladimira Jurkovskog. Kada je kolona prošla, ušao sam u hotel. Portir je dremao. Kada sam se pojavio, profesionalno se osmehnuo:

— Želite li sobu?

— Ne — uzvratio sam. — Idem kod Rimajera.

— Kod Rimajera? Stanite... Devet stotina dva?

— Da, čini mi se — zaustavio sam se. — U čemu je stvar?

— Izvinite, ali on nije u svojoj sobi. Otputovao je.

— Nemoguće, bolestan je... Da ne grešite? Soba devet stotina dva.

— Tačno, upravo devet stotina i dva. Rimajer. Naš stalni gost. Pre sat i po je otputovao. Ili tačnije — odleteo je. Prijatelji su mu pomogli da izađe i ukrcao se u helikopter.

— Kakvi prijatelji? — upitao sam beznadežno.

— Rekao sam — prijatelji? Oprostite, možda su to bili samo njegovi poznanici. Bilo ih je trojica, a dvojicu od njih odista ne poznajem. Jednostavno — mladići sportskog tipa. A mister Peblbridža dobro poznajem, on je naš gost, ali je takode napustio hotel.

— Peblbrižd?

— Tačno. U poslednje se doba dosta često vidao sa Rimajerom, iz čega sam zaključio da su dobri poznanici. Stanovao je u sobi sedam stotina sedamnaest... Dostojanstveni muškarac u godinama, riđ...

— Oskar...

— Tačno. Oskar Peblbridž.

— Jasno — rekao sam, trudeći se da se ponašam nonšalantno. — Kažete da su mu pomagali?

— Da. Jer, on je bio jako bolestan, čak su i lekara zvali juče kod njega. Bio je slab; mladići su ga pridržavali i gotovo su ga nosili.

— A negovateljica? Imao je negovateljicu.

Imao je. Ona je otišla odmah posle njih. Otpustili su je.

— Kako se zovete? — upitao sam portira.

— Vajl Vama, na usluzi, gospodine.

— Slušajte, Vajle — rekao sam. — A zar vam se nije učinilo da su Rimajera silom odveli iz hotela?

Nisma skidao oka sa njega. Zbunjeno je treptao.

— Ne-ne — rekao je na kraju. — Uostalom, sada, kada ste to spomenuli...

— Dobro — rekao sam. — Uzmite ključ od njegove sobe i idemo.

Portiri su po pravilu snalažljivi ljudi. U svakom slučaju, imaju barem dobar njuh. Bilo je sasvim jasno da je on odmah pogodio ko sam ja. I možda čak — i odakle sam. Pozvao je lakeja, nešto mu šapnuo, pa

smo se popeli liftom na deveti sprat.

— Kakvom je valutom platio? — upitao sam.

— Ko? Pebolbridž?

— Da.

— Ako se ne varam... Nemačkim markama. Da.

— A kada je doputovao ovamo?

— Samo trenutak, da se prisetim... Šesnaest maraka... Sasvim tačno, pre četiri dana.

— Znao je da je Rimajer odseo kod vas?

— To ne znam. Prekjuče su, međutim, zajedno ručali. A juče su dugo zajedno pričali u holu. Rano izjutra, kada još niko nije spavao.

U Rimajerovoj je sobi sve bilo neuobičajeno čisto i uredno. Obišao sam celu sobu. U plakaru su se nalazili koferi. Postelja je bila izgužvana, ali se nisu videli nikakvi tragovi borbe. Na polici u kupatilu je ležalo nekoliko kutija »Devona«.

— Šta mislite, treba li da obavestim policiju? — upitao me je portir.

— Ne znam — rekao sam. — Posavetujte se sa administracijom.

— Znao, opet sam počeo da sumnjam... On se, istina, nije oprostio od mene... sve je to izgledalo potpuno normalno. Jer, mogao je da mi dâ znak, a mi se odavno poznajemo... Samo je zamolio mistera Peblbridža: »Ne zaboravite samo moj prijemnik...«

Prijemnik je bio pod ogledalom, prekriven nemarno bačenim peškirom.

— A šta mu je odgovorio mister Peblbridž?

— Smirivao ga je: »Svakako, svakako, ne brinite se...«

Uzeo sam prijemnik i, izašavši iz kupatila, seo za pisaći sto. Tako, pomislio sam, sada on zna zašto sam došao ovamo. Uključio sam prijemnik. U njemu je sve počelo da krči i

zavija. Svi oni znaju za sleg. Nije potreban El, nije potreban ni Rimajer, može se uzeti prvi čovek na koga se naide. Evo, na primer, portir. Pa čak i sada. Uključio sam prijemnik i rekao:

— Budite tako dobri, uključite radio...

Portir je sitnim koracima pritrčao radio-aparatu, uključio ga i upitno me pogledao.

— Ostavite na toj stanici — rekao sam. — Malo tiše, molim vas... hvala vam...

— Ne savetujete mi da o svemu obavestim policiju? — upitao me je portir.

— Kako hoćete... Ja jednostavno ne podnosim mister Peblbridža, i to je sve. A to se, opet, vas ne tiče...

Portir se poklonio.

— Ja ću za sada ostati ovde, Vajle — rekao sam. — Pretpostavljam da će se mister Peblbridž vratiti i navratiti ovamo. Ne upozoravajte ga da sam ovde. A vi ste za sada slobodni.

Kada je portir izašao, telefonirao sam u Biro usluga i izdiktirao telegram za Mariju: »Pronašao smisao života. Nisam usamljen. Brat neočekivano nestao. Dolazi hitno Ivan«. Posle sam ponovo uključio prijemnik, i on je ponovo počeo da zavija i hrpće. Tada sam skinuo poklopac i izvukao heterodin. To nije bio nikakav heterodin. To je bio sleg. Divan, lepo izrađeni deo, očigledno fabričke proizvodnje, i što sam ga više posmatrao, tim mi se više činilo da sam ga negde — davno pre dolaska ovamo — već ranije video, i to ne jednom. Pokušao sam da se setim gde sam to mogao da vidim te delove, ali sam se umesto toga setio portira, njegovog osmejka, očiju. Svi su oni zaraženi. Ne, oni nisu probali sleg, taman posla. Oni ga čak nika-

da nisu ni videli. Čak je i nepristojno razmišljati o tako nečemu. Tiše, draga moja, kako možete pred decom da pričate o tako nečemu... Ali, meni su pričali da je to nešto neobično... Ja? Šta ti je, dragi moj! Ti loše misliš o meni... Ne znam, pričaju u »Oazi«, kod Bube, a ja sâm ništa ne znam... A zašto da i ne? Ja sam čovek umeren ako osetim da nešto nije u redu — zaustaviće se... Dajte mi pet kutija »Devona«, skupili smo se (hi-hi-hi!) da odemo na pećanje... Pedeset hiljada ljudi. I njihovi poznanici u drugim gradovima. I sto hiljada turista svake godine. A stvar uopšte nije u bandi. Neka je đavo nosi, tu bandu, zar nam je teško da je razjurimo? Stvar je u tome, da su svi oni spremni, da svi oni očekuju, i ne postoji ni najmanji nagoveštaj da može da im se dokaže da je to strašno, da je to pogibija, da je to sramota...

Stegao sam sleg u pesnici, podupero glavu rukom i počeo da zurim u prebačen preko naslona fotelje paradni Rimajerov sako sa odlikovanjima na njemu. Ovako je isto i on, kao i ja sada, očigledno sedeo u ovoj istoj fotelji pre nekoliko meseci i isto tako drugi put u životu držao sleg i radio-prijemnik u ruci, i isti se snop svetlosti šetao po dnu njegove svesti: ne treba se nervirati, postoji svetlost u svakoj pomrčini, radost u svakoj mucu...

... Eto tako, rekao je Rimajer. Sada si shvatio. Treba biti jednostavno pošten, pošten pred samim sobom. To je malo sramota u prvi mah, a posle počinješ da shvataš koliko si vremena utrošio badava...

... Rimajere, rekao sam. Nisam gubio vreme za sebe. To ne može da se radi, to jednostavno ne sme da se radi, to je pogibija za sve, život ipak ne može da se zameni snovima...

... Žiline, rekao je Rimajer. Kada čovek nešto radi, on to uvek radi za samoga sebe. Možda na svetu i postoje savršeni egoisti, ali savršeni altruisti ne postoje. Ako misliš na smrt u kupatilu — u realnom svetu smo, kao prvo, svi podjednako smrtni, a kao drugo — ako nam je nauka već dala sleg, ona će se pobrinuti i za to da on bude u potpunosti bezbedan. A za sada je jednostavno potrebna obična umerenost. I ne govori mi o nekakvoj zameni javne snom. Ti nisi novajlija, odlično znaš da je i taj san java. To je čitav jedan svet. Zašto sticanje, pronalaženje tog sveta nazivaš pogibijom?

... Rimajere, rekao sam. Zato što je ovaj svet ipak iluzoran, on je sav u tebi, a ne van tebe, i sve što ti radiš u njemu, ostaje u tebi. On je suprotan realnom svetu, neprijateljski je raspoložen prema njemu. Ljudi, koji su otišli u iluzoran svet, ginu za svet realnosti. To je isto kao da umiru. A kada u iluzorne svetove odu svi — a ti znaš da se time može sve završiti — istorija čovečanstva će biti prekinuta...

... Žiline, rekao je Rimajer. Istorija — to je istorija ljudi. Svaki čovek želi da proživi punovredan život, a sleg ti upravo daje takav život... Da, znam da smatraš da je i život bez slega punovredan, ali moraš priznati da do sada još nikada nisi tako punokrvno živio kao danas u kupatilu. Sramota te je da se prise tiš toga, ali da li bi rizikovao da malo o tom životu ispričaš drugima? Ne treba. Oni imaju svoje živote, a ti opet svoj...

... Rimajere, rekao sam. To je sve tačno. Ali — prošlost! Kosmos, školovanje, borba protiv fašizma, protiv gangstera — zar je sve to badava? Zar sam četrdeset godina badava proživio?

... Žiline, rekao je Rimajer. U istoriji ništa nije uzalud rađeno. Jedni su se borili i nisu doživeli sleg. A ti si se borio i doživio si ga...

... Rimajere, ja se bojim za čovečanstvo, rekao sam. To je kraj uzajamnom delovanju čoveka i prirode, kraj uzajamnog delovanja ličnosti i društva, to je kraj svih veza između ličnosti, to je kraj progresa. Sve milijarde ljudi se nalaze u kupatilima, pogruženi samo u vrelu vodu i sebe. Samo u sebe...

... Žiline, rekao je Rimajer. To je strašno jer se na to nisi navikao. A što se tiče kraja, on će nastupiti samo za realno društvo, samo za realni progres. A svaki čovek ponaosob neće ništa izgubiti, on može samo da dobije. I ne treba žaliti zbog kraja progresu. Ti znaš da sve ima svoj kraj. Eto, sada se završava progres realnog sveta. Ranije nismo znali kako će se on završiti. Sada nam je to poznato. Nismo uspeali da upoznamo celokupnu potencijalnu jarkost svog realnog postojanja, možda bismo to i postigli kroz koju stotinu godina, a sada se ono nalazi u našim rukama. Sleg ti poklanja prihvatanje udaljenih potomaka i istih takvih predaka. Jednostavno si u zatočeništvu jednog starog ideala, ali budi logičan, jer je ideal, koji ti daje sleg, isto tako divan... Jer, ti si uvek maštao o čoveku sa razvijenom maštom i odličnom uobraziljom...

... Rimajere, rekao sam. Kada bi samo znao do koje sam mere premoren. Dojadilo mi je da diskutujem. Celog života diskutujem i sa samim sobom i sa drugim ljudima. Uvek sam voleo da diskutujem, jer inače život nije život. Premorio sam se upravo sada, i upravo o slegu više ne želim da diskutujem...

... Idi onda, Ivane, rekao je Rimajer.

Ubacio sam sleg u prijemnik. Kao i on onda. Ustao sam. Kao i on onda. Ni na šta nisam mislio, nisam više pripadao ovom svetu, ali sam još uspeo da čujem kako je rekao: ne zaboravi samo da čvrsto zatvoriš vrata, da ti niko ne bi smetao. I tada sam seo.

... Tako, znači, Rimajere! — rekao sam. Tako je to, znači bilo! Predao si se. Čvrsto si zaključao vrata. A posle si pisao lažne izveštaje svojim prijateljima da navodno nikakav sleg ne postoji. I mene si, pokolebavši se za koji tren, takođe poslao u sigurnu smrt, da ti ne bih smetao. Tvoj ideal je — đubre, Rimajere. Ako u ime ideala čovek mora da pravi podlosti, onda se taj ideal zove — đubre. Upravo tako, Rimajere. Tvoj sleg je — atomska bomba uspostorenog delovanja i namenjena je samo sitima. Ali nećemo više o tome. Reći ću ti samo jedno: ako u ime ideala čovek mora da radi podlosti, onda je taj ideal — đubre...

Pogledao sam na sat i strpao prijemnik u džep. Dojadilo mi je da čekam Oskara. Bio sam gladan. I još sam osećao da sam u ovom svetu učinio nešto korisno. Ostavio sam portiru svoj broj telefona — za slučaj da se vrate Oskar ili Rimajer i — izašao na trg. Nisam verovao da će se Rimajer vratiti, pa čak nisam verovao ni da ću ga ikada više videti, ali je Oskar ipak mogao da održi svoje obećanje, iako ću najverovatnije ja njega morati da tražim. I — neću ga u stvari tražiti ja. I, najverovatnije ga taj neko neće tražiti ovde.

Poglavlje dvanaesto

U kafe-automatu je sedeo jedan jedini posetilac: za stočićem u uglu,

okupljen raznim mezelucima i bocama, sedeo je crnpuast, otmeno, ali ružno odeven čovek istočnjačkog tipa. Uzeo sam jogurt i kolačiće sa sirom i prihvatio ih se, povremeno pogledajući prema njemu. Jeo je i pio mnogo i nezasito, lice mu se presijavalo od znoja. Dahtao je, zabacujući se uz naslon stolice, i popuštao kaiš na pantalonama. Dopršavao sam poslednji kolačić kada me je pozvao:

— Ehej, jeste li vi ovdašnji? — upitao me je.

— Nisam — uzvratio sam. — Turista sam.

Otišao sam do šanka, napravio koktel od raznih sokova i prišao mu.

— Zašto je sve ovako pusto? — nastavio je. Mršavo lice mu je bilo živahno, a pogled svirep. — Gde su stanovnici? Zašto je sve zatvoreno? Svi spavaju, nigde nikoga da pronađeš...

— Samo što ste stigli?

— Da.

Pomerio je prazan tanjir i primakao pun. Posle je otpio malo svetlog piva.

— Odakle ste? — pitao sam ga. Svirepo me je pogledao i brzo sam dodao: — ako to nije tajna, razume se...

— Ne, — rekao je — nije nikakva tajna... — i prihvatio se jela.

Popio sam svoj sok i već se spremao da odem, kada je on iznenada progovorio:

— Odlično žive, pseta jedna. Ovakva hrana, i jedi koliko hoćeš, a sve je badava.

— No, nije baš sve sasvim besplatno — rekao sam.

— Devedeset dolara! Pa to je odis-ta ništa! Za tri dana na Zemlji ja pojedem hrane za više od devedeset dolara.

Poznavao sam takve ljude. Dolazili su iz sitnih, opljačkanih do gole kože kraljevina i kneževina, nezasićeni su jeli i pili, sećajući se zaprašenih, usijanih ulica svojih gradova, po kojima su u senci ležali goli muškarci i žene na samrti. Ti su ljudi bili ispunjeni mržnjom i njima su bile potrebne samo dve stvari: hleb i oružje. Hleb za svoju bandu, koja je bila u opoziciji, a oružje za borbu protiv druge bande, koja se nalazila na vlasti. Oni su bili najvatreniji patrioti, govorili su samo o ljubavi prema narodu, ali su svaku pomoć odbacivali, jer nisu voleli ništa do vlast, i ništa osim sebe nisu voleli, i bili su spremni da u slavu naroda i likovanja najviših principa i unište svoj narod — ako bude potrebno i do poslednjeg časa — gladu i mitraljezima. Bili su to sve mikrohitleri.

— Oružje? Hleb? — upitao sam ga.

Trgao se.

— Da — rekao je. — Oružje i hleb. Samo — bez ikakvih glupavih uslova. I, ako je to ikako moguće — badava. Ili na zajam. Pravi patrioti nikada nemaju novca. A vladajuća se klasa bukvalno guši u raskoši. . .

— Glad? — upitao sam ga.

— Šta god hoćete. . . A vi se ovde kupate u raskoši. — Pogledao me je sa mržnjom u očima. — Ceo se svet kupu u raskoši, i samo mi gladujemo. Ali — ne nadajte se badava! Revolucija se ne može zaustaviti!

— Da — rekao sam. — A protiv koga je ta revolucija?

— Mi se borimo protiv krvopija Badšaha! Protiv korupcije i razvrata gornjih slojeva, za slobodu i pravu demokratiju. . . Narod je sa nama, ali narod treba hraniti. A vi nam izjavljujete: hleb ćemo vam dati tek kada se razoružate. I još pretite intervencijom. . . Kakva odvratna de-

magogija! Kakvo zavaravanje revolucionarnih masa! Neka oružje polože Badšah i njegove krvopije. Tada ćemo videti šta dalje da se radi.

— Da — rekao sam. — Ali ni Badšah sigurno ne želi da mu iko nabaćuje omču oko vrata.

Ostavio je kriglu sa pivom, ruka mu se primakla kuburi. Brzo se ovestio.

— Odmah mi je bilo jasno da ništa ne shvatate — rekao je. — Vi, siti, potpuno ste izgubljeni od sitosti, suviše ste važni da biste se potrudili da nas shvatite. U džungli se ne biste usudili da tako razgovarate sa mnom.

U džunglama bih ja sa tobom drugačije razgovarao — pomislio sam i rekao:

— Odista — mnoge stvari ne shvatam. Kao na primer — šta će se desiti kada pobedite? Pretpostavimo da ste pobedili, da ste obesili Badšaha, koji vam nije umakao da bi negde tražio hleb i oružje.

— On nikada neće kidnuti. On će dobiti po zaslugama. Mi ćemo povratiti teritorije koje su nam oteli naši susedi, ispunićemo celokupan program koji je samo obećavao lažljivi Badšah da bi zavarao narod. . . Pokazaću ja njima štrajkove! Nikakvi štrajkovi! Sve pod oružje i samo napred! Tada ćemo pobediti. I onda. . .

Zatvorio je oči, zastenjao i okrenuo glavu.

— Tada ćete biti siti, kupaćete se u raskoši i spavati do podne?

Osmehnuo se:

— To sam zaslužio. Narod je to zaslužio. Niko neće imati prava ništa da nam kaže. Ješćemo i piti, živeti u pravim kućama, reći ćemo narodu: sada ste slobodni, zabavljajte se!

— I ne mislite ni na šta — dodao

sam. — A zar vam se ne čini da će vam se sve to osvetiti?

— Okanite se toga! — uzvratio je. — To je čista demagogija. Vi ste demagog. I degmatičar. Kod nas postoje takvi — čovek će, navodno, izgubiti smisao života. Neće, odgovaramo mi, čovek ništa neće izgubiti. Čovek će samo naći, ništa neće izgubiti. Narod treba osećati, narod ne voli prepametne. — Najednom se osmehnuo. — Ja sam vas sigurno uvredio. . . ne vredajte se. Izobilje je loša stvar, ako ga nemaš, a ima ga sused. A postignuto izobilje je — prava stvar. Za njega se vredi potući. Svi su se tukli za njega. Za njega se treba boriti sa oružjem u rukama, a ne zamenjivati ga za slobodu i demokratiju.

— Znači — vaš je konačan cilj izobilje? I ništa više?

— Jasno! Konačni je cilj uvek izobilje.

— A čovek? . . . — Shvatio sam da je nekorisno diskutovati sa njim. — Nikada ranije niste bili ovde? — upitao sam ga.

— Zašto?

— Zainteresujte se malo — rekao sam. — Ovaj grad daje odlične časove iz predmeta koji se zove »izobilje«.

Slegao je ramenima:

— Za sada mi se ovde dopada. — Odmakao je prazan tanjir i primakao sledeći, pun do vrha. — Mezeluci su im divni. . . Sve je ukusno i jeftino. — Progutao je malo salate: — Mi znamo da su se svi veliki revolucionari tukli za izobilje. Nemamo vremena da razvijamo teorije o tome, a to nema ni svrhe. Teorije postoje i bez nas. I uz sve to, izobilje nam ne preti ničim. I još nam dugo ničim neće ni pretiti. Postoje važniji zadaci.

— Obesiti Badšaha — rekao sam.

— Da, za početak. A posle toga da uništimo dogmatičare. Tada ćemo ostvariti naše zakonite težnje. A posle toga će se pojaviti još nešto. A tek posle toga će se pojaviti izobilje. I ne uznemiravajte se, uspećemo da izađemo nakraj sa njim. Ako uspevamo da savladamo glad, onda ćemo izobilje mnogo lakše savladati. Dogmatičari tvrde: izobilje nije cilj, već sredstvo. A mi na to odgovaramo: svako sredstvo je nekada davno bilo cilj.

Ustao sam:

— Sutra može da bude kasno — rekao sam. — I ne pozivajte se na velike revolucionare. Oni ne bi prihvatili vašu parolu: sada ste slobodni, zabavljajte se. Oni su govorili drugačije: sada ste slobodni, radite. Jer, oni se ikada nisu tukli za slobodu zbog punih želudaca, njih je interesovalo izobilje zbog duše i u glave. . .

Kada sam stigao kući, salon je već bio prazan. Čaršave i jastuke su dečaci složili i bacili u ugao. Na pišačem stolu je pod telefonom ležala cedulja. Dečijim rukopisom je bilo napisano: »Čuvajte se. Nešto je smislila. Dugo se muvala po spavaćoj sobi.« Uzdahnuo sam i seo u fotelju.

Do sastanka se Oskarom (ako do njega uopšte i dođe) imao sam još otprilike jedan sat. Nije imalo smisla da legnem i spavam — Oskar je mogao da ne bude sam, a mogao je isto tako da dođe i ranije, i to ne obavezno kroz vrata. Izvukao sam iz kofera pištolj, ubacio u njega pun šaržer i strpao ga u džep. Posle toga sam otišao u bar, skuvao kafu i vratio se u kabinet.

Izvukao sam sleg iz svog i Rima-jerovog prijemnika, položio ih na sto pred sebe i pokušao da se setim gde sam takve radio-delove i to ne

jednom video. I — setio sam se. Otišao sam u savaću sobu i doneo odande fonor. Nije mi bila potrebna čak ni odvrtka. Skinuo sam poklopac, ubacio kažiprst u cev odoratora i izvukao odande vakumni tubusoid FX—92—U, četvorodelni, statičnog polja, veličina broj dva. Prodaje se u radnjama po ceni od pedeset centi komad. U lokalnom žargonu — sleg. . .

Tako je to i moralo da bude — pomislio sam. — Zbunili su nas razgovori o novom narkotiku. Neprekidno nas zavode razgovori o novim, užasavajućim pronalascima. Već smo nekoliko puta nasedali na sličan način. Kada su se Mhagana i Buris obratili OUN sa žalbom da separatisti primenjuju novo oružje — bombe smrzavanja, počeli smo da tražimo ilegalne fabrike, pa smo čak i uhapsili dva ilegalna pronalazača. A potom se ispostavilo da ti pronalazači sa svim tim nemaju apsolutno nikakve veze, a da su užasavajuće »bombe smrzavanje« separatisti kupili u Minhenu na rasprodaji rashladnih uređaja i da su to u stvari bili neispravni superfrizovi. Istina, delovanje takvih superfrizova je bilo užasavajuće. U spoju sa molekularnim detonatorima, superfrizeri su bili u stanju da momentalno snize temperaturu za sto pedeset stepeni u krugu prečnika dvadeset metara. Posle toga smo dugo ubedivali jedan drugoga da to ne zaboravljamo i da to uvek moramo imati na umu — da se u naše doba svakog časa pojavljuje masa tehničkih novotarija najmirnije namene i sa najneočekivanim svojstvima, a da su ta svojstva veoma često takva, da zakon o zabrani proizvodnje oružja i municije jednostavno postaje besmislen. Stvar se ponovila sa »tajanstvenom« aparaturom, kojom su lo-

vokradice namamljivali pterodaktile iz nacionalnog parka u Ugandi, a sada smo, eto, otkrili sleg — spoj standardnog radio-prijemnika, standardnog tubusoida i standardnih hemikalija sa isto tako izuzetno standardnom vrelom vodom iz bojlera. . .

Da budem kraći — nećemo imati prilike da tražimo nikakve tajne fabrike. Moraćemo da lovimo vešte i neprincipijelne špekulante, koji odlično osećaju da žive u Zemlji Budala. Kao trihinoza u svinjskom butu. . . Pet-šest poslovnih koristoljubivaca. Nevina vila negde na periferiji grada. Otići u robnu kuću, kupiti za pedeset centi vakuumni tubusoid, smaći sa njega omotač od celofana i strpati ga u raskošnu kutiju sa staklenom vatom. I prodati (»samo zahvaljujući poznanstvu i samo vama!«) za pedeset maraka. Istina, postojao je još i pronalazač, koji je otkrio sekundarnu primenu i name-nu tubusoida. I čak ne samo jedan. Sigurno nije bio sam. . . Ali — teško da su oni ostali živi: jer, to nije прибор za izmamljivanje pterodaktila. . . I, zar je uopšte stvar u špekulantima? No, prodaće još četrdeset slegova, pa možda čak i svih sto. Čak i u Gradu Budala ljudi moraju da shvate šta je šta. I kada se to desi, sleg će početi da se širi kao pravi požar. I pobrinuće se za to moralisti iz »Radosti života«. A posle će istupiti doktor Opir i izjaviti da po podacima koje poseduje nauka, sleg pomaže jasnoći mišljenja i da je nezamenljiv u borbi protiv alkoholizma i lošeg raspoloženja. I, sve u svemu, ideal budućnosti je ogromno korito sa vrelom vodom. . . I reč »sleg« će prestati da se ispisuje po zidovima. . . Eto koga treba hvatati za grlo, ako nekog uopšte i treba hvatati za grlo, pomislio sam. Ali,

stvar uopšte nije u špekulantima. Nesreća je što postoji Zemlja Buda-
la, taj pogani neostroj. Uzeo je pod
svoje drošku i čeka momenat kada
će moći da ozakoni sleg. . .

Na vratima je neko zakucao. U
kabinet je ušao Oskar, i on odista
nije bio sam. Sa njim je bio lično
Marija, nabijen, sed kao i uvek, sa
tamnim naočarima, debelim šta-
pom u ruci, nalik na slepog ratnog
veterana. Oskar se samo zadovoljno
smeškao.

— Dobar dan, Ivane — rekao je
Marija. — Upoznajte se, ovo je vaš
dubler Oskar Peblbridž. Iz Jugoza-
padnog odeljenja.

Stegli smo ruke. Ono što mi se ni-
kada nije dopadalo u našem Savetu
bezbednosti, bilo je mnoštvo zasta-
relih tradicija, a od svih tradicija mi
je najviše smetala tradicija idiot-
skog sistema unakrsne konspiraci-
je, zbog koje neprestano jedan dru-
gome otimamo agenturu, razbija-
mo jedan drugome njuške i nepres-
tano pucamo jedan u drugoga, i to
dosta precizno. To nije nikakav rad,
već jednostavno igranje lopova i ža-
ndara. . .

— Imao sam nameru da vas da-
nas likvidiram — saopštio mi je Os-
kar. — U životu nisam video sumnji-
vijeg subjekta. . .

Ćutke sam izvukao iz džepa piš-
tolj, ispraznio ga i ubacio u fijoku
pisaćeg stola. Oskar me je posmat-
rao sa odobravanjem. Rekao sam,
obraćajući se Mariji:

— Nagadam da bi istraga jednos-
tavno propala, čak i ne započevši,
da sam znao sve o Oskaru. Ali, mo-
ram reći da ga juče umalo nisam
unakazio.

— To sam shvatio — rekao je Os-
kar samozadovoljno.

— Ne mogu nikako da se setim
slučaja — rekao je Marija sedajući

u fotelju — da je Ivan bio zadovo-
ljan svime. A konspiracija je — os-
nova našeg rada. . . Sedite obojica. . .
Vi, Oskare, niste imali prava da bu-
dete uhapšeni. Eto, tako treba gle-
dati na sve to. . . A šta vam je to? —
rekao je, skidajući tamne naočari i
posmatrajući slegove. — Počeli ste
u međuvremenu da se zanosite ra-
dio-tehnikom? Pohvalno, nema zbo-
ra. . .

Shvatio sam da oni ništa ne zna-
ju. Oskar je prelistavao beležnicu, u
kojoj je sve upisivao ličnom šifrom,
i prema svemu sudeći spremio se
da podnese izveštaj, a Marija je po-
smatrao slegove, držeći naočari u
dignutoj ruci. U tom prizoru je bilo
nečeg simboličnog.

— Znači, agent Žilin ispunjava
svoje slobodno vreme baveći se ra-
dio-tehnikom — počeo je Marija, za-
valivši se u fotelju. — On ima previ-
še vremena, prešao je na četvoroča-
sovni radni dan. . . A kako stoje
stvari sa smislom života, Žiline? Iz-
gleda da ste ga pronašli? Nadam se
da neću morati da vas odvozim
odavde, kao agenta Rimajera?

— Nećete — rekao sam. — Nisam
uspeo da se zarazim. Da li vam je
Rimajer ispričao nešto?

— Ne, šta vam je! — rekao je Ma-
rija sarkastično. — Zašto? Njemu je
naređeno da pronade narkotik, on
ga je otkrio, počeo da ga zloupot-
rebljava, očigledno smatrajući da je
ispunio svoj dug. . . Postao je narko-
man, shvatate li? — rekao je Marija.
— On ćuti! Naždrao se tog zelja i
potpuno je beskorisno govoriti sa
njim. On bunca da vas je ubio, i ne-
prekidno tražio radio-prijemnik. . .

— Marija je ućutao i pogledao na
radio-prijemnike. — Čudnovato —
rekao je. Pogledao me je. — Uosta-
lcu, volim red. Oskar je stigao ovde

prvi, on ima nešto da kaže — kako o samom narkotiku, tako i o operaciji. Da počnemo od njega.

Pogledao sam Oskara.

— Kakvoj to operaciji?

— Đavo će ga znati kakvoj... — progundao je Marija.

— Zauzimanje centra — rekao je Oskar. — Vi još niste naišli na centar?

Lov počinje, pomislio sam i rekao:

— Ne, nisam, Na centar nisam naišao, Ali...

— Sve po redu — strogo je rekao Marija i lupio dlanom po stolu. — Počnite, Oskare, a vi, Ivane, slušajte pažljivo i pripremite svoje argumente. Ako ste uopšte u stanju da razmišljate.

Oskar je počeo. Prema svemu sudeći, on je bio dobar radnik. Delovao je brzo, energično i usmereno. Rimajer ga je, istina, obavio oko prsta kao i mene. Ali, Oskar u je ipak pošlo za rukom mnogo toga. On je shvatio da se droga koju traži ovde zove sleg. On je veoma brzo shvatio da postoji veza između slega i »Devona«. Shvatio je da ni ribari, ni perši, ni tužni nemaju nikakve veze sa svim tim. Odlično je shvatio da je u tom gradu praktično nemoguće sačuvati ikakvu tajnu. Uspeo je čak da se uvuče među intele i stekne njihovo poverenje, i ustanovio je da u gradu postoje samo dve tajne organizacije: mecenati i inteli. A pošto su mecenati bili isključeni, preostajali su samo inteli...

— To nije protivurečilo ubedenju do koga sam došao — govorio je Oskar — da su studenti i nastavnici univerziteta jedini ljudi u gradu koji su u stanju da vode naučna i pseudonaučna istraživanja i koji imaju pristup laboratorijama. Postoje samo četiri takve laboratorije i ja sam ih sve ispitao. One su specijalizova-

ne i pretrpane tekućim poslovima. Od sedam laboratorija univerziteta, dve su obavljene tajnovitošću. Nisam uspeo da doznam šta se tamo radi i držim sada pod prismotrom studente koji tamo rade...

Slušao sam ga izuzetno pažljivo, zapanjen time kako je mnogo toga uspeo da uradi ovde, ali sam odmah shvatio u čemu se sastojala njegova osnovna greška. Bilo mi je jasno da se kretao lažnim tragom, ali se glavna greška sastojala u prvobitnoj shemi Saveta.

— ...Pristupio sam analizi i došao do zaključka o postojanju polugangsterske organizacije sa jasnom podelom funkcija pojedinih grupa. Sleg — ma šta on bio — neprestano se usavršava, uspeo sam da doznam da se u početku »Devon« uopšte nije upotrebljavao... Trgovačka grupa se bavi prodajom slega, a borbena grupa teroriše stanovništvo i onemogućuje bilo kakve priče o slegu Preplašeni stanovnici...

Tada sam shvatio.

— Samo trenutak — upao sam. — Oskare, vi garantujete da u gradu postoje samo dve tajne organizacije?

— Da — odgovorio je Oskar. — Samo mecenati i inteli.

— Nastavite Oskare — rekao je Marija nezadovoljno. — Ivane, ne prekidajte ga, molim vas...

Oskar je nastavio da govori, ali ga ja više nisam slušao. U mozgu kao da mi se upalila nekakva sijalica. Tradicionalna shema svih naših mera sa obaveznom aksiomom o postojanju razgranate organizacije kriminalaca pretvorila se u prah i pepeo, i ja sam se samo čudio, kako nisam ranije uvideo svu njenu glupavu komplikovanost po ovu jednostavnu zemlju. Nisu postojale nikakve tajne radionice, nisu postojali

nikakvi poslovni ljudi, nisu postojali ni trgovački putnici, i uzaludno je Oskar crtao ovu prelepu shemu sa kvadratićima, kružićima, linijama i upitnicima. Nije postojalo ništa šta bi trebalo da se uništava i spaljuje. Postojala je savremena industrija predmeta za svakodnevnu upotrebu, postojale su radnje u kojima su se slegovi prodavali po pedeset centi komad i postojali su — u samom početku — dva ili tri snalažljiva čoveka, koji su se dosađivali i koji su tražili nove utiske. Postojala je isto tako i srednja po veličini zemlja, u kojoj je izobilje svojevremeno bio cilj, ali nikada nije postalo sredstvo za postizanje ičeg drugog. I — to je bilo više nego dovoljno.

Neko je greškom ubacio u prijemnik sleg umesto heterodina i legao je u kadu da se okupa, da sasluša dobar koncert i — od toga je sve i počelo. Počele su da se šire glasine, u dubre su počeli da lete ostaci fonora, posle je neko shvatio da slegovi ne moraju da se izvlače iz fonora, da mogu jednostavno da se kupuju po radnjama, a neko je počeo da primenjuje aromatične soli i neko je primenio, sasvim slučajno, „Devon“, i ljudi su počeli da umiru po kadama od nervne iscrpljenosti. Statističko odeljenje Saveta bezbednosti je podnelo Predsedništvu tajni izveštaj, i odmah se ispostavilo da su se svi slučajevi sa smrtnim ishodom desili sa turistima koji su posetili tu zemlju, i da je u toj zemlji smrtnih slučajeva sličnog porekla mnogo više nego na ijednom drugom mestu na Planeti. I, kako to često biva, na dobro proverenim činjenicama je sagrađena pogrešna teorija i nas su, strogo konspirisane, jednog po jednog počeli da upućuju ovamo da otkrivamo tajne trgovaca novim, ranije nepoznatim narkoti-

kom i — kako to uvek i biva — nije dan rad ne propada tek onako, a ako ćemo da tražimo pravog krivca, onda su krivi svi, od gradonačelnika do Rimajera, a kada stvari već stoje tako, onda znači da u stvari niko nije ni kriv, i da je sada potrebno...

— Ivane — ljutito je upitao Marija. — vi ste zaspali?

Obojica su me posmatrali. Oskar mi je pružao notes sa shemom. Uzeo sam notes iz njegove ruke i bacio ga na sto.

— Slušajte — rekao sam. — Oskar je, razume se, junačina, ali smo ova-ko stigli ponovo na početak... Oskare, vi ste tako mnogo toga videli, a ništa niste shvatili. Ako u ovoj zemlji postoje ljudi koji mrze sleg, to su — inteli, a oni nisu gangsteri, to su ljudi dovedeni do očajanja, to su patrioti... Njihov je jedini zadatak — da razdrmaju ovu žabokrečinu.

Na bilo koji način. Dati ovom gradu bilo kakav cilj. Oni sebe žrtvuju, shvatate li to? Oni izazivaju paljbu na sebe, mržnju... Zar niste čuli ništa o suzavcu, o pucnjavi za vreme droški? I u laboratorijama oni ne prave slegove, oni tamo prave bombe, kuvaju suzavac... i narušavaju zakon o vojnoj tehnici. Oni pripremaju puč za dvadeset i osmi ovog meseca, a sleg — evo vam ga!

Strpao sam im u ruke po jedan sleg i odmah im izložio sve šta mislim o njemu.

U prvi mah su me slušali sa nepovernjem. Posle su se zagledali u slegove i nisu spuštali oka sa njih, sve dok nisam ućutao, a kada sam završio, dugo su ćutali. Marija je držao sleg kao zvečku. Na licu mu se video izraz nezadovoljstva. Oskar je rekao:

— Vakuumi tubusoid... hm...

odista... i prijemnici... ima u tome nečega... hm...

Marija je strpao sleg u gornji džep sakoa i izjavio:

— Nema u svemu tome apsolutno ničeg. Ja sam vama, Ivane, samo se po sebi razume zadovoljan, vi ste našli ono što je potrebno, ali vama nije mesto u Savetu, već u Komisiji za svetske probleme. Oni tamo obožavaju filosofiju, a do dana današnjeg nisu uradili ništa korisno. A vi radite kod nas već punih deset godina, a niste shvatili najjednostavniju istinu: ako postoji zločin, onda znači postoji i zločinac... I zato vas pitam: kakvog rezona ima vaša verzija? Šta predlažete da se radi? Samo — konkretno, molim vas! Konkretno!!

Da, moja im verzija nije odgovarala. Za njih je to bilo filosofiranje. Oni su bili ljudi od akcije. Oni su brzo sekli, brzo odnosili odluke, još brže ih sprovodili. Oni nisu umeli drugačije da rade. I samo sam ja smatrao da je njihovo vreme prošlo. Strpljenje, pomislio sam, mnogo strpljenja... Shvatio sam da me logika života ponovo odvaja od mojih najboljih drugova, i da će mi sada biti posebno loše, jer ću rešavanje ovoga spora morati da čekam jako, jako dugo... Posmatrali su me.

— Konkretno — rekao sam. — Konkretno predlažem plan širenja i razvijanja humanizma, ljudskog pogleda na svet u ovoj zemlji.

Oskar se namrštio, a Marija mi je besno rekao:

— Govorim sa vama ozbiljno!

— I ja takođe. Nisu potrebni nikakvi policijski agenti niti operativne grupe sa automatima.

— Potrebno je rešenje! — zaurao je Marija. — Ne torokanje, već rešenje!

— Ja i nudim rešenje — rekao sam.

Marija je pocrveneo:

— Ljude treba spasavati — rekao je. — Duše ćemo spasavati kasnije, kada spasemo ljude... Ne ljutite me, Ivane!

— Dok vi budete obnavljali pogled na svet — rekao je Oskar — ljudi će umirati ili postajati idioti.

— Sve dok čisto ljudski pogled na svet ne bude obnovljen — rekao sam — ljudi će umirati i postajati idioti, i nikakve operativne grupe neće pomoći... setite se Rimajera. — rekao sam.

— Rimajer je zaboravio svoj dug! — besno je rekao Marija.

— Upravo to — rekao sam.

Marija je zatovrio usta i, skinuvši naočari, jedno vreme ćutke buljio u mene. Bio je to očigledno čovek od čelika: videlo se kako svoj bes sate ruje u žuč. Kroz jedan minut, on je već bio potpuno staložen i mirno se smeškao.

— Da — rekao je. — Čini mi se da sam prinuđen da priznam da je obaveštajna služba, kao društvena institucija, konačno degradirana. Poslednje prave obaveštajce smo izgubili za vreme pučeva »Nož« — Dancinger, »Banbus« — Savada, »Lutka« — Grover... Da, oni su se prodavali i kupovali, oni nisu imali domovinu, bili su to gadovi, ali su radili. Haram je radio za četiri obaveštajne službe, bio je stoka, ali ako je davao informaciju bila je to prava, jasna, precizna i svojevremena informacija. No, dobro, čovek nije uspeo da se uzdrži, postao je narkoman, pa je čak i Savada bio narkoman. Ali zašto pisati lažne izveštaje? No, ne piši ih u tom slučaju uopšte, izvini se, podnesi ostavku... Dolazim u ovaj grad sa uverenjem da ga poznajem odlično jer ovde punih deset godina sedi iskusan rezident. I, najednom se ispostavlja da ništa,

apsolutno ništa ne znam. Svaki lokalni klinac zna ko su ribari. A ja ne znam. Znam da je organizacija »KVS« zabranjena pre tri godine, da su se bavili sličnim stvarima kao i ribari a u lokalnoj policiji me obavestavaju da je udruženje DOC nastalo pre dve godine, a ja to iz izveštaja mog rezidenta nisam saznao. Uzimam to kao primer, ribari me se uopšte ne tiču, važno je da se to pretvorilo u stil rada. Izveštaji kasne, izveštaji predstavljaju dezinformaciju. . . izveštaji se isisavaju iz malog prsta. Jedan odlazi, napušta Savet i ne smatra za potrebno da o tome obavesti nikoga, pa ni svog pretpostavljenog. Drugi, umesto da se bori protiv narkotika, sam postaje narkoman. . . A treći filosofira.

Počeo je tužno da klima glavom.

— Shvatite me pravilno, Ivane — nastavio je. — Nemam ja ništa protiv filosofiranja. Ali — to je jedno, a naš rad — nešto sasvim drugo. Porazmislite i sami: ako ne postoji tajni centar, ako se radi o stihiji, čemu onda ova tajnovitost? Ova konspiracija? Zašto je sleg okružen takvom tajanstvenošću? Jer, sleg nije zabranjen zakonom, za sleg znaju svi — a ovamo se svi kriju. Eto, Oskar ne filosofira, on smatra da se građani jednostavno plaše. To shvatam. A šta mislite vi?

— U vašem se džepu nalazi sleg — rekao sam — Otidite u kupatilo, »Devon« se nalazi na pločici ispod ogledala — jednu tabletu stavite u usta, četiri u što topliju vodu. Votka je u ormariću. Oskar i ja ćemo vas sačekati. A posle ćete nam ispričati — glasno, svojim drugovima i potčinjenima — šta ste osećali i preživljavali. A mi. . . ili tačnije, Oskar će slušati, a ja ću izaći.

Marija je stavio naočari na nos:

— Mislite da neću ispričati? Da neću ispuniti svoju dug?

— Nema to sve veze ni sa kakvim dugom. Službeni dug ćete, najverovatnije, prekršiti kasnije. Kao Rima-
jer. Ovo je sleg, drugovi. To je mašinka, automat koji budi maštu i usmerava je bilo gde, a posebno tamo gde vi samo podsvesno — podvlačim to — nemate ništa protiv toga da je uputite. Što ste udaljeniji od životinje, tim je sleg bezopasniji, ali što ste bliži životinji, tim ćete više želeti da se pridržavate pravila konspiracije. Same životinje pritiskaju polugu. . .

— Kakvu polugu?

Objasnio sam im, ispričao sve o pacovima.

— A sami, da li ste sami probali? — upitao je Marija.

— Jesam.

— I?

— Vidite, ćutim — rekao sam.

Marija je jedno vreme dahtao. A onda je rekao:

— No, nisam ništa bliži životinja od vas. Kako se ovo čudo ubacuje u radio?

»Napunio« sam prijemnik i pružio mu ga. Oskar nas je sa interesovanjem posmatrao.

— Sa bogom — rekao je Marija. — Gde je ovde kupatilo?

Zaključao se u kupatilu i čulo se kako mu tamo sve ispada iz ruku.

— Čudnovata stvar — rekao je Oskar.

— To uopšte nije nikakva stvar — pobunio sam se. — To je komadić istorije, Oskare, a vi hoćete da ga strpate u fasciklu. A ovo vam nisu nikakvi gangsteri. To je jasno čak i ježu, kako je to govorio Jurkovski.

U kupatilu je počela da šušti voda, i Marija je najednom počeo užasavajuće da urla. U prvi sam mah zaključio da je pustio ledenu umes-

to tople vode, ali pošto je on i dalje neprekidno urlao, a uz sve to počeo užasavajuće da psuje, Oskar i ja smo se zgledali. Oskar je bio miran, zaključio je da tako dolazi do izražaja delovanje slega. Besno su se otključala vrata, otvorila se, i potpuno goli Marija je uleteo u kabinet.

— Jeste li pošandrcali, idiote? — počeo je da urla na mene. — Kakve su sada ovo neslane šale?

Skamenio sam se. Marija je ličio na čudovišnu zebdu. Njegovo debelo telo su prekrivale vertikalne zelene pruge. Urlao je i trupkao nogama. Kada smo došli sebi i pregledali kupatilo, ispostavilo se da je tuš bio ispunjen sunderom koji je bio natopljen zelenim lakom, i tada sam se setio beleške Lenove i shvatio da je sve to uradila Vuži. Incident je bio objašnjen. Marija je smatrao da se radi o podsmevanju. Oskar se smejao. Ja sam trljao Mariju četkom i izvinjavao se. Posle toga je Marija izjavio da više nikome ništa ne veruje, i da će sleg isprobati kod kuće. Obukao se i nastavio da diskutuje sa Oskarom o planu blokade grada.

Ja sam ribao kupatilo i razmišljao o tome da se moj rad u Savetu bezbednosti ovim očigledno i završio, da sada otpočinje sasvim drugi rad, da ja u stvari ne znam ni šta treba da se radi, jer ne želim da se uključim u diskusiju o blokadi...

»... izolovati ovaj čir od sveta, izolovati ga što surovije — eto, to je cela naša filosofija« — trubio je Marija. To je bilo namenjeno meni. A možda i ne samo meni. Jer, Marija je bio pametan čovek. On je sigurno shvatao da je izolacija — uvek odbrana, a ovde treba napadati. Ali, on je umeo da napada samo operativnim grupama, i bilo mu je, očigledno, nezgodno da to prizna.

Spasavati. Dokle ćemo svi morati da se spasavamo? Da li ćete ikada naučiti sami da se spasavate? Zašto većito slušate popove, fašističke demagoge, budale, aveti? Zašto ne želite da opterećujete svoj mozak? Zašto ne želite da mislite? Kako to niste u stanju da shvatite da je ovaj svet ogroman, složen i divan? Zašto vam je sve jednostavno i dosadno? Čime se vaš mozak razlikuje od mozga Rablea, Svifta, Lenjina, Ajnštajna, Hemingveja? Jednom ću se premoriti od svega toga, pomislio sam. Jednom više neću imati snage. Jer, ja sam isti kao i vi. Samo što ja želim da pomažem vama, a vi ne želite da pomažete meni...

Negde gore je počela da vrišti Vuži, Len je počeo da plače. U kabinetu je nešto bubnjao Oskar. Njemu je sve lepo, pomislio sam. Jednostavno: sleg je — loša stvar, to je nešto neprirodno, štetno. A to znači da sleg treba uništiti, zabraniti ga zakonom i obratiti pažnju da se zakon izvršava. Marija je pametniji, jer je stariji i iskusniji. Marija se još može prevući na našu stranu. Ja za njega ne predstavljam autoritet, ali će se zato pronaći ljudi koje će on pažljivo saslušati... Kako je to dobro, što sada mogu da dreknem, i što će me čuti milioni jednomišljenika. I pomislio sam da neće otputovati odavde. Jer, ovde sam tek tri dana. Nemoguće je da ovde nema nikoga ko bi bio sa nama. Da nema nikoga ko mrzi sve ovo. Takvi su ljudi uvek postojali i uvek će i postojati. No, ako niko drugi, a onda onaj šofer-knjigoljub... ili onaj mršav, surov, onaj intel... Oni se bacakaju levo-desno kao da su slepi... Učinićemo sve što možemo da im pomognemo, da ne troše svoju mržnju na sitnice. Sada je naše mesto ovde. Moje takođe.

Kakav nam rad predstoji — po-

mislio sam. — Kakav rad! Nisam još znao od čega treba otpočeti u ovoj Zemlji Budala, obuzetoj iznenada izobiljem, ali sam znao da neću otići

odavde sve dok mi to dopušta zakon o imigraciji. A kada mi on to više ne bude dopuštao — prekršiću ga. Jednostavno.

David Jung

SVEMIRSKA KUGA

Dugotrajna potraga za izgubljenom svemirskom krstaricom »Warsteg XXIII« bila je, konačno, uspješno dovršena. Ostaci nestale ili odbjele krstarice slučajno su pronađeni na planeti Irukutan, jedinoj planeti pogodnoj za ljudski život u planetarnom sistemu zvijezde Plavi Tahon u Galaksiji Andromeda 6 Terin Zee.

U cijeloj borbenoj formaciji Imperijalne flote bilo je tek nekoliko stotina takvih supermodernih borbenih jedinica i zato je gubitak svake svemirske krstarice bio od gotovo nenadoknadive i neprocjenjive važnosti za cijelu flotu. Bjesnio je naime, Veliki građanski rat. Mnogi odnasedjenih svijetova, izmješanih u Ujedinjenu Imperiju Zemlje, otkazali su poslušnost. Tako su bili pokidani vezovi na koje su bili prisiljeni tokom ranijih stoljeća ekspanzije i čovjekove kolonizacije ljudima dostupnih područja Svemira. Razne rase, podložne superiornijoj Ujedinjenoj Imperiji Zemlj, brojna udaljena i uglavnom zapostavljena područja, kao i nesamostalne, ali dobro eksploatirane, zemaljske kolonije, težile su već duže vrijeme osamostaljenju, a do toga se moglo doći samo pobunom.

Na pobunjenike i njihova uporišta krenule su kaznene ekspedicije,

uobičajeni argumenti zastrašivanja i kažnjavanja u takvim slučajevima, kojih je bilo i ranije, pa je postojala razrađena strategija ugušivanja pobune i odmazde. Komandanti kaznenih ekspedicija imali su odriješene ruke i neograničena prava u izricanju kazni. Broj preživjelih pobunjenika ovisio je od milosti onih koji su bili naučeni da nemaju milosti ni za koga. No, ovaj put su potcjenili pravo stanje stvari. Surovost u gušenju ustanka samo je razbuktala vatru koja je godinama tinjala. Postignut je još snažniji otpor, te su uskoro kaznene ekspedicije nailazile na odlučne i dobro opremljene pobunjeničke vojske i trpjele su uzastopne poraze, što je dovelo do pravih opsežnih ratnih operacija, angažiranja sve većeg broja ljudi i vojnih jedinica da bi na kraju sve završilo u sveopćem i nemilosrdnom građanskom ratu najširih razmjera.

Ratne godine su brzo prolazile.

U rat su se slijevali mnogi vrtlozi — želje za samostalnošću, nezavisnošću, opravdani zahtjevi za vlastitim putem razvoja, ali i pritajene despotske težnje regionalnih upravljalaca, diktatorske ambicije pojedinih pobunjeničkih vođa, ksenofobija, izolacionizam i nerijetko najobičniji avanturizam ratom stvorenih desperadosa, te erupcije dugo potiskivanih želja za dominacijom onih ra-

sa koje su smatrale da je u slabljenju Imperije došao njihov trenutak.

Sve to je bilo dovoljno da ludilo rata obuzme i one koji jesu imali pravo i one koji nisu imali pravo. Ludovalo se na sve strane.

Iz ratne zbrke počeli su se izdvajati razni savezni, paktovi, ugovorne zajednice i slične formacije, federacije i konfederacije, dovoljno moćne da se suprotstave Imperiji Zemlje, a premalo složne i snažne da bi se nametnule kao vodeće sile, kao pobjednice.

To je cijeloj priči dalo mnogo heroja koji su ginuli, nerijetko samo mutno nagađajući zašto to rade.

Oslabljena Imperija u teškim je bitkama, korak po korak, planet po planet, sustav po sustav, izgubila za mnoga iduća stoljeća velika prostranstva, ali je ipak sačuvala dovoljno da bude vrlo ozbiljan protivnik.

Milijuni mrtvih sa svih zaraćenih strana bili su najbolja potvrda takvog stanja. Jasno, ljudstvo je bilo lakše nadoknaditi nego skupocjenu i kompliciranu ratnu tehnologiju. Stoga mrtve nisu niti ozbiljnije brojali u gubitke, to se činilo više zbog statističke obrade.

Mir ili barem mršavo primirje koje bi vodilo ozbiljnijim pregovorima nikada nije bilo sklopljeno, a rat je trajao u svojem upornom bezumlju već gotovo dva stoljeća, nemilosrdan i uništavajući u područjima ratnih operacija. Vojnici koji su ga sada vodili vrlo su slabo znali prave početke, oni koji su ga započeli bili su odavno značajna imena iz prošlosti. Začetnici su nestali, uzroci i posljedice pobrkali su svoja mjesta, ostala je samo mržnja.

Mržnja, taj divni generator za međusobno uništavanje i nerazumijevanje.

Krstarica »Warsteg XXIII« krenula je na svoj put u specijalnoj misiji čija je svrha bila traženje novih mogućih baza na udaljenim i slabo naseljenim svijetovima do kojih još nisu doprla ratna razaranja. Vojnici vole stara, poznata ratišta, ali posebni im je užitak kada mogu poprišta vojnih zbivanja proširiti do krajnjih granica. To im je u krvi. No, krstarica je negdje na putu nenadano nestala i nitko nije mogao shvatiti kako se to moglo dogoditi da nikakva poruka ne stigne na odgovarajuća mjesta. Zbog toga je najuvjerljivije djelovala pretpostavka da su se članovi posade odmetnuli i priključili nekom pobunjeničkom savezu, odnosno da su kukavno desertirali, ali niko niti nakon pune godine što je prošla od njihovog nestanka krstarica nije nigdje zamijećena, niti se pojavila na ratnom poprištu, i ta je kombinacija odbačena. Bio je to rat prepun obrata, savezi su ratovali s Ujedinjenom Imperijom Zemlje, ali također i međusobno, pa se svašta događalo. Logično — ratna ludnica koja tako dugo traje nije mogla imati stalne oblike. Eto, mogao ih je napasti neki brod same Imperijalne flote, koji je izdajnički, potajno radio za neprijatelje. To nije bilo nemoguće, jer je u građanskom ratu bila svakodnevna stvar da jednog dana prijatelj postaje smrtni neprijatelj, a kod najljucijeg protivnika da se pronalazi vjernog saveznika, jasno, toliko vjernog koliko su to okolnosti zahtjevale.

Ali jednu krstaricu Imperijalne flote nije moguće uništiti samo tako, čak niti onda kada je po srijedi prijava izdaja, podmukli napad.

U svakom slučaju sada je trup krstarice ležao na Irukutanu, dalekoj planeti Plavog Tahona. Na ekranu su se lijepo mogla vidjeti brojna

oštećenja, kao i raslinje koje je već ozbiljno obuhvatilo mnoge njene razbijene dijelove, sahranjujući ih u zelenom obruču.

Tražili smo krstaricu, a pronašli beskorisnu gomilu starog željeza — razočarano je primjetio načelnik osmatračkog sektora, jedan ostarjeli navigatorski poručnik.

— Nas zanima što je jednu moćnu krstaricu Imperije dovelo u to žalosno stanje, a ne tvoje glupe primjedbe, ti glupi navigatorski šišmišu! — strogo je odrezao admiral Zweng.

— Da, gospodine — skrušeno je odgovorio brzopleti navigatorski poručnik, jasno raspoznavajući kako se njegov personalni karton obogaćuje s još jednom crnom točkom koja će mu definitivno onemogućiti napredovanje u oficirskoj hijerarhiji i kako će jednog dana biti najstariji poručnik flote.

— Moramo doznati što se dogodilo s krstaricom. Pripremite izviđački brod!

— Da, gospodine, izviđački brod bit će odmah spreman za polazak — spremno je salutirao kapetan Pill, poznat po svojim krvavim obračunima sa zarobljenim i ranjenim pobunjenicima.

— I da se u pratnji nađe eskadrila zaštitnih jedinica. Razumijete?

— Da, gospodine — ponovo je kapetanova ruka napravila savršeni krug i oštro salutirala. — Ako dozvoljavate, preporučio bih 11. eskadrilu. Vrlo je pouzdana, uvježbana i znat će pravilno reagirati na svako moguće iznenađenje.

— To bi trebala znati svaka naša zaštitna eskadrila, zar ne, kapetane Pill — cinički je zapitao admiral Zweng. — I sve bi morale biti pouzdane i uvježbane. I sve bi morale pravilno reagirati. Ili mi moža želite

kazati da neke moje eskadrile nisu pouzdane?

— Gospodine! To mi nije ni na kraj pameti. To nikako, sve eskadrile su pouzdane, ja sam ih obučavao, ali mislim da je jedanaesta najbolja.

— Vi, gospodine kapetane, nikako da shvatite kako ja ne želim imati najbolje jedinice i one koje to nisu. Ja želim da su sve jedinice pod mojom komandom najbolje. Ispod toga — ništa. Bez iznimke. Ne želim glupa iznenađenja u bitkama, a još manje u ovakvim akcijama. Zbog bijedne sitnice izgubiti ugled? To ja ne dozvoljavam. To važi za sve. Mislim da sam bio dovoljno jasan, zar ne?

— Da, gospodine.

— O tome ćemo još razgovarati, a sada hitro na posao. I još nešto, kapetane Pill. Želim saslušavati žive ljude, a ne sahranjivati njihove ostatke.

— Gospodine. . . — kapetan Pill je zacijelo htio nešto kazati, ali je blagovremeno odustao. Njegov način ratovanja i hvatanja pobunjenika bio je dobro poznat.

— Pustite sad svoju priču na stranu. Ako izviđači pronađu preživjele, makar bili i najobičniji dezertteri, dovedite ih meni. Žive i u jednom komadu. Ja ću ih osobno saslušavati. Jasno, kapetane?

Da, gospodine.

Izviđački brod spustio se koji kilometar, kilometar i pol od srušene krstarice. Iznad izviđača nebom su manevrirale letjelice 11. eskadrile. Jedna je letjelica stalno i budno stražarila iznad same krstarice, pa bi i površni poznavalac vojnog umijeća odmah zamjetio da je u sekundi sposobna izručiti smrtonosnu paljbu na sve što bi se dolje počelo događati sumnjivo i van plana.

Iz prizemljenog izviđačkog broda prvi je izašao sam kapetar. Pill. Bi-

rajući između opasnosti izviđanja na tlu Irukutana i mogućeg bijesa admirala Zwenga ako ispitivanje ne bi donijelo korisnog rezultata, shvatio je da su opasnosti na tlu ipak mnogo blažeg karaktera. Zato je odlučio osobno voditi operaciju istraživanja.

Iza njega nastupali su dobro naoružani vojnici i razni stručnjaci. Kako je prošlo već dobrih desetak minuta od njihovog slijetanja, a još nitko nije pripucao na njih, odahnuli su. Zasad je sve dobro išlo, ali i ono što je ostalo treba preživjeti.

— Ako su dezertirali, ne bih im volio biti u koži — primjeti jedan mladi podoficir, dok su njegovi vojnici oprezno zvjerali na sve strane.

— Njihova koža u svakom slučaju ne vrijedi pet para.

— Kako to mislite, kapetane Pill?

— Jednostavno. Tu, naime, ima više »ako«. Ako su dezertirali, bit će najsurovije kažnjeni. Kao što to zaslužuje svaki prljavi dezertter. Ako ih je neprijatelj oborio, tada su već odavno mrtvi i od njihove kože nije ostalo ništa. Ako su pak nakon rušenja nekako i preživjeli i uspjeli se sakriti, tada će morati odgovarati na vraški neugodna pitanja kako su mogli dozvoliti da netko obori Imperijalnu krstaricu. U svakom slučaju iza svakog »ako« loše im se piše. Toliko o kožama.

— Po tome, bilo bi im najbolje da su već sada mrtvi — primjeti jedan nadobudni vojnik i pocrveni kada ga kapetan Pill prostrijeli svojim oštrim pogledom.

— U pravu si, momče, i te kako si u pravu, iako otvaraš gubicu, a da te nitko ništa nije pitao. Izgubiti krstaricu najveći je zločin prema Imperiji. S tim se ne može ništa mjeriti. Nema opravdanja, nema opraš-

tanja. Kuda bismo došli kada bismo ostajali bez krstarica samo tako?

— A što ako ih nema u ostacima krstarice, nego se kriju u nekom naselju. Koliko smo čuli za vrijeme leta na Irukutanu, postoji nekoliko ljudskih kolonija.

— Tada više neće biti kolonija!

— Zašto?

Budalo jedna blesava. Prošla je cijela godina od kada je krstarica nestala. Ako su se preživjeli sklonili u naselje morali su nam to što prije javiti. Ili preživjeli ili stanovnici naselja. I ćutanje je zločin.

— Planet je prostran. Milijuni kvadratnih kilometara, a samo nekoliko naselja.

— I?

— Možda naseljenici niti ne znaju da se krstarica srušila. Možda ovi uopće nisu doprli do naselja.

— Bravo, momak misli svojom glavom. A što misliš zašto smo ispitivanje počeli upravo ovdje, u blizini srušene krstarice. Zato jer odavde počinje lov.

Vojnici su i dalje pažljivo osmatrali teren oko sebe. Bili su spremni na brzu paljbu. Još uvijek je važio stari dobri princip — prvo pucaš, a onda pitaš. Ratna pravila imaju svoju neoborivu prljavu logiku.

— Onda, što je, tu je. Idemo do krstarice. Sve mi se čini da će to biti lagani zadatak. Dezertteri su obične kukavice, a to znači da su kao borci šaka jada — kapetan Pill ohrabrivao je svoje ljude, a i sam je vjerovao svojim vlastitim riječima. Većih i ozbiljnijih problema nije smjelo biti, naročito ne kada je u njihovim rukama moćno naoružanje i pregled nad cijelom operacijom.

Krstarica se nalazila u ravnici i dobro su je vidjeli dok su joj se lagano približavali. Nisu zapazili nikakav znak života, sve je bilo nepok-

retno. Iz letjelica zaštitne eskadrile javljali su im da je sve u redu i da nigdje ne vidi živog čovjeka ili nešto što bi trebalo predstavljati opasnost. To ih je umirivalo, ali pomalo zbunjivalo i uznemiravalo. Umirivalo, jer je smanjivalo mogućnost nenadanog prepada. Uznemiravalo, jer je baš to moglo skrivati vjeste zamke i zasjede. Osim toga, neka kapetan Pill priča što hoće, neka su dezerteri zadnji šljam i ološ, ali sigurno nisu zaboravili ratovati. I naoružani su i istu su vojnu obuku prošli kao i oni. Pritješnjeni, borit će se kao sumanuti, kao što bi se borio svatko tko zna da su mu odbrojane posljednje minute života.

Kada su stigli u blizinu krstarice u gustišu koji ju je obuhvaćao počelo se nešto micati.

Zvijer ili čovjek?

Napadač?

U to nešto u tili čas bilo je upereno oružje dovoljno razorno da raznese i cijeli puk napadača.

— Ne pucajte... to sam ja... ja sam to... krkljao je neki hrapavi glas, gušeći se i naglo izbacujući vokale iz grla.

— Tko si ti?

Doktor... Dok. ... ja sam s »Warstega«...

— Priđi bliže — oštro je naredio kapetan Pill. Znao je on dobro kako treba s tim bijednicima.

— Neću... ne mogu...

— Priđi ili pucam! — kapetan Pill bio je u svojem elementu. Da su članovi posade, kojih, eto, ima i preživjelih, čisti i bez krivice, ne bi se bojali izaći na čistinu. Ne bi se skrivali u gustišu. Dapače, pohrlili bi im u susret, svojim spasiocima, tâ svoji su, oznake na uniformama jasno su pokazivale kojoj vojsci pripadaju. Prema tome riječ je o kukavnim dezterima. A s njima kapetan Pill će

se lako obračunati, čak ih i dovesti žive admiralu.

— Nemojte pucati... ima nas malo...

— Zašto ne izlazite?

— Jer je to nemoguće — bolno je zakrkljao glas.

— Samo ti nama priđi bliže. Nemaš se čega bojati. Svi smo mi vojnici Imperije Zemlje.

— Ne bojim se za sebe... strah me je za vas...

— Dosta priče... pucat ću! — ljutito uzvikne kapetan Pill i u isti mah zaprepašteno ustukne.

Čovjek s kojim je do sada razgovarao izašao je iz gustiša, tako da su ga mogli vidjeti. Strašno je izgledao i to ne samo zato što je bio sav u prnjama, prljav i zarastao u dugu kosu i bradu. Lice mu je bilo deformirano, posuto crvenim pjegama iz kojih je tekla ružna blijedozelena sluz, pogled suludo ukočen, a noge i ruke stalno su se trzale u sitnim, isprekidanim bolnim grčevima.

— Doktore, vratite se... nemojte ici s njima... ne ostavljajte nas same... potrebni ste nam... krkljao je ženski glas iz zelenog gustiša. — što će biti s nama...

Svemirska kuga!

Jezovita bolest za koju nema lijeka!

Svemirska kuga!

Kapetan Pill, svi njegovi vojnici i stručnjaci tako su brzo dotrčali do izviđačkog broda da se nisu niti jednom okrenuli. Dijelovi opreme koji su popadali ostali su nepokupljeni, nije tu bilo zadržavanja, zastajkivanja, a rane zadobijene prilikom paničnog bježanja nitko nije osjećao. Padneš, udariš se, nije važno, digneš se i trčiš dalje. Nema vremena za osjet boli.

Svemirska kuga!

Bolest koja je stvorena na vještački način u ratnim medicinskim laboratorijama, užasno oružje koje se otelo svojim tvorcima i nemilice kosilo svugdje gdje se pojavila.

Svemirska kuga, bolest najveće patnje, raspadanja tijela i užasnog kraja, bolest koja nije znala za preživjele.

Trebalo im je neko vrijeme dok su se svi ukrkali u izviđački brod. Nakon desetak minuta sve je bilo spremno za uzlijetanje. Kada su se dizali s tla stigao im je upit zašto tako naglo prekidaju operaciju ispitivanja. U strci bili su zaboravili poslati obavijest o tome što se događa kod njih. Odgovorili su kratko — Svemirska kuga! Znali su da ih nitko više neće slati natrag na prokleti Irukutan. To su znali, ali ne i to da nikada neće stići do komandnog broda.

Admiral Zveng nije dugo razmišljao. Čak i da nije imao tajna precizna uputstva učinio bi to isto, pa makar mu oduzeli i činove. Jedan precizni pogodak iz prateće zaštitne eskadrile uništio je izviđački brod i pobio svu njegovu posadu. Nije se smjelo rizikovati. Tko zna da netko dolje nije pokupio kugu! Sav rizik nestao je u žarkocrvenoj eksploziji.

Duboko ispod zemlje, u prostranom betonskom bunkeru, ukopanom, u stvari uklesanom u živoj, molitonoj stijeni, Dok je mirno ispijao čašu pića. Sestra Mon brisala je njegovo lice. Čvrsti, skladni pokreti mlade medicinarke ometali su ga u piću, ali se Dok nije ljutio na nju.

— Dok, bio si fantastičan — u prostoriji je bilo još petnaestak ljudi i svi su odobravajući zažagorili.

— Hvala.

— Pobjegli su kao štakori.

— Tako su i završili.

— Zamisli, htio je pucati.

— Oni su takvi. Barem većina. Ubijati, ubijati i samo ubijati. To je njihovo osnovno načelo.

Na doktorovom licu nije bilo više crvenih pjega, niti one ružne sluzi. Sestra Mon je završila svoj rad i s gađenjem odbacila ubruse. Lice doktora bilo je čisto, vedro, glas dubok i prijatan.

Iznad njih čula se potmula tutnjava. Dopirala je i u njihovu podzemnu prostoriju, pedesetak metara spod površine planete. Čuo se eho udaljenih eksplozija. Zašutjeli su i brižno očekivali kraj tutnjave.

— Sada su uništili krstaricu i spalili su zemlju oko nje. Izbacili su projekte s velikom razornom moći. Vojničku logiku, u stvari, nije teško predvidjeti. Postoje uputstva i oni ih se pridržavaju.

— A mi ćemo mirno izaći kroz pomoćni izlaz!

— Slobodni!

— Doktore, uspjeli smo, ali moraš priznati da je to bila opasna igra na samo jednu kartu.

— Da, ali na kartu koja dobiva.

— I što će biti s nama? — članovi posade kao da su zaboravili osnove plana.

— Ništa opasno. Još nikada nisam čuo da se ijedna strana usudila spustiti na zaraženi planet. Bit će proglašena karantena. Za par dana sve zaraćene strane znat će da na Irukutanu vlada svemirska kuga. To je naša zaštita, naše najsigurnije oružje. Protiv toga su nemoćni.

— I tako sada imamo čvrstu garanciju da konačno možemo živjeti u miru. Za sve nas, za svih dvije tisuće članova posade krstarice koji nas čekaju u svojim skrovištima, a koji, kao ni mi više nisu htjeli sudjelovati u suludom međusobnom ubijanju i za sve žitelje ovog planeta počinje novi život. Život u miru, bez

opasnosti da nas uključe u ratno mahnitanje.

— U naseljima nas već željno čekaju. Ovaj planet treba pretvoriti u raj.

— A koliko ja znam, karantena će potrajati najmanje stotinu godina. Možda i više. Nitko više neće ulaziti u ovaj planetarni sistem.

— Nadam se da će do tada budale prestati ratovati.

— Čak se i to čudo može za to vrijeme dogoditi.

Amiral Zweng poslao je poruku.

Zbog svemirske kuge na Irukutinu bila je proglašena karantena u neograničenom trajanju.

Pod prijetnjom smrtno kazne nitko se nije smio spustiti na zaraženi planet.

SLEDEĆA SVESKA

SCIENCE FICTION

Vilijem F. Nolan

LOGANOV SVET

Na Zemlji, napola opustošenoj nuklearnim ratom, i gradovi podignuti posle rata takođe su napušteni jer je uništen kompjuter koji ih je kontrolisao.

Čuvaru Loganu banda motociklista otima ženu i ubija sina. U potrazi za ženom, Logan dospeva u ruke Ganta, bivšeg zapovednika čuvara, čiji je plan da oživi Mislioca (kompjuter koji je kontrolisao gradove) i da ga iskoristi da zavlada svetom. Ali, Logan uz pomoć Fenistera, glavnog stručnjaka za kompjuter...